

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์และความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้
คุณธรรม จริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ โดยใช้รูปแบบการสอนของบลูม (Bloom) กับการสอน
ปกติ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี จากเอกสาร
และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งขอนำเสนอสาระสำคัญ ตามลำดับดังนี้

1. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคม
ศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

- 1.1 ความสำคัญ ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
- 1.2 หลักการและเหตุผลของสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
- 1.3 มาตรฐานการเรียนรู้ และมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น
- 1.4 ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

2. คุณธรรม จริยธรรม ด้านความซื่อสัตย์

- 2.1 ความหมายของคุณธรรม จริยธรรม
- 2.2 ความหมายของความซื่อสัตย์
- 2.3 ประเภทของความซื่อสัตย์
- 2.4 แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม
- 2.5 จริยธรรมของนักเรียน
- 2.6 องค์ประกอบของการวัดจริยธรรม

3. รูปแบบการเรียนการสอนของบลูม (Bloom)

- 3.1 ความหมายของรูปแบบการเรียนการสอน
- 3.2 แนวคิดทฤษฎี รูปแบบการเรียนการสอนของบลูม (Bloom)
- 3.3 วิธีการปลูกฝังและพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม
- 3.4 กระบวนการเรียนการสอน

4. การสอนตามปกติ

- 4.1 ความหมายของวิธีสอนตามปกติ
- 4.2 รูปแบบของวิธีสอนตามปกติ
- 4.3 ขั้นตอนวิธีสอนตามปกติ
- 4.4 ข้อดีข้อเสียของวิธีสอนตามปกติ

5. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

- 5.1 ความหมายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

- 5.2 องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- 5.3 ความหมายของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์
- 5.4 ประเภทของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์
- 6. ความพึงพอใจ
 - 6.1 ความหมายความพึงพอใจ
 - 6.2 ความสำคัญของความพึงพอใจ
 - 6.3 วิธีสร้างความพึงพอใจในการเรียน
 - 6.4 การวัดความพึงพอใจ
 - 6.5 ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้
- 7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 7.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 7.2 งานวิจัยต่างประเทศ

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

1. ความสำคัญ ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
ความสำคัญของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

กรมวิชาการ (2545, หน้า 3-4) กล่าวถึงความสำคัญของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ไว้ว่า กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความเจริญงอกงามในด้านต่างๆ คือ

1. ด้านความรู้ จะให้ความรู้แก่ผู้เรียนในเนื้อหาสาระ ความคิดรวบยอด และหลักการสำคัญของวิชาต่างๆ ในสาขาสังคมศาสตร์ ได้แก่ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ รัฐศาสตร์ จริยธรรมสังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์ กฎหมาย ประชากรศึกษา สิ่งแวดล้อมศึกษา ปรัชญา และศาสนาตามขอบเขตที่กำหนดไว้ในแต่ละระดับชั้น ในลักษณะบูรณาการ

2. ด้านทักษะกระบวนการ ผู้เรียนจะได้รับการพัฒนาให้เกิดทักษะ และกระบวนการต่างๆ เช่น ทักษะทางวิชาการ ทักษะทางสังคม ทักษะทางการสืบสวนสอบสวน ทักษะการสื่อสาร ทักษะการแสวงหาความรู้ การสืบค้น เป็นต้น

3 ด้านเจตคติและค่านิยม กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมจะช่วยพัฒนาเจตคติ และค่านิยมเกี่ยวกับประชาธิปไตย และความเป็นมนุษย์ เช่น รู้จักตนเองพึ่งตนเอง ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย มีความกตัญญู รักเกียรติภูมิแห่งตน มีนิสัยในการเป็นผู้ผลิตที่ดี มีความพอดีในการบริโภค เห็นคุณค่าของการทำงาน รู้จักคิดวิเคราะห์ รู้จักการทำงานเป็นกลุ่ม เคารพสิทธิของผู้อื่น และเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีความผูกพัน

กับกลุ่ม รักท้องถิ่น รักประเทศชาติ เห็นคุณค่า อนุรักษ์ และพัฒนาศิลปวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ศรัทธาในหลักธรรมของศาสนาและการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

กิจกรรมการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการทำงานเป็นกลุ่ม สามารถนำความรู้ ทักษะ ค่านิยม และเจตคติที่ได้รับการอบรมป้อนนิยมาใช้ในการแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของผู้เรียนได้เมื่อมองในภาพรวมแล้วพบว่าความสำคัญของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมนั้น นอกจากจะช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม ทั้งทางธรรมชาติและสังคมวัฒนธรรมแล้ว ยังมีทักษะและกระบวนการต่างๆ ที่จะสามารถนำมาใช้ประกอบในการตัดสินใจได้อย่างรอบคอบในการดำเนินชีวิตและการมีส่วนร่วมในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาในฐานะพลเมืองดี ตลอดจนการนำความรู้ทางจริยธรรม หลักธรรมทางศาสนาพัฒนาตนเองและสังคม ทำให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

2. หลักการและเหตุผลของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

กรมวิชาการ (2546, หน้า 1-3) ได้กล่าวถึงหลักการและเหตุผลของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ไว้ว่าสืบเนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้ระบุไว้ว่าในการจัดการศึกษาของรัฐนั้น ต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี โดยต้องจัดให้ทั่วถึงและมีคุณภาพ อีกทั้งมีเจตนาที่จะให้การศึกษานั้นเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคน คู่ครองสิทธิสร้างความเสมอภาคให้โอกาสทุกคนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง ให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาดังนั้นแนวคิดในการจัดหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงมุ่งพัฒนาคนให้สมบูรณ์ มีความสมดุลทั้งทางจิตใจ ร่างกาย สติปัญญาและอารมณ์ สามารถพึ่งตนเอง ร่วมมือกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ พัฒนาสังคม และสิ่งแวดล้อม จากแนวคิดดังกล่าวทำให้ การจัดการเรียนการสอนและการวัดผลเปลี่ยนไป โดยมุ่งเน้นที่ตัวบุคคลเป็นศูนย์กลาง ดังนั้นการวัดผลประเมินผลจึงต้องปรับเปลี่ยนไปจากเดิม โดยเน้นองค์ความรู้ เน้นการฝึกปฏิบัติตามธรรมชาติของวิชาต่างๆ กลุ่มสาระวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นกลุ่มวิชาที่ต้องเรียนตลอดตั้งแต่ระดับอนุบาล จนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นกลุ่มวิชาที่ประกอบมาจากหลายแขนงวิชา จึงมีลักษณะเป็นพหุวิทยาการ โดยนำวิทยาการจากแขนงวิชาต่างๆ มาหลอมรวมเข้าด้วยกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับศึกษา และเมื่อเรียนในระดับชั้นที่สูงขึ้น คือ มัธยมศึกษา ก็จะแยกออกเป็นวิชาต่างๆ ซึ่งยังอยู่ภายในกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เช่นกัน โดยปรากฏออกมาเป็น ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ไทย ประวัติศาสตร์โลก เศรษฐศาสตร์ การเมือง การปกครอง รัฐศาสตร์ สังคมวิทยา เป็นต้น ลักษณะสำคัญของสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นกลุ่ม

วิชา ที่ออกแบบมาเพื่อส่งเสริมศักยภาพ การเป็นพลเมืองดีให้แก่ผู้เรียน การจะบรรลุตาม ธรรมชาติและเป้าหมายดังกล่าว สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จึงมีองค์ประกอบที่สำคัญ อยู่ 4 ประการ คือ

1. ความรู้ ในกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีความกว้างขวางมาก ไม่มีใครที่จะสามารถเรียนทุกสิ่งทุกอย่างได้ทั้งหมด และนี่คือปัญหาที่สำคัญของการเรียน สังคม ศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ที่พยายามจะรู้ทุกสิ่งทุกอย่างในศาสตร์ที่ประกอบกันอยู่ในวิชานี้ งานที่ท้าทายของนักสังคมศึกษาและครูสังคมศึกษา ก็คือความสามารถที่จะคัดสรรสาระ ที่จะ เรียนได้อย่างเหมาะสมและมีคุณค่า จึงจำเป็นที่จะต้องรู้จักการใช้เกณฑ์ในการคัดเลือกสาระที่จะ เรียนเกณฑ์ในการพิจารณาก็คือ ให้พิจารณาว่าสิ่งที่นำมาเรียนมีนัยสำคัญต่อการพัฒนาความ เป็นพลเมืองดีหรือไม่ นั่นก็หมายความว่า การคัดเลือกสาระเนื้อหา มิใช่อยู่บนพื้นฐานของการที่ จะให้ผู้เรียนเป็นนักประวัติศาสตร์ นักสังคมศาสตร์ หรือเป็นนักวิชาการ ที่เชี่ยวชาญในความรู้ แต่เป้าหมายต้องเป็นไปเพื่อสร้างจิตสำนึกของการเป็นคนดีของสังคม เป็นประชาชนที่มี การศึกษาเข้าใจปัญหาสังคม เชื่อมโยงเข้ากับการดำเนินชีวิตของผู้เรียน และของผู้อื่นได้ส่งเสริม ความเข้าใจโลก ปฏิสัมพันธ์ ที่มนุษย์มีต่อกัน ความหลากหลาย ทางวัฒนธรรม มรดกทาง วัฒนธรรม และเป็นเครื่องมือให้แก่ผู้เรียน ในการทำความเข้าใจในอดีต เพื่อเป็นสาระในการ เผชิญและตัดสินใจใดๆ เกี่ยวกับปัจจุบัน โดยตระหนักถึงผลที่จะเกิดขึ้น และวางแผนสู่ออนาคต

ดังนั้นความรู้ในกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมจึงมีการผสมผสาน การศึกษามนุษยวิทยา เศรษฐศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ รัฐศาสตร์ จิตวิทยา และสังคม วิทยาเข้าด้วยกัน ไม่เพียงเท่านั้นกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ยังรวมถึง การศึกษาคูณลักษณะการเป็นคนดีของสังคม การเป็นพลเมืองที่มีส่วนร่วม การศึกษา ความเป็นไปของโลก พหุวัฒนธรรม กฎหมายศึกษา อาชีพศึกษาและประเด็นปัญหา ร่วมสมัยต่างๆ นอกจากนี้ยังจะต้องบูรณาการสาระความรู้จากภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ประเทศ ปรชญา ศาสนา คณิตศาสตร์ มนุษยศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอีกด้วย

2. ทักษะกระบวนการ ทักษะกระบวนการในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม ประกอบด้วยทักษะทางวิชาการและทักษะทางสังคมที่จำเป็นสำหรับ การพัฒนา บุคลิกภาพของผู้เรียนให้เป็นผู้รอบรู้ มีบุคลิกภาพที่เหมาะสมและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นใน สังคมได้อย่างมีความสุข

2.1 ทักษะทางวิชาการ ได้แก่ ทักษะในการฟัง พูด อ่าน เขียน การคิด ซึ่ง นักเรียนต้องนำมาใช้ในการแสวงหาความรู้ จัดการกับความรู้การนำความรู้ไปใช้ และการสร้าง องค์ความรู้ใหม่

2.1.1 การแสวงหาและจัดการกับข้อมูลความรู้ต่างๆ ทักษะด้านนี้ กลุ่ม สาระ การเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จะต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถใน

การอ่าน ศึกษา สืบค้นข้อมูลความรู้ ใช้กระบวนการศึกษาค้นคว้าทางสังคมศาสตร์การสืบสวนความรู้ รวมทั้งความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์

2.1.2 การคิดและนำเสนอแนวความคิดต่างๆ ทักษะด้านนี้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จะต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิด การจัดระบบข้อมูล การตีความ วิเคราะห์ สรุป ประเมิน และนำเสนอข้อมูล และ แสดงความคิดเห็นต่างๆ โดยสื่อสารออกมาในรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะการเขียน การพูดที่สื่อความหมายให้กับผู้อื่น บนพื้นฐานที่มีเหตุผลและหลักการ เพื่อจะใช้สนับสนุนและประกอบการพิจารณาตัดสินใจใดๆ ของบุคคลและสังคมได้อย่างฉลาดและมีประสิทธิภาพ

2.1.3 การสร้างองค์ความรู้ใหม่ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จะต้องส่งเสริมให้ผู้เรียน สามารถสร้างความรู้ที่เป็นความคิดรวบยอดและหลักการได้ สามารถอธิบายความสัมพันธ์และความเป็นเหตุเป็นผลของเรื่องราวต่างๆ ได้ สามารถคิดอย่างมีวิจารณญาณ คิดสร้างสรรค์ ศึกษาค้นคว้า และสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่จะมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในเรื่องราวต่างๆ ของบุคคลและสังคมที่เราดำรงชีวิตอยู่ และนำไปสู่การนำความรู้ ไปใช้ในการวางแผน แก้ปัญหา ตัดสินใจในการดำเนินชีวิต

2.2 ทักษะทางสังคม ได้แก่ การร่วมมือและการมีส่วนร่วมในสังคม การดูแลรักษาเอาใจใส่ให้บริการ มีส่วนร่วมในสังคม พัฒนาความเป็นผู้นำ เห็นคุณค่า เคารพตนเองและผู้อื่นเห็นคุณค่าในความคล้ายคลึงและความแตกต่างของตนเองและของผู้อื่น เคารพในทรัพย์สินและสิทธิของผู้อื่น เคารพในกฎ กติกาของกฎหมาย และเคารพในความเป็นมนุษยชาติและสรรพสิ่งที่มีชีวิตทั้งหลาย

ทักษะกระบวนการเหล่านี้ ถือเป็นสาระในองค์ประกอบของหลักสูตรและการเรียนการสอนสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ที่ต้องบูรณาการเข้าไปในองค์ความรู้ต่างๆ และต้องเป็นจุดเน้นตลอดในการเรียนทุกชั้น ทุกปี ทุกรายวิชา จะนำมาสอนแยกต่างหากจากการศึกษาความรู้ต่างๆ ไม่ได้

3. คุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมจะช่วยพัฒนาทักษะเกี่ยวกับเจตคติ จริยธรรม และค่านิยม โดยผ่านประสบการณ์การเรียนรู้ และทักษะต่างๆ อย่างหลากหลายผู้เรียนจะได้รับการพัฒนาเกี่ยวกับการเป็น สมาชิกที่ดี ในสังคมประชาธิปไตย เช่น การรู้จักตนเอง พึ่งตนเอง ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ความกตัญญู รักเกียรติภูมิแห่งตน เคารพเหตุผลมีความยุติธรรม และห่วงใยใน สวัสดิภาพของผู้อื่น ยอมรับความแตกต่างและขัดข้อขัดแย้งด้วยสันติวิธี ยึดมั่นในความยุติธรรม ความเสมอภาค และเสรีภาพ มีนิสัยในการเป็นผู้ผลิตและผู้บริโภคที่ดี เห็นคุณค่าของการทำงาน การวิเคราะห์การทำงานเป็นกลุ่ม เคารพสิทธิของผู้อื่น เสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีความผูกพันกับกลุ่ม รักท้องถิ่น รักประเทศชาติ เทอดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ ภูมิใจในความเป็นไทย เห็นคุณค่า อนุรักษ์ และพัฒนาศิลปวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ศรัทธาในหลักธรรมของศาสนา

4. บทบาทและความรับผิดชอบ ของบุคคลที่เกี่ยวข้อง การสอนต้องการให้ ผู้เรียนมีความรับผิดชอบเบื้องต้นที่จะต้องศึกษาเล่าเรียนให้ประสบความสำเร็จ การเรียน สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จำเป็นต้องอาศัยความพยายามร่วมกันทั้งผู้เรียน พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ครู และผู้บริหาร ต้องมีบทบาทความรับผิดชอบร่วมกัน เตรียมการเรียนรู้ ให้แก่ผู้เรียน ต้องส่งเสริมบรรยากาศแวดล้อมที่จะทำให้เกิด การเรียนการสอนได้ดีที่สุด พ่อ แม่ ผู้ปกครองต้องสนับสนุน และช่วยเหลือการเรียนรู้ของผู้เรียน

กรมวิชาการ (2546, หน้า 5-6) ได้กล่าวไว้ว่า สารหลักนี้ เป็นความคิดรวบยอด ที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ศิลธรรม จริยธรรม ปรัชญา ประวัติศาสตร์ สังคมวิทยา มนุษยวิทยา ที่มุ่งศึกษามาตรฐานความประพฤติของพลเมืองและการยกระดับ ภาวะทางจิต ซึ่งผู้เรียนจะต้อง มีความรู้ ประสบการณ์และทักษะ เกี่ยวกับ จริยธรรม คุณธรรมที่ว่าด้วยหลักความประพฤติของ คนดีและอุดมคติตามแนวความเชื่อของศาสนาที่บุคคลนับถือ

สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จึงต้องให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้ และ ประสบการณ์ที่เกี่ยวกับหลักจริยธรรม คุณธรรม ในการควบคุมความประพฤติ สามารถ นำความคิด ความเชื่อ และความศรัทธาทางศาสนาเป็นแนวทางให้ผู้เรียนมีอุดมคติ ในการดำเนินชีวิต และปฏิบัติตามหลักธรรมทางศาสนา เพื่อพัฒนาตนให้เป็นคนดีบำเพ็ญ ประโยชน์ต่อสังคม และสิ่งแวดล้อมให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข

3. มาตรฐานการเรียนรู้ และมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น

กรมวิชาการ (2545, หน้า 19-25) ได้กล่าวถึงมาตรฐานการเรียนรู้ และ มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ไว้ว่า

มาตรฐานการเรียนรู้ สารที่ 1 : ศิลธรรม และจริยธรรม

มาตรฐาน ส. 1.1 : รู้และเข้าใจเกี่ยวกับศาสนา ประวัติ ความสำคัญ หลักธรรมของ พระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ เห็นความสำคัญและสามารถนำหลักธรรมของศาสนา มาเป็นหลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส. 1.2 : เชื่อมั่นในการกระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม ยึดมั่น ใน ศิลธรรมและศรัทธาในพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ เพื่อนำมาใช้ในการอยู่ร่วมกันได้ อย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส. 1.3 : ประพฤติ ปฏิบัติตนตามหลักธรรม และศาสนพิธีของพระพุทธ- ศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ค่านิยมที่ดีงามและสามารถนำมาประยุกต์ใช้ ในการพัฒนาตน บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม สิ่งแวดล้อม เพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น คือความคาดหวังในตัวผู้เรียนว่าผู้เรียนควรรู้ และสามารถทำอะไรได้ตามมาตรฐาน เมื่อเรียนจบในแต่ละชั้น ได้แก่ ช่วงชั้นที่ 2 (ประถมศึกษาปีที่ 4-6) การไม่ระบุมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละชั้นปีเพื่อให้สถานศึกษามีอิสระในการกำหนดและ

ลำดับสิ่งที่จะเรียนสามารถยืดหยุ่น การจัดประสบการณ์การเรียนรู้จากชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น และผู้เรียนได้เอง

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่กำหนดไว้ นอกเหนือจากใช้เป็นกรอบทิศทาง ในการจัดประสบการณ์หรือสิ่งที่จะให้ผู้เรียนเรียนแล้ว ยังคาดหวังว่าในกิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผลการเรียนรู้ครั้งหนึ่งๆ สามารถสนองมาตรฐานการเรียนรู้ต่างๆ ได้หลายข้อ การแยกเขียนมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นของแต่ละมาตรฐานของสาระหลักออกเป็นข้อๆ นั้น ต่อการเรียนเพียงครั้งเดียว

ทั้งมาตรฐานและมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น เป็นความคาดหวังที่ครอบคลุมสาระความรู้ ความสามารถ ค่านิยม ศิลธรรม คุณธรรม และจริยธรรม โดยเขียนไว้บนพื้นฐานของการเรียนรู้ของผู้เรียน มาตรฐานการเรียนรู้ จากสาระต่างๆ มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน และกันที่จะต้องนำมาผสมผสานกันในการเรียนการสอน ครั้งหนึ่งๆ ตลอดปี ในมาตรฐานและมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นแต่ละข้อ มิได้เป็นการรวบรวมรายการความรู้ ทักษะ ค่านิยม และจริยธรรมที่ครูผู้สอนจะหยิบยกมาสอนเพียงครั้งเดียว ประเมินครั้งเดียวแล้วจะบันทึกว่าผู้เรียนบรรลุตาม มาตรฐานนั้นแล้ว แต่เป็นสิ่งที่ครูผู้สอนจะต้องนำมาใช้สอนซ้ำๆ บ่อยๆ ในหน่วยการเรียนต่างๆตลอดทั้งปี การจำแนกมาตรฐานและมาตรฐานการเรียนรู้เป็นข้อๆ ก็มิได้หมายถึง การเรียงลำดับก่อนหลัง หรือลำดับความสำคัญแต่อย่างใด มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น เป็นเสมือนตัวบ่งชี้ความสำเร็จในการเรียนของผู้เรียนจบช่วงชั้นนั้น ซึ่งอาจประเมิน หรือไม่ประเมินด้วยแบบทดสอบข้อเขียนและแบบประเมินแบบอื่นๆ ก็ได้

การจะนำสาระหลัก มาตรฐาน และมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น มาจัดไว้ในหลักสูตรอย่างไรแล้วจะนำไปสู่การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างไร ให้เป็นไปตาม มาตรฐาน และมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่วางไว้ ถือเป็นความรับผิดชอบและการตัดสินใจของสถานศึกษาเอง อย่างไรก็ตาม การนำมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นมาจัดทำมาตรฐานการเรียนรู้แต่ละปีหรือผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง (learning outcome) กำหนดสาระ การเรียนรู้ (topic of content) ทำให้สถานศึกษากำหนดแนวทางการจัดทำหลักสูตร ตามมาตรฐานกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมได้อย่างชัดเจน

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น สาระที่ 1 ศาสนา ศิลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส 1.1 : เข้าใจประวัติ ความสำคัญ หลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือและสามารถนำหลักธรรมของศาสนา มาเป็นหลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 2 (ป.4-6)

1. รู้และเข้าใจเรื่องราวพื้นฐานเกี่ยวกับประวัติความสำคัญของศาสนา ศาสดา และคัมภีร์ทางศาสนาที่ตนนับถือ

2. รู้และบอกหลักธรรมสำคัญของศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่นๆ

3. รู้และเข้าใจในเรื่องการบริหารจิตและเจริญปัญญาโดยให้ความหมายของ สติสัมปชัญญะสมาธิและปัญญา

มาตรฐาน ส 1.2 : ยึดมั่นในศีลธรรม การกระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม และศรัทธาในพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 2 (ป.4-6)

1. ชื่นชมการทำความดีของบุคคลในสังคม พร้อมทั้งบอกแนวปฏิบัติของตนเพื่อเป็นหลักในการดำเนินชีวิต

2. เห็นคุณค่าการทำความดีของบุคคลสำคัญและเสนอเป็นแนวทาง ความประพฤติปฏิบัติของตนเองกลุ่มเพื่อนและสังคมใกล้ตัว เพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

3. เห็นประโยชน์ของการบริหารจิต และเจริญปัญญาตามแนวทางศาสนา และสามารถปฏิบัติได้

มาตรฐาน ส 1.3 : ประพฤติ ปฏิบัติตนตามหลักธรรม และศาสนพิธี ของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ค่านิยมที่ดีงาม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ ในการพัฒนาตน บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม สิ่งแวดล้อม เพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 2 (ป.4-6)

1. รู้และปฏิบัติตนตามศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม หลักธรรมทางศาสนาที่ตนนับถือในเรื่องที่เกี่ยวกับตนเอง กลุ่มสังคมที่ตนเป็นสมาชิก และสิ่งแวดล้อม ที่ใกล้ตัวชุมชน และประเทศชาติ เพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

2. ใช้ภาษาในคำภีร์ที่ใช้ในศาสนาที่ตนนับถือ และร่วมศาสนพิธี พิธีกรรมวันสำคัญทางศาสนาด้วยความเต็มใจ

3. ฝึกบังคับจิตใจ ให้ตั้งมั่น ได้โดยมีสติสัมปชัญญะในขณะที่ปฏิบัติตามแนวทางของศาสนา

4. ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี ของชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ได้แก่

มาตรฐาน ส.1.1 มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ข้อที่ 1-3

1. รู้และเข้าใจเรื่องราว พื้นฐานเกี่ยวกับประวัติของศาสนา
2. รู้และบอกหลักธรรมสำคัญ
3. ให้ความหมายของการบริหารจิต การเจริญปัญญา

มาตรฐาน ส.1.2 มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ข้อที่ 1-3

1. ชื่นชมการทำความดีของบุคคลในสังคม
2. เข้าใจคุณค่าของการทำความดี
3. รู้และเห็นคุณค่าของการบริหารจิตและเจริญปัญญาตามแนวทางศาสนา

มาตรฐาน ส.1.3 มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ข้อที่ 1-3

1. รู้และปฏิบัติตนตามหลักศีลธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงงามตามหลักทางศาสนาที่ตนนับถือในเรื่องเกี่ยวกับตนเอง
2. รู้และเข้าใจภาษาในคัมภีร์ในศาสนาที่ตนนับถือ และร่วมศาสนพิธีในวันสำคัญทางศาสนาด้วยความเต็มใจ
3. ฝึกปฏิบัติสมาธิให้สงบ

จากการศึกษามาตรฐานการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นความคาดหวังที่ต้องการให้ผู้เรียนเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้สำหรับการวิจัยครั้งนี้มีความต้องการที่จะให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม ด้านความซื่อสัตย์ จึงได้นำมาตรฐาน ส. 1.2 คือผู้เรียนยึดมั่นในศีลธรรม การทำความดีมีค่านิยมที่พึงงาม ศรัทธาในพระพุทธรูปศาสนาและศาสนาที่ตนนับถือ ซึ่งในมาตรฐานในช่วงชั้นที่ 2 นี้ เป็นความคาดหวังที่ต้องการที่จะให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่มองเห็นคุณค่าของการทำความดี และมีความยึดมั่นในการทำความดีของบุคคล และพร้อมที่จะนำแนวทางนั้นไปปฏิบัติเพื่อเป็นหลักในการดำเนินชีวิต และสามารถอยู่ร่วมกับคนอื่นได้อย่างมีความสุข

คุณธรรม จริยธรรม ด้านความซื่อสัตย์

1. ความหมายของคุณธรรม จริยธรรม

คุณธรรมและจริยธรรมมักจะกล่าวควบคู่กันเสมอเพราะมีความหมายใกล้เคียงกัน เป็นคำที่แสดงถึงสภาพคุณงามความดีอยู่ในตัวเอง ถ้าพิจารณาโดยละเอียดแล้วจะพบว่าคำสองคำนี้มีความหมายแตกต่างกัน กล่าวคือ คำว่า “คุณ” แปลว่า ความดี เป็นคำที่มีความหมาย เป็นนามธรรม ส่วนคำว่า “จริย” แปลว่า ความประพฤติหรือกิริยาที่ควรประพฤติเป็นความหมาย ทางรูปธรรม และคำว่า “ธรรม” แปลว่าคุณความดี หลักปฏิบัติในศาสนาความจริง ความยุติธรรม คุณธรรมเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดจริยธรรม จริยธรรมเป็นผลของการมีคุณธรรมสองคำนี้จึงใช้ประกอบกัน จะขอแยกความหมายของคำว่า คุณธรรมและจริยธรรม (ไสว มาลัยทอง, 2542, หน้า 6) ซึ่งแบ่งดังนี้

1. ความหมายของคุณธรรม โดยแบ่งออกเป็น 2 ทรรศนะ คือทรรศนะของนักปราชญ์และผู้รู้ในต่างประเทศและทรรศนะของนักปราชญ์และผู้รู้ของไทย กล่าวคือ

1.1 แนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมของนักปราชญ์และผู้รู้ในต่างประเทศ มีดังนี้

ธีร์วัตน์ กิจจารักษ์ (2542, หน้า 11) กล่าวถึงคุณธรรมตามทรรศนะของโสเครตีส (Socrates, ก่อน ค.ศ. 469 - 399) ปรัชญาเมธีผู้ยิ่งใหญ่ว่า คุณธรรม คือความรู้ (virtue is knowledge) โสเครตีส กล่าวว่า ถ้าบุคคลรู้และเข้าใจถึงธรรมชาติของความดีจริงๆ แล้วเขาจะไม่พลาดจากการประกอบความดี เขาจะไม่ทำความชั่ว เพราะความไม่รู้นั่นเองทำให้

เขาต้องทำความชั่ว ความเขลาเป็นความชั่วร้ายพอ ๆ กับความรู้เป็นคุณธรรมหรือความดี ไม่มีใครตั้งใจทำความผิด (None intentionally does wrong) ที่เขาทำผิดเพราะไม่รู้...แม้ความเป็นคนพอประมาณโดยไม่รู้ว่านั้นคือความพอดีก็เป็นคนไม่พอดีอย่างหนึ่ง ความเป็นผู้กล้าหาญโดยไม่รู้จักความกล้าหาญก็เป็นความขลาดเขลาอย่างหนึ่ง ดังนั้น ตามทฤษฎีของโสเครตีสแล้ว ความรู้ที่ก่อให้เกิดสาระของคุณธรรม บุคคลไม่เคยทำความผิดทั้ง ๆ ที่รู้เลย ส่วนแนวคิดของเพลโต (Plato, ก่อน ค.ศ. 42-347) เห็นว่า มีคุณธรรมที่สำคัญอยู่ 4 ประการ เรียกว่า cardinal virtues เป็นคุณธรรมพื้นฐาน ซึ่งรับรองคุณธรรมอื่นไว้ทั้งหมดคือ

1. ปัญญา (wisdom)
2. ความกล้าหาญ (courage)
3. ความพอประมาณ (temperance)
4. ความยุติธรรม (justice)

ซึ่งถือว่าปัญญาสำคัญที่สุด โอบอุ้มเอาคุณธรรมอื่น ๆ ไว้ด้วยตนเองเดียวกับที่พระพุทธเจ้าทรงถือเอาความไม่ประมาทเป็นธรรมสำคัญที่สุดเกินกว่าธรรมทั้งปวง โอบอุ้มเอาคุณธรรมอื่นไว้ทั้งหมด

อมรา เล็กเริงสินธุ์ (2542, หน้า 53-56) ได้กล่าวถึง คุณธรรมตามทฤษฎีของโคลเบอร์ก (Kohlberg, 1976, p. 9) ได้กล่าวไว้ว่า คุณธรรม คือความรู้ที่ฝึกฝนจนชอบชั่วดี เป็นเกณฑ์ และมาตรฐานของการประพฤติในสังคมและทำให้บุคคลมีการพัฒนา จนกระทั่งมีลักษณะ พฤติกรรมเป็นของตนเองมาตรฐานการตัดสินใจของสังคมจะเป็นเครื่องตัดสินว่า การแสดงออก ซึ่งพฤติกรรมเช่นนั้นเป็นเรื่องที่ผิดหรือถูก

สรุปว่า คุณธรรม (virtue) ประกอบด้วยปัญญา ความกล้าหาญ ความพอประมาณ ความยุติธรรมและความรับผิดชอบ โดยมีปัญญาสำคัญที่สุด ถ้าบุคคลมีความรู้ และเข้าใจถึงธรรมชาติของความดีจริงๆ แล้วก็จะประกอบแต่ความดี การที่บุคคลทำชั่ว เพราะความไม่รู้ ไม่มีใคร ตั้งใจทำความผิด ที่ทำความผิดเพราะไม่รู้ คุณธรรม มี 2 ความหมาย คือ

1. ความดีงามของลักษณะนิสัย หรือพฤติกรรมที่ได้กระทำกันมาจนเคยชิน
2. คุณภาพของบุคคลที่ได้กระทำตามความคิดและตามมาตรฐานของสังคม ซึ่งเกี่ยวข้องกับความประพฤติและหลักศีลธรรม เป็นลักษณะนิสัยในด้านความดี ความงาม ความรู้ ความกล้าหาญ ความพอประมาณ ความยุติธรรม ความรับผิดชอบ ไม่ลำเอียง ไม่ตั้ง และไม่หย่อนเกินไป

1.2 แนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมของนักปราชญ์และผู้รู้ชาวไทย

สาโรช บัวศรี (2523, หน้า 142) ได้ให้ความหมายว่า คุณธรรม คือแนวทาง ในการประพฤติตนเพื่อให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างร่มเย็นเป็นสุข คุณธรรมมีหลายรูปแบบ เช่น คุณธรรมในรูปของศีลธรรม หรือในรูปของค่านิยมเชิงจริยธรรมหรือจริยธรรมใน

รูปธรรมะ หรือตัวจริยะเอง ทั้งนี้คุณธรรมยังอาจรวมถึงค่านิยมในสังคม เช่น กฎหมายต่างๆ คุณธรรม ทั้งหลายเหล่านี้บางข้อก็เป็นสภาพที่เป็นอยู่ เช่น หิริ โอตตัมปะ และบางข้อก็อาจเป็น พฤติกรรมหรือการกระทำ ดังเช่น การให้ทาน การมีสัมมาอาชีวะ เป็นต้น

ประกาศรี สีหอำไพ (2535, หน้า 21) กล่าวว่าคุณธรรม หมายถึง หลักธรรม จริยะที่สร้างความรู้สึกรับผิดชอบชั่วดีภายในจิตใจจนเต็มเปี่ยมไปด้วยความสุขความ ยินดี การกระทำที่ดีย่อมได้รับผลของความดีคือความชื่นชมยกย่อง ในขณะที่การกระทำชั่วย่อม ได้รับผลของความชั่ว คือ ความเจ็บปวดหรือความทุกข์ต่าง ๆ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536, หน้า 58) ได้ ให้ความหมายไว้ว่า คุณธรรม หมายถึง จริยธรรมที่ถูกปลูกฝังไว้ในจิตสำนึกของคนซึ่งรู้ดี รู้ชั่ว แล้วเลือกสรรศรัทธายึดมั่นในสิ่งที่ดีงาม ฝังฝังไว้ในจิตใจเป็น “นามธรรม” เมื่อแสดงออกมา ก็เป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของสังคม ถ้าไม่แสดงออกมาเป็นพฤติกรรมมันก็อยู่ในใจ

วติน อินทสระ (2541, หน้า 106) ได้กล่าว ตามหลักจริยศาสตร์ว่า คุณธรรม คือ อุปนิสัยอันดีงาม ซึ่งสั่งสมอยู่ในดวงจิต อุปนิสัยอันนี้ได้มาจากความพยายามและความประพฤติติดต่อกันมาเป็นเวลานาน

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2546, หน้า 253) ได้ให้ความหมาย ไว้ว่า คุณธรรม หมายถึง สภาพคุณงามความดี

บัวหลวง แสงสว่าง (2548, หน้า 19-20) สรุปได้ว่า คุณธรรม หมายถึง สภาพ คุณงามความดี ที่มีอยู่ในตัวบุคคลซึ่งได้ สั่งสมมาจากประสบการณ์ที่ดีเป็นคุณภาพของ จิตใจ ที่ส่งเสริมให้จิตใจดีงามเป็นจิตใจที่สูงจนประพฤติปฏิบัติแต่ในสิ่งที่ดีงามและฝังอยู่ใน จิตใจ คุณธรรมแบ่งเป็น 2 ด้าน คือ

1. คุณธรรม ทางสติปัญญา รวมทั้งความทางทฤษฎี และความรู้ทาง ปฏิบัติ ที่ส่งผลต่อความมีเหตุผลและการกระทำหน้าที่
2. คุณธรรม ทางศีลธรรม คือ ความมีจิตสำนึกในสิ่งที่ดีงาม และเหตุผล คุณธรรมทางศีลธรรมไม่ได้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและไม่ได้ติดตัวมาแต่กำเนิด ซึ่งเป็น คุณลักษณะทางนามธรรม

จากที่ได้ศึกษาความหมายของคุณธรรม พอสรุปได้ว่า คุณธรรม หมายถึง สภาพคุณงามความดี ที่สะสมอยู่ในดวงจิต เป็นนามธรรม เป็นความรู้สึกรู้จักคิด อยู่ใน ภายใต้อุปนิสัยอันดีงามที่ประพฤติติดต่อกันมาเป็นลักษณะนิสัย จนเคยชิน

2. ความหมายของจริยธรรม แบ่งออกเป็น 2 ทรรศนะ คือ ทรรศนะของ นักปราชญ์และผู้รู้ในต่างประเทศและทรรศนะของนักปราชญ์และผู้รู้ของไทย กล่าวคือ

2.1 แนวคิดของนักปราชญ์และผู้รู้ในต่างประเทศ มีดังนี้

อมรา เล็กเริงสินธุ์ (2542, หน้า 51) ได้สรุปแนวคิด ของเพียเจต์ (Piaget) เกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมเกิดจากแรงจูงใจในการปฏิบัติตนสัมพันธ์กับสังคม การ

พัฒนา จริยธรรม จึงต้องมีการพิจารณาเหตุผลเชิงจริยธรรมตามระดับสติปัญญาของแต่ละบุคคลซึ่งมีวุฒิภาวะสูงขึ้นการรับรู้จริยธรรมก็พัฒนาขึ้นตามลำดับ การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของมนุษย์ มี 3 ชั้น

1. ชั้นก่อนจริยธรรม เป็นชั้นที่ยังไม่มีความสามารถรับรู้สิ่งแวดล้อม ได้อย่างละเอียด แต่มีความต้องการทางกาย
2. ชั้นยึดคำสั่ง ในชั้นนี้จะรับรู้สภาพแวดล้อมและบทบาทของตนเอง ต่อผู้อื่น รู้จัก เกรงกลัวผู้ใหญ่เห็นว่าคำสั่งหรือกฎเกณฑ์ต่างๆเป็นสิ่งที่ต้องปฏิบัติตาม
3. ชั้นยึดหลักแห่งตนสามารถใช้ความคิด อย่างมีเหตุผลประกอบ การตัดสินใจและตั้งเกณฑ์ที่เป็นตัวของตัวเองได้

อมรา เล็กเริงสินธุ์ (2542, หน้า 53-56) กล่าวถึง จริยธรรมตามทฤษฎีของโคลเบอร์ก (Kohlberg, 1976) ระบุว่าจริยธรรม แต่ละชั้นเป็นผลจากการคิดไตร่ตรอง ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยข้อมูล ข้อมูลที่นำมา พิจารณาสวนหนึ่งเป็นความเข้าใจของตนเองเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ และ อีกส่วนหนึ่งเป็นประสบการณ์ที่ได้รับใหม่ โดยเฉพาะข้อมูลที่รับฟังจากทฤษฎีของผู้อื่น ซึ่งอยู่สูงกว่าระดับของตนเอง 1 ชั้น

วิธีการปลูกฝังจริยธรรมตามแนวคิดของโคลเบอร์ก (Kohlberg) ไม่อาจกระทำได้ด้วยการสอนหรือการปฏิบัติเป็นตัวอย่างให้ดูและไม่อาจเรียนรู้ด้วยการกระทำต่าง ๆ จริยธรรม สอนกันไม่ได้ จริยธรรมพัฒนาขึ้นมาด้วยการนึกคิดของแต่ละคนตามลำดับขั้นและพัฒนาการของปัญญา ซึ่งผูกพันกับอายุ ดังนั้น หากยังไม่ถึงวัยอันควร จริยธรรมบางอย่างก็จะไม่เกิด

บัวหลวง แสงสว่าง (2548, หน้า 21) ให้ความหมายของจริยธรรมไว้ว่า จริยธรรม หมายถึง หลักประเพณีที่มีการฝึกอบรมให้เป็นความประพฤติของพลเมืองดี เป็นเรื่องเกี่ยวกับอุปนิสัย ความรู้สึกรับผิดชอบว่าอะไรดี อะไรชั่วโดยอาศัยมาตรฐานของการประพฤติในสังคมเป็นเกณฑ์และจริยธรรมของบุคคลจะพัฒนาขึ้นตามเกณฑ์จนมีพฤติกรรมเป็นของตนเองจากพฤติกรรมนั้น จะเป็นเครื่องตัดสินว่าการกระทำนั้นผิดหรือถูก โดยอาศัยทฤษฎีแต่ละระดับของการพัฒนาทางจริยธรรมเป็นเกณฑ์ในการตัดสินความถูกต้อง

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรมของนักปราชญ์และผู้รู้ชาวไทย

ดวงเดือน พันธุมนาวิน, และเพ็ญแข ประจันปัจจนึก (2520, หน้า 6) ได้ให้ความหมายไว้ว่า จริยธรรม มีความหมายกว้างครอบคลุมถึงระเบียบสังคม กฎ ศีลธรรมตามศาสนา และค่านิยมของคนในกลุ่มสังคมเดียวกันและคำว่าจริยธรรมยังอธิบายถึงการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ในสังคมโดยมีสิ่งที่เกี่ยวข้อง 3 ประการ คือ 1) ตัวเราเอง 2) ผู้อื่น 3) ความสัมพันธ์ระหว่างตนเองและผู้อื่น ความสุขและความทุกข์ทั้งมวล มนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตาย เป็นสิ่งที่ได้รับจากลักษณะความสัมพันธ์ที่บุคคลผู้นั้นมีและได้รับจากผู้อื่น

พระราชวรมณี (ประยูรค์ ปยุตโต) (2523, หน้า 12 –13) ให้ความหมายไว้ว่า จริยธรรม หมายถึง การดำเนินชีวิต ความเป็นอยู่ การยังชีวิตให้เป็นไป การครองชีวิต การใช้ชีวิต การเคลื่อนไหว ของชีวิตทุกแง่ ทุกด้าน ทางกาย ทางวาจา ทางใจ ทั้งด้านส่วนตัว ด้านสังคม ด้านอารมณ์ ด้านจิต ด้านปัญญา อย่างถูกต้อง

ในทางศาสนา พระเทพเวที (2532, หน้า 65-66) และพระธรรมปิฎก (2534, หน้า 44) ได้ให้ความหมายในทำนองเดียวกัน คือ หลักธรรมอันเป็นแนวทาง ปฏิบัติในการทำหน้าที่ไปตามครรลองคลองธรรม

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536, หน้า 58) ได้ให้ความหมายว่า จริยธรรม หมายถึง การประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงาม แสดงออกมาให้เห็น เป็นรูปธรรม เช่น ความมีระเบียบ การมีสัมมาคารวะ ความอ่อนน้อมถ่อมตน พุดจาไพเราะ สุภาพเรียบร้อย ขยันหมั่นเพียรในการทำงาน

จำนงค์ ทองประเสริฐ (2540, หน้า 13) ให้ความหมายไว้ว่า จริยธรรม ประกอบด้วยคำ “จริย” ซึ่งแปลว่า ฟังประพฤติ, ฟังปฏิบัติ, ฟังดำเนิน กับคำว่า “ธรรม” ซึ่งมีความหมายหลายอย่าง ความหมายอย่างหนึ่งคือ “หลักการ” ดังนั้น จริยธรรม จึงอาจแปลว่า ธรรมที่ฟังประพฤติปฏิบัติหรือหลักดำเนินชีวิตของมนุษย์ที่จะต้องพัฒนาไปตามลำดับจนถึงขั้นพ้นทุกข์หรือหมดกิเลสทั้งปวง

ปราณี วิรุขวานิชย์ (2542, หน้า 4) ให้ความหมายไว้ว่า จริยธรรม หมายถึง ความประพฤติและการปฏิบัติที่ถูกต้อง เป็นความประพฤติที่ดีงาม สมควรอย่างยิ่งที่จะปฏิบัติสืบต่อกันไปและถือว่าจริยธรรมเป็นหน้าที่โดยตรงของทุกคนที่จะปฏิบัติ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2546, หน้า 291) ได้ให้ความหมายของจริยธรรมไว้ว่า “จริย” คือ ความประพฤติ กิริยาที่ควรประพฤติ จริยธรรมหมายถึงธรรมที่เป็นข้อประพฤติ ปฏิบัติ ศีลธรรม กฏศีลธรรม

จากการศึกษาความหมายของจริยธรรม พอสรุปได้ว่า จริยธรรม หมายถึง ความประพฤติที่ถูกต้องดีงามทั้งกาย วาจา เป็นการฝึกวินัยที่ดี ฝึกประพฤติปฏิบัติสม่ำเสมอ จนเกิดเป็นลักษณะนิสัย นับว่าเป็นความทางรูปธรรม

จึงกล่าวได้ว่า คุณธรรมและจริยธรรมสองคำนี้เป็นคำที่มีความหมายเกี่ยวข้องกัน และใช้ประกอบกัน คุณธรรมเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดจริยธรรม จริยธรรมจะเป็นผลของการมีคุณธรรม ผู้ใดมีคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต ผู้นั้นจะมีจริยธรรมไม่ลัทธ์พย์ ไม่ทุจริตคอร์รัปชัน (สมพร เทพสิทธา, 2542, หน้า 3) กล่าวคือ จริยธรรม คือ ความประพฤติที่ถูกต้องดีงามทั้งกาย วาจา สมควรจะประพฤติปฏิบัติเพื่อให้ตนเองและคนในสังคมนั้นมีความสุขสงบเยือกเย็น จริยธรรมเป็นเรื่องของการฝึกวินัยที่ดีโดยกระทำอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอจนเป็นนิสัย ผู้มีความประพฤติดีงามอย่างแท้จริงจะต้องเป็นผู้มีความรู้สึกในด้านดีตลอดเวลาคือมี “คุณธรรม” อยู่ในจิตใจหรืออาจกล่าวได้ว่า จริยธรรมเป็นเรื่องของการประพฤติปฏิบัติเป็นพฤติกรรม

ภายนอก ส่วนคุณธรรมเป็นสภาพคุณงามความดีภายในจิตใจซึ่งทั้งสองส่วนต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน พฤติกรรมของคนที่แสดงออกมาทั้งทางกายและวาจา นั้นย่อมเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์ และเป็นไปตามความรู้สึกนึกคิดทางจิตใจและสติปัญญา ในการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของบุคคลจึงต้องพัฒนาทั้ง 3 ด้านควบคู่กันไป คือ การพัฒนาด้านสติปัญญา ด้านจิตใจ และด้านพฤติกรรม

2. ความหมายของความซื่อสัตย์

ได้มีผู้ที่ให้ความหมายความซื่อสัตย์ไว้ดังนี้

เกษม บุญศรี (2504, หน้า 17-26) ได้ให้ความหมายของความซื่อสัตย์ในทางพุทธศาสนาว่าแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ

1. ความซื่อสัตย์ทางกาย หมายถึง การไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤติผิดในกาม และให้ความช่วยเหลือผู้อื่นตามกำลัง และโอกาสเท่าที่จะทำได้
2. ความซื่อสัตย์ทางวาจา หมายถึง การพูดความจริงตรงไปตรงมา พูดสิ่งที่ควรพูดไม่เพ้อเจ้อ และเป็นคำพูดที่อ่อนหวาน
3. ความซื่อสัตย์ทางใจ หมายถึง กิจกรรมที่ใจเป็นสำคัญหรือความคิดเช่น ไม่โลภ อยากได้ของอื่น

วรรณี รักธรรม (2515, หน้า 13-14) ได้ให้คำนิยามของความซื่อสัตย์ว่า ความซื่อสัตย์ทาง หมายถึง ความเต็มใจที่จะยอมรับผิดชอบต่อธุรกิจที่ทำกันเป็นกลุ่ม และต้องทำให้ดีที่สุดในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

กรมการศาสนา (2521, หน้า 8) ได้ให้ความหมายของความซื่อสัตย์ไว้ว่า ให้เป็นคนตรง ประพฤติอะไรด้วยน้ำใสใจจริง

ทิพย์สุดา นิลสินธพ (2523, หน้า 7) ให้ความหมายของความซื่อสัตย์ว่า ความซื่อสัตย์ หมายถึง การพูดแต่ความจริง ยอมรับผิดเมื่อทำความผิด ไม่เอาของผู้อื่นมาเป็นของตน รักษาสัญญา รักษาคำพูด

โชติ เพชรชื่น (2524, หน้า 26) ให้ความหมายของความซื่อสัตย์ว่า หมายถึง คุณลักษณะด้านความรู้สึกนึกคิด หรือระดับจิตใจของบุคคลคนหนึ่งที่มีต่อบุคคลอื่น ต่อวัตถุสิ่งของเมื่อบุคคลนั้นพบปะหรือสัมผัสระดับจิตใจ มีความมั่นคงมิได้ผันแปรไปตามความต้องการของตนเองหรือของผู้อื่นและบุคคลนั้นจะไม่ยึดเอาวัตถุสิ่งของที่ไม่ใช่ของตนเองมาเป็นของตนทำตามสัญญาและระเบียบ ถือเกณฑ์ของกลุ่ม จะพูดตามสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้น

ประเสริฐศรี เอื้อนครินทร์ (2524, หน้า 22) ได้ให้ความหมายของความซื่อสัตย์ หมายถึง ความซื่อตรง ไม่คดโกง ทั้งทางกาย วาจา ใจ ทั้งต่อตนเองและหน้าที่การงาน

สงบ ลักษณะ, และคนอื่น ๆ (2524, หน้า 34) ให้ความหมายของความซื่อสัตย์ คือ การมีค่านิยมประพฤติปฏิบัติตรงต่อความเป็นจริง เช่น ตรงต่อหน้าที่ ตรงต่อความรับผิดชอบ ตรงต่อคำมั่นสัญญา ตรงต่อระบบกฎเกณฑ์ที่ดีของสังคม เป็นต้น

กรมวิชาการ (2528, หน้า 8) ให้ความหมายของความซื่อสัตย์สุจริต หมายถึง การประพฤติตรงและจริงใจ ไม่คิดคดทรยศ ไม่คดโกงและไม่หลอกลวง

ปิ่น มุกกันต์ (2524, หน้า 61) ให้ความหมายของความซื่อสัตย์ ไว้ว่า ความประพฤติตรงต่อความสัตย์ คนที่ทำความดีให้ได้จริง ด้วยจิตใจอันแน่วแน่ เรียกว่า คนซื่อสัตย์ ต่างจากคนซื่อตรง คือ คนซื่อตรง ยึดระเบียบแบบแผนและบุคคลเป็นหลัก ส่วนคนซื่อสัตย์ยึดความดีเป็นหลัก คนที่รับปากกับคนอื่นไว้ว่าจะไปร่วมปล้นแล้วไปจริง แม้ว่าจะรู้ว่าผิดเรียกว่าคนซื่อตรง แต่คนที่รับปากอย่างนั้นแล้ว ภายหลังรู้ว่าเป็นความผิดจึงกลับใจเสีย ไม่ยอมผิดศีลธรรมเรียกว่าคนซื่อสัตย์ (Truthfulness)

ประกาศรี สีสหอำไพ (2540, หน้า 65) ได้กล่าวว่า “ความซื่อสัตย์ หมายถึง ความประพฤติ หรือการปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมา ทั้งทางกาย วาจา ใจ ทั้งต่อตนเอง ต่อผู้อื่น หน้าที่ การงาน ระเบียบกฎหมายที่ถูกต้อง ดีงาม” และได้กล่าวถึงพฤติกรรม ที่แสดงออกถึงความซื่อสัตย์ ที่ต่างไปจากคนอื่น พอสรุปได้ดังนี้

1. ตรงต่อเวลา
2. ทำตามที่พูด
3. ไม่หลีกเลียงหน้าที่
4. เกรงครัตกฏระเบียบ
5. เหมือนกันทั้งต่อหน้าและรับหลัง
6. ไม่ลักขโมย คดโกง ฉ้อราษฎร์บังหลวง

กัลยา ศรีปาน (2542, หน้า 31) กล่าวว่า ผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริตย่อมเป็นที่เชื่อถือของคนทั่วไป และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ใครๆ ก็อยากคบด้วย ไม่ว่าไปอยู่ที่ใดก็ จะมีความมองอาจ กล้าพูด กล้าทำอย่างเปิดเผย

ชัยณรงค์ ศรีสุข (2545, หน้า 22) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับ ความซื่อสัตย์สุจริต ไว้ว่า หมายถึงการที่บุคคลปฏิบัติตนที่ตรงไปตรงมาไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น ทั้งทางกาย วาจา ใจ มีเจตนาที่บริสุทธิ์ ไม่คดโกง ไม่หลอกลวงตนเองและผู้อื่น

สมเชาว์ ศรีศักดิ์ (2546, หน้า 36) ได้ให้ความหมายของความซื่อสัตย์ ไว้ว่า หมายถึง พฤติกรรมหรือความประพฤติที่ถูกต้องเหมาะสม ตรงไปตรงมาทั้งกาย วาจา ต่อตนเองและผู้อื่น ผู้ซื่อสัตย์มักจะมีพฤติกรรมแนวโน้มนำทางดี เช่นพูดตรง คิดดี ประกอบอาชีพดี และคบคนดี

บุญยฤทธิ์ มิตราวงศ์ (2546, หน้า 20) ได้ให้ความหมาย ความซื่อสัตย์ หมายถึง การกระทำหรือแสดงพฤติกรรมที่ตรงกับคำพูดและความถูกต้องที่สังคมยอมรับว่าดีด้วยความจริงใจ

จากการศึกษาความหมายของความซื่อสัตย์ พอสรุปได้ว่า ความซื่อสัตย์ หมายถึง พฤติกรรม ที่ถูกต้องเหมาะสมตรงไป ตรงมาทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ ที่มีต่อตนเอง ต่อผู้อื่น ต่อสังคมและต่อระเบียบกฎเกณฑ์วัฒนธรรมและประเพณี

3. ประเภทของความซื่อสัตย์

ความซื่อสัตย์ มีผู้แบ่งประเภทของความซื่อสัตย์ไว้หลายประเภททั้งนี้ขึ้นอยู่กับ การยึดเอาเรื่องใดเป็นเกณฑ์ แต่โดยภาพรวมแล้วคล้ายๆ กัน ดังต่อไปนี้

ศรีนาถ สุริยะ (2512, หน้า 46) ได้จำแนกความซื่อสัตย์ออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. ความจริงต่อการทำงาน คือ ตรงต่อเวลาและหน้าที่
2. ความจริงต่อบุคคล คือ มีความซื่อสัตย์ต่อมิตร จริงใจต่อผู้ใหญ่ และผู้ปกครอง

ควรมีการอบรมตนเอง ดังนี้

2.1 ซื่อสัตย์ต่อมิตร

2.2 สวามิภักดิ์ ไม่คิดคดต่อผู้ใหญ่ และผู้ปกครองที่ตนยกย่อง

2.3 ความกตัญญูกตเวทิต์ รู้ว่าผู้ใดทำคุณแก่ตนแล้ว พยายามที่จะหาโอกาส

ตอบแทนเสมอ

3. ความจริงต่อความดี คือประพฤติความจริงอย่างไร ก็ประพฤติจริงอย่างนั้น

เสมอ

ทวี บุญยเกตุ (2515, หน้า 55-61) ได้จำแนกความซื่อสัตย์ออกเป็น 3 ประเภท

ดังนี้

1. ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง นับว่ามีคุณค่าสูงกว่าอะไรทั้งหมด เพราะผู้ที่มีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง จะเป็นผู้ที่มิหิริ โอดีปะปะ มีความละเอียดต่อตนเองในอันที่จะทำความผิด

2. ความซื่อสัตย์ต่อเพื่อนฝูง ไม่เอาเปรียบเพื่อนฝูง มีความรัก ความปรารถนาดีต่อเพื่อนฝูง

3. ความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ ไม่แสวงหาผลประโยชน์ใส่ตนเองที่มีชอบอันจะนำความเสียหายให้แก่งานที่ทำอยู่

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2523, หน้า 147) ได้แบ่งประเภทของความซื่อสัตย์ไว้ดังนี้

1. ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง มีลักษณะพฤติกรรม เช่น การมีความรู้สึกผิดชอบชั่วดี การมีความละเอียดเกรงกลัวต่อการกระทำผิด การไม่พูดปดสับปลับหลอกลวง การไม่คิดโลกในของผู้อื่น การยอมรับผิดจากการกระทำของตน เป็นต้น

2. ความซื่อสัตย์ต่อบุคคลอื่น มีลักษณะพฤติกรรม เช่น การมีความจริงใจ ต่อผู้อื่นการไม่กล่าวคำเท็จต่อผู้อื่น การรักษาคำมั่นสัญญาที่ให้ไว้กับผู้อื่น การไม่เอาเปรียบผู้อื่น การไม่ถือเอาของผู้อื่นมาเป็นของตนโดยไม่ได้รับอนุญาต การไม่ทุจริต คือ ควรมีความประพฤติดีทั้งต่อหน้าและลับหลังผู้อื่น เป็นต้น

3. ความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ มีลักษณะพฤติกรรม เช่น มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ตนทำ หรือได้รับมอบหมายและทำให้ดีที่สุด มีความตรงต่อเวลาการไม่ใช้อำนาจหน้าที่ไปในทางหาผลประโยชน์ส่วนตนการรักษาและปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับ เป็นต้น

4. ความซื่อสัตย์ต่อหมู่คณะ มีลักษณะพฤติกรรม เช่น การไม่คิดประทุษร้ายต่อหมู่คณะ การรักษาความสามัคคีในหมู่คณะ การไม่นำความลับของหมู่คณะไปเปิดเผย เป็นต้น

ประเสริฐศรี เอื้อนครินทร์ (2524, หน้า 22) ได้จำแนกความซื่อสัตย์ ของบุคคล ออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้

1. ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง คือมีความละเอียดและกระตือรือร้นในการกระทำ ความผิดให้ได้ชื่อว่าไม่สุจริต

2. ความซื่อสัตย์ต่อเพื่อนฝูง หมู่คณะ คือการไม่คิดคิดคดทรยศ ไม่คดโกง และเอาเปรียบเพื่อนฝูงและหมู่คณะ

3. ความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่การงาน คือความซื่อตรงเที่ยงธรรมไม่หาผลประโยชน์ใส่ตนเองจนทำให้เดือดร้อน แก่หน้าที่การงานที่ทำอยู่

4. ความซื่อสัตย์ต่อสังคม และชุมชน คือ ไม่ทำผิดต่อกฎเกณฑ์ ของสังคม และชุมชนเพื่อหาประโยชน์ต่อตนเอง

5. ความซื่อสัตย์ต่อระเบียบ กฎเกณฑ์ จารีต ประเพณี กฎหมาย วัฒนธรรม คือ รักษาและปฏิบัติต่อระเบียบ กฎเกณฑ์ จารีต ประเพณี วัฒนธรรมด้วยความซื่อตรง จริงใจ และเที่ยงธรรม

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2528, หน้า 129-131) ได้วิเคราะห์โครงสร้างของความซื่อสัตย์ว่าแบ่งออกเป็น 4 ลักษณะ คือ

1. ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง คือความรู้สึกรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ มีความละเอียด และเกรงกลัวต่อการกระทำผิด พฤติกรรมที่บุคคลแสดงออก คือ

- 1.1 ไม่สับปลับกลับกลอก
- 1.2 ไม่คล้อยตามพวกที่ลากหรือชักจูงไปในทางที่เสื่อมเสีย
- 1.3 มั่นคงต่อการทำความดีของตน
- 1.4 ไม่คดโกงมีความตั้งใจจริง
- 1.5 ความประพฤติตรงตามพูดและคิด

2. ความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่การงาน พฤติกรรมที่บุคคลแสดงออก คือ

- 2.1 ไม่เอาเวลาทำงานในหน้าที่ไปใช้ทำประโยชน์ส่วนตัว
- 2.2 ไม่ใช้อำนาจหน้าที่ทำประโยชน์ส่วนตัว

3. ความซื่อสัตย์ต่อบุคคล คือมีความซื่อตรงต่อผู้อื่น ต่อมิตร ต่อหัวหน้างานต่อผู้มีพระคุณ พฤติกรรมที่แสดงออก คือ

- 3.1 ประพฤติตรงไปตรงมา ไม่คิดคดต่อผู้อื่น
- 3.2 ไม่ชักชวนไปในทางที่เสื่อมเสีย
- 3.3 ไม่สอพลอเพื่อหาประโยชน์ส่วนตน
- 3.4 ยินดีในความสำเร็จของผู้อื่น ไม่คิดริษยาหรือกลั่นแกล้ง
4. ความซื่อสัตย์ต่อคณะ สังคม และประเทศชาติ พฤติกรรมที่บุคคลแสดงออก

คือ

- 4.1 ร่วมมือร่วมใจกันทำงานด้วยความบริสุทธิ์ใจ
- 4.2 ไม่เห็นแก่ประโยชน์ของตน หรือเอาดีเข้าตน
- 4.3 ไม่ร่วมมือกันทำงานใดๆ ที่ผิดกฎหมาย หรือระเบียบข้อบังคับของสังคม

หรือหมู่คณะ

นอกจากนี้ กรมวิชาการ (2528, หน้า 21-22) ได้รวบรวมพฤติกรรมของผู้ที่มีความซื่อสัตย์ไว้พอสรุปได้ดังนี้

1. พูดความจริง
2. เก็บของตกได้ส่งคืนเจ้าของ
3. ตรงต่อเวลา
4. ยอมรับผิดเมื่อทำผิด
5. ไม่ประพฤติตนเป็นคนหน้าไหว้หลังหลอก
6. ปฏิบัติตามข้อตกลงหรือสัญญา
7. หาเลี้ยงชีพในทางสุจริต
8. ไม่ถือเอาของผู้อื่นเป็นของตน
9. รักษาความยุติธรรม
10. ไม่นอราชฎ์บังหลวง

จากการศึกษาประเภทของความซื่อสัตย์ พอสรุปได้ว่าความซื่อสัตย์ของบุคคลทั้งทางกาย วาจา ใจ ที่แสดงความซื่อตรงต่อบุคคลต่อไปนี้

1. ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง
2. ความซื่อสัตย์ต่อเพื่อนฝูงและหมู่คณะ
3. ความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่การงาน
4. ความซื่อสัตย์ต่อสังคมและชุมชน
5. ความซื่อสัตย์ต่อระเบียบ กฎเกณฑ์ จารีต ประเพณี และวัฒนธรรม

4. แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาคูณธรรม จริยธรรม

แนวคิดในการพัฒนาคูณธรรม จริยธรรมแนวคิดที่สำคัญๆ แบ่งได้เป็น 3 แนวทางใหญ่ ดังนี้ (สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน, 2542, หน้า 14-20)

1. ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของบุคคล (Psycho-analytic Theory) กล่าวว่าไว้ว่าจริยธรรมกับมโนธรรมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มนุษย์อยู่ในสังคมกลุ่มใดก็จะเรียนรู้ความรับผิดชอบชีวิตจากสิ่งแวดล้อมในสังคมนั้นจนมีลักษณะพิเศษของแต่ละสังคมที่เรียกว่า เอกลักษณะเป็นกฎเกณฑ์ให้ประพฤติปฏิบัติตนตามข้อกำหนดโดยอัตโนมัติ คนที่ทำชั่วแล้ว รู้สำนึกเกิดหิริโอตปประละอายใจ ตนเองถือว่าได้รับการลงโทษด้วยตนเอง เมื่อสำนึกแล้ว ฟังละเว้นไม่ปฏิบัติอีก ไม่ต้องมีสิ่งควบคุมจากภายนอก เป็นการสร้างมโนธรรมขึ้นมาโดยไม่จำกัด

2. ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (social learning theory) อธิบายการเกิดของจริยธรรมว่าเป็นกระบวนการสังคมประกิด (Socialization) โดยการซึมซับกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่สังคมที่เติบโตมารับเอาหลังการเรียนรู้เชื่อมโยงกัน หลักการเสริมแรงและการทดแทนสิ่งเร้า (Stimulus Substitution) รับแนวคิดของทฤษฎีจิตวิเคราะห์เป็นรูปแบบโดยยึดถือว่าการเรียนรู้คือการสังเกตเลียนแบบจากผู้อื่นใกล้ชิดเพื่อแรงจูงใจ คือเป็นที่ยอมรับในกลุ่มพวกเดียวกับกลุ่มต้นแบบเพื่อเป็นพวกเดียวกัน

3. ทฤษฎีการพัฒนาทางปัญญา (cognitive theory) จริยธรรมเกิดจากแรงจูงใจในการปฏิบัติตนสัมพันธ์กับสังคม การพัฒนาจริยธรรมจึงต้องมีการพิจารณาเหตุผลเชิงจริยธรรมตามระดับสติปัญญาของแต่ละบุคคลซึ่งมีวุฒิภาวะสูงขึ้น การรับรู้จริยธรรม ก็พัฒนาขึ้นตามลำดับ

ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมมีทฤษฎีต่างๆ ที่ได้ปรากฏขึ้นเพื่อการจัดค่าของการพัฒนาทางคุณธรรมและจริยธรรม ดังนี้

1. ทฤษฎีของเพียเจต์

การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของมนุษย์ เพียเจต์ (Piaget, 1960, p. 9) ได้กล่าวว่า “จริยธรรมเกิดจากแรงจูงใจในการปฏิสัมพันธ์กับสังคม การพัฒนาจริยธรรมจึงต้องมีการพัฒนาเหตุผล เชิงจริยธรรมตามระดับสติปัญญาของแต่ละบุคคลซึ่งมีวุฒิภาวะสูงขึ้น การรับรู้ จริยธรรมก็พัฒนาขึ้นตามลำดับ” การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของมนุษย์ มีขั้นตอน 3 ขั้นตอน คือ

1.1 ขั้นก่อนจริยธรรม ยังไม่เกิดจริยธรรม แต่สามารถเรียนรู้จากประสาทสัมผัสและมีพัฒนาการทางสติปัญญาในขั้นต้น

1.2 ขั้นเชื่อฟังคำสั่ง เชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งของผู้ใหญ่ มีการคิดก่อนปฏิบัติการตามคำสั่ง ซึ่งในขณะแรกเริ่มจะไม่คำนึงถึงเหตุผลของคำสั่งนั้น

1.3 ขั้นยึดหลักแห่งตน เกิดหลักความคิด มีพัฒนาการทางสติปัญญาสูงขึ้นตามประสบการณ์ทางสังคม คลายความเกรงกลัว อำนาจภายนอก เริ่มมีความเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น

2. ทฤษฎีของลอว์เรนซ์ โคลเบิร์ก

โคลเบิร์ก (Kohlberg) เป็นนักการศึกษาด้านจริยธรรมเป็นผู้นำทฤษฎีจริยศึกษาสงเคราะห์ ได้นำเอาความรู้ทางปัญญา จิตวิทยา สังคมวิทยา และศึกษาศาสตร์มาประกอบกันขึ้นเป็นทฤษฎีบูรณาการ (integrated theory) โคลเบิร์กได้วิเคราะห์หลักพัฒนาการทางจริยธรรมออกเป็น 6 ลำดับขั้นตอน (moral development) ที่อาจนำไปใช้ในรูปแบบต่างๆ ที่จะเลือกได้ในสถานการณ์ ของการพิจารณาสิ่งที่เป็นคุณธรรม มีดังต่อไปนี้

2.1 การเชื่อฟัง และการลงโทษ (obedience and punishment) พิจารณาในด้านประเด็นของการถือเอาอรรถาของตัวเองเป็นใหญ่

2.2 การแสวงรางวัล (exchange) เป็นเป้าหมายตามลักษณะเฉพาะรายบุคคลและการแลกเปลี่ยนกันอย่างเสมอภาคที่ตกลงกัน เพื่อจะยอมรับความคิดเห็นของกันและกันในสังคมเพื่อแสวงหารางวัล

2.3 การทำตามความเห็นของผู้อื่น (conformity) ความสัมพันธ์และการทำตามรูป ตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ เป็นการแลกเปลี่ยนในความคาดหวัง การติดต่อประสานงานและความศรัทธา ยึดมั่น ไว้วางใจต่อผู้อื่น โดยการปฏิบัติที่ตรงตามบทบาทและหน้าที่ของตน

2.4 การทำตามหน้าที่ในสังคม (social system) ระบบสังคม และความมีสติ รับผิดชอบที่จะให้มีการดำเนินการตามหน้าที่ที่ตนกระทำในสังคมนั้นเพื่อรักษาระเบียบทางสังคมและทำหน้าที่ของสังคมจึงต้องรักษาสถาบันให้ดำเนินไปอย่างราบรื่นโดยส่วนรวม

2.5 การทำตามกฎเกณฑ์และข้อสัญญา (contract) สิทธิพื้นฐานและพันธะสัญญาทางสังคมที่จะใช้กับประชาชนโดยส่วนรวม จะต้องยึดถือค่านิยมซึ่งมีมากมาย แตกต่างกันไปรวมทั้งความคิดเห็นซึ่งมีอยู่เฉพาะกลุ่ม นำมารวมกันเป็นพันธะสัญญาของสังคมร่วมกัน

2.6 การยึดมั่นโนธรรมตามหลักสากล (Universal) หลักจริยธรรมสากล ถือเป็นการแนะแนวทางให้มนุษย์ชาติกระทำตามข้อกำหนดของสังคมพื้นฐานของแต่ละแห่ง โดยภาพกว้างและลึก การถือเอาความเคารพนับถือในบุคคลอื่นเป็นจุดหมาย มิใช่เป็นวิธีการ ความยุติธรรมคือสัจธรรม ไม่ขึ้นกับวัฒนธรรมเฉพาะแห่งหรือสังคมใดสังคมหนึ่ง เท่านั้น

โคลเบิร์ก เห็นว่า จริยธรรมเป็นลักษณะประสบการณ์และหน้าที่ที่เกี่ยวกับกฎเกณฑ์เป็นมาตรฐานความประพฤติในสังคม บุคคลจะพัฒนารับผิดชอบต่อชีวิต ใช้เหตุผลกระทั่งพัฒนาพฤติกรรมของตนเองความสัมพันธ์ในสังคมตามสิทธิและหน้าที่อย่างถูกต้องตรงตาม

3. ทฤษฎีของแครธวอล, บลูม, และเมสิส

แครธวอล, บลูม, และเมสิส (Krathwohl, Bloom & Masis, 1994, p. 80 อ้างถึงใน ชม ภูมิภาค, 2525, หน้า 104) ได้กำหนดทฤษฎีจำแนกระดับคุณภาพของการเรียนรู้ด้านจิตใจ (affective domain) ที่ครอบคลุมความสนใจทัศนคติ ค่านิยม และลักษณะนิสัย โดยจัดลำดับขั้นตอนคุณลักษณะด้านความรู้สึกไว้ 5 ประการ ดังนี้

3.1 การรับรู้ (receiving) เป็นจุดเริ่มต้นที่บุคคลจะเรียนรู้เรื่องต่างๆ และเกิดความรู้สึกต่อสถานการณ์หรือสิ่งเร้าที่ปรากฏ การรับรู้นี้แบ่งเป็น 3 ชั้นย่อย โดยถือปริมาณการรับรู้เป็นเกณฑ์ ดังนี้

3.1.1 การสำนึก เป็นการเริ่มรู้สึกหรือสำนึกเกี่ยวกับลักษณะหรือเรื่องราวต่างๆ ที่มาเร้า

3.1.2 การตั้งใจรับรู้เป็นการใส่ใจสิ่งเร้า นานพอสมควร แต่ยังไม่มีความคิดหรือประเมินตัดสินใดๆ เป็นเพียงการสังเกตเห็น

3.1.3 การเลือกรับรู้ เป็นการรับรู้สิ่งเร้า มีการจำแนกความแตกต่าง ยังไม่มีการประเมินใดๆ

3.2 การตอบสนอง (responding) เมื่อบุคคลรับรู้เรื่องราวต่างๆ แล้วจะมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งที่ตนรับรู้ ชั้นการตอบสนองแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

3.2.1 ยินยอมตอบสนอง เป็นการยอมรับหรือยอมรับปฏิบัติตาม

3.2.2 สมครใจตอบสนองเป็นความรู้สึกที่จะทำกิจกรรมนั้นด้วยความสมัครใจ

3.2.3 พอใจตอบสนองเป็นการตอบสนองด้วยความรู้สึกเต็มใจ พอใจ มีความเพลิดเพลินสนุกสนานรื่นเริง

3.3 การเห็นคุณค่า (valueing) เป็นความรู้สึกที่เกิดจากการประเมินสถานการณ์หรือเรื่องราวต่างๆ ว่ามีประโยชน์หรือไม่อย่างไร การเห็นคุณค่าที่จะเกิดขึ้นซ้ำๆ โดยมีการสะสมไว้อย่างรวดเร็ว พฤติกรรมการเห็นคุณค่าจะดูได้จากความแน่นอน ความคงเส้นคงวา สม่าเสมอของการกระทำในขั้นนี้แบ่งออกเป็น 3 ชั้นย่อย ดังนี้

3.3.1 การยอมรับคุณค่าเป็นการยอมรับด้วยความเชื่อที่ยังไม่ถาวร อาจเปลี่ยนแปลงได้ในคุณค่าของสถานการณ์ หรือเรื่องราวชื่นชมในคุณค่าเป็นการยอมรับ ในคุณค่าของสถานการณ์ หรือเรื่องราวถึงระดับที่แสดงออกอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น อยากติดตาม อยากเข้าไปร่วมผูกพัน

3.3.2 ยึดมั่นในคุณค่าเป็นความเชื่อมั่นความแน่นอนจนเกิดศรัทธา ในเรื่องราวหรือเหตุการณ์ว่าควรทำตามและพยายามหาโอกาสแสดงออก

3.4 การจัดระบบ (organization) เป็นความรู้สึกที่เกิดจากบุคคล ได้รวบรวมเรื่องราวหรือสิ่งมีคุณค่าของเรื่องราวหรือสิ่งต่างๆ ของจุดเด่น และจุดร่วมของคุณค่าเหล่านั้นในขั้นนี้แบ่งออกเป็น 2 ชั้นย่อย ดังนี้

3.4.1 การสร้างแบบคุณค่าเป็นการสรุปรวบยอดระหว่างคุณค่าของเรื่องราวต่างๆ ที่บุคคลยึดมั่นเข้าด้วยกัน

3.4.2 การจัดระบบคุณค่าเป็นการเรียงลำดับความสำคัญของสิ่งที่มีคุณค่าต่างๆ และจัดคุณค่าต่างๆ ให้ผสมกลมกลืนเข้าด้วยกัน

3.5 การสร้างลักษณะนิสัย (characterization) เป็นการพัฒนา และเป็นอุดมคติที่พึงลึกถึง จิตวิญญาณ ยึดถือ เกิดทุนโดยจิตในมิติสังเคราะห์ เป็นแบบแผนกฎเกณฑ์ขึ้นมาใหม่ ให้ตนเองมีการกระทำที่คงเส้นคงวา โดยในสถานการณ์ใดเขาก็จะแสดงพฤติกรรมเดิม ซึ่งเป็นลักษณะของตนเอง แล้วแรงจูงใจให้ผู้อื่นร่วมยึดถือและปฏิบัติด้วย ในขั้นนี้แบ่งออกเป็น 2 ขั้นย่อย ดังนี้

3.5.1 สร้างข้อสรุป เป็นการที่บุคคลพยายามปรับปรุงระบบตนเองให้สมบูรณ์ตามแนวที่ต้องการ

3.5.2 กิจนิสัย เป็นการที่บุคคลแสดงออกตามแนวที่ตนเองต้องการอย่างสม่ำเสมอเป็นลักษณะของตนเอง

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ผู้วิจัย พอสสรุปได้ดังนี้ เพียเจต์ (Piaget) การพัฒนาเหตุผล เชิงจริยธรรมเป็นไปตามขั้น และขึ้นอยู่กับวัยซึ่งมี 3 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นก่อนจริยธรรม ยังไม่เกิด แต่สามารถเรียนรู้จากประสาทสัมผัส และมีพัฒนาการทางสติปัญญาในขั้นต้น 2) ขั้นเชื่อฟังคำสั่ง เชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งของผู้ใหญ่ มีการคิดก่อนปฏิบัติการตามคำสั่ง 3) ขั้นยึดหลักแห่งตน เกิดหลักความคิดมีพัฒนาการทางสติปัญญาสูงขึ้นตามประสบการณ์ทางสังคม ต่อมาโคลเบอร์ก (Kolhberg) ได้พัฒนาแนวคิดต่อเนื่องจาก เพียเจต์ (Piaget) เป็น 6 ขั้น คือ 1) ขั้นการหลบหลีกการถูกลงโทษ 2) ขั้นการแสวงหารางวัล 3) ขั้นการทำตามผู้อื่นเห็นชอบ 4) ขั้นการทำตามหน้าที่ทางสังคม 5) ขั้นการทำตามคำมั่น สัญญา และ 6) การยึดอุดมคติสากล และในการวิจัยครั้งนี้ได้นำแนวคิด ทฤษฎีของแครทวอล บลูมและคณะ (Krathwohl, Bloom and Masis) ได้อธิบายขั้นตอนสำคัญของการเกิดเจตคติและการพัฒนาลักษณะนิสัย ไว้ 5 ขั้น คือ 1) ขั้นการรับรู้ (receiving) การสำนึกเป็นการเริ่มรู้สึก ต่อสิ่งเร้า การตั้งใจรับรู้ เป็นการเอาใจใส่สิ่งเร้าและการเลือกรับรู้ เป็นการรับรู้สิ่งเร้า 2) การตอบสนอง (responding) มีปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งที่ตนรับรู้ ดังนี้ คือ ยินยอมตอบสนอง สมัครงใจตอบสนองและพอใจตอบสนอง 3) การเห็นคุณค่า (valueing) เป็นการประเมินสถานการณ์ว่ามีประโยชน์หรือไม่ คือ การยอมรับในคุณค่า และยึดมั่นคุณค่า เป็นความเชื่อมั่น และศรัทธา 4) การจัดระบบ (urganization) เป็นการสร้างแบบคุณค่าเป็นการสรุปยอดและจัดระบบ 5) การสร้างลักษณะนิสัย (hcharacterization) เป็นการสร้างข้อสรุปให้สมบูรณ์ กิจนิสัย เป็นการแสดงออกมาตามแนวอย่างสม่ำเสมอจนเป็นนิสัย

5. จริยธรรมของนักเรียน

กิริติ บุญเจือ (2538, หน้า 98-99) กล่าวไว้ดังนี้

1. ช่องว่างระหว่างนักเรียนกับผู้ใหญ่ นักเรียนหมายถึงผู้ที่กำลังเรียนอยู่ทุกระดับการศึกษา ขณะนี้มีปัญหาที่กล่าวถึงกันอยู่มากเกี่ยวกับช่องว่างระหว่างนักเรียนกับผู้ใหญ่ ซึ่งหมายรวมถึงครู ผู้ปกครอง และนักเรียนมักจะทำหน้าที่ผู้ใหญ่ไม่เข้าใจเด็ก และผู้ใหญ่มักจะทำหน้าที่เด็กสมัยนี้หัวดื้อไม่เคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่เหมือนสมัยก่อน วิถีทางแก้ไขจะต้องได้รับความร่วมมือ

จากทั้งสองฝ่ายจะต้องมีหลักยึดถือเป็นพื้นฐานอยู่บนเหตุผล มิใช่ว่ามีประกาศิต มาจากทางใดทางหนึ่งเท่านั้น แม้จะรับประกาศิตมาจากทางใดก็จะต้องยอมรับอย่างมีเหตุผล

2. เป้าหมายของการเป็นนักเรียน

2.1 เพื่อเป็นใหญ่ที่สมบูรณ์ในอนาคต

2.2 เพื่อฝึกฝนตนในทางพุทธิปัญญา จริยธรรม สังคมและพลานามัย

3. จรรยาบรรณของนักเรียน

3.1 พึงหาโอกาสเรียนรู้ให้เข้าใจวิถีการใช้เหตุผล และขอบเขตของเหตุผล โดยเร็วที่สุดตามระดับของวัย

3.2 พึงยอมรับทุกอย่างด้วยเหตุผล พึงรับพิจารณาความคิดทุกอย่าง ที่มีเหตุผลด้วยความเคารพ แม้ตนเองจะยังไม่เห็นด้วยกับเหตุผลนั้น

3.3 พึงเคารพความคิดที่มีเหตุผลของตนเองและของคนอื่นทุกคน ในทางปฏิบัติพึงหาทางประนีประนอมความคิดเห็นต่างๆเพื่อหาทางสายกลางซึ่งทุกฝ่ายจะต้องได้บ้าง เสียสละบ้าง

3.4 พึงถือว่าการเรียนมิใช่เป็นการกอบโกยหาวิธีได้เปรียบคนอื่นในสังคมแต่ การเรียนคือการสร้างบุคลิกภาพ จึงไม่พึงแข่งขันและกีดกันซึ่งกันและกัน

3.5 พึงถือว่าชีวิตในโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตจริง

3.6 พึงสร้างสังคมในโรงเรียนให้เป็นสังคมอุดมการณ์ที่จะต้องปรับปรุง แก้ไข ให้ทันสถานการณ์อยู่เสมอ

3.7 พึงมีความสุจริตในการทำการบ้านและในการสอบ

3.8 พึงถือว่าเกียรติอยู่เหนือผลประโยชน์ใดๆ ทั้งสิ้น

3.9 พึงฝึกน้ำใจนักกีฬาในการแข่งขันทุกประเภท

3.10 พึงให้เกียรติครูและเพื่อนเสมอ

3.11 พึงถือว่าสิทธิจะต้องควบคู่กับหน้าที่และความรับผิดชอบเสมอ

สรุปได้ว่า จริยธรรมของนักเรียน จะเกิดได้ก็ต่อเมื่อมีเหตุผล เป็นรากฐานไม่ใช่ ประกาศิต ของคนใดคนหนึ่ง และการที่จะมีเป้าหมายที่จะเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ในอนาคต ต้องอาศัย จรรยาบรรณนักเรียน โดยการหาโอกาสการเรียนรู้เข้าใจ ยอมรับ เคารพในสิทธิ และ ความคิดของผู้อื่นอย่างมีเหตุผล

6. องค์ประกอบของการวัดจริยธรรม

โกศล มีคุณ (2533, หน้า 87-88) กล่าวว่า การวัดจริยธรรมเป็นการวัดโดยใช้หลักจิตวิทยา โดยยึดรูปแบบการเร้าให้เกิดการตอบสนองแบบ S-O-R ซึ่งในการวัดผลดังกล่าว จำเป็นอย่างยิ่งผู้กระทำการวัดจะต้องเข้าใจองค์ประกอบแต่ละส่วนอย่างถ่องแท้จึงจะทำให้สามารถดำเนินการสอบ-วัด ได้อย่างมีคุณภาพ

สิ่งเร้า (Stimulus) หมายถึง สิ่งที่ผู้สอบ-วัดนำไปใช้กระตุ้น-เร้า ให้ผู้ถูกวัดแสดง การตอบสนอง ซึ่งอาจได้แก่ คำถาม ปัญหา ข้อสอบ แบบสอบถาม สถานการณ์ ผู้สอบ-วัดจะใช้ สิ่งเร้าชนิดใดขึ้นอยู่กับคุณลักษณะที่ต้องการวัด (ในตัวบุคคล) เป็นสำคัญ นอกจากนั้น ยังอาจ พิจารณาสถานการณ์ และสภาพผู้ถูกวัดประกอบด้วย

ตัวบุคคล (Organism) หมายถึง ผู้ถูกสอบ-วัด ซึ่งอันที่จริงแล้วผู้สอบ-วัด สนใจ ลักษณะภายในที่ต้องการวัดมากกว่า ในทางจริยธรรมลักษณะภายในที่สนใจ อาจได้แก่ ความรู้ ทางจริยธรรม เหตุผลเชิงจริยธรรม เจตคติ และค่านิยมทางจริยธรรม

การตอบสนอง (Response) ก็คือการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่ถือเป็นตัวแทนของ พฤติกรรมหรือลักษณะภายในที่ต้องการวัด การตอบสนองมีได้หลายรูป เช่น การตอบ ด้วย วาจา การเขียนตอบ การทำงาน หรือการแสดงพฤติกรรมต่างๆ

1. เครื่องมือวัดทางจริยธรรม

ในการวัดคุณธรรมจริยธรรมเป็นการวัดความรู้สึกของบุคคลที่ส่งผลต่อการ กระทำ หรือการประพฤติ ดังนั้น เครื่องมือที่ใช้การวัดจะต้องได้ตรงกับความรู้สึกของบุคคลและมี ความเหมาะสม

โกศล มีคุณ (2533, หน้า 97-98) กล่าวว่า จริยธรรมในแต่ละลักษณะสามารถ วัดได้หลายวิธี และบางลักษณะก็อาจจะใช้วิธีเดียวกันหรือคล้ายกับลักษณะอื่นก็ได้ ในแต่ละ ลักษณะไม่อาจจะกล่าวได้ว่า วิธีใดดีที่สุด การจะเลือกใช้เครื่องมือชนิดใดย่อมขึ้นอยู่กับ สถานการณ์ ความพร้อม และความเหมาะสมในขณะนั้น รายละเอียดดังตาราง

ตาราง 1 เทคนิคหรือเครื่องมือที่ใช้วัดจริยธรรมลักษณะต่างๆ

คุณลักษณะทางจริยธรรม	เทคนิคหรือเครื่องมือวัด
1. ลักษณะด้านความรู้ความคิด	1. ข้อสอบ หรือแบบทดสอบ 2. การซัก-ถามหรือการสัมภาษณ์ 3. สถานการณ์หรืองานแก้ปัญหา
2. ลักษณะด้านการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม	1. แบบทดสอบที่เป็นสถานการณ์ 2. การสัมภาษณ์โดยใช้สถานการณ์ 3. ให้ทำงานแก้ปัญหาที่เป็นสถานการณ์

ตาราง 1 (ต่อ)

คุณลักษณะทางจริยธรรม	เทคนิคหรือเครื่องมือวัด
3. ลักษณะด้านความรู้สึกรู้สึก	1. การสังเกตพฤติกรรม 2. แบบสำรวจ 3. แบบสอบถาม 4. การสัมภาษณ์ 5. สเกลวัดเจตคติ
4. ลักษณะด้านพฤติกรรม	1. การสังเกต 2. ใช้สถานการณ์จำลอง 3. ตรวจสอบผลงาน 4. รายงานพฤติกรรมตนเองแบบสำรวจ

2. ประเภทของเครื่องมือวัดจริยธรรม

ในการสร้างเครื่องมือวัดจริยธรรม จะต้องคำนึงถึงธรรมชาติ และคุณสมบัติที่ค่อนข้างแตกต่างกัน จะใช้เครื่องมือชนิดเดียวกันวัดทุกคุณลักษณะคงไม่เหมาะสม โกศล มีคุณ (2533, หน้า 94-97) ให้ข้อคิดในการเลือกใช้เครื่องมือวัดจริยธรรมให้เหมาะสมกับลักษณะที่ต้องการวัดได้ ดังนี้

1. ลักษณะด้านความรู้ความคิด เป็นการเน้นวัดความสามารถทางสมอง หรือกระบวนการแก้ปัญหาของมนุษย์ ซึ่งแบ่งออกเป็น 6 ชั้น เรียงลำดับจากต่ำสุดไปหาสูงสุดได้

- 1.1 ความรู้ความจำ (knowledge)
- 1.2 ความเข้าใจ (comprehension)
- 1.3 การนำไปใช้ (application)
- 1.4 การวิเคราะห์ (analysis)
- 1.5 การสังเคราะห์ (synthesis)
- 1.6 การประเมินค่า (evaluation)

หลักของการวัดความสามารถทางสมองก็คือ นำสิ่งเร้าที่เป็นปัญหาสถานการณ์ งาน หรือ คำถาม ไปกระตุ้นให้บุคคลได้ให้บุคคลได้ใช้สมองในการระลึก การคิด เพื่อการตอบสนองงานเหล่านั้น เครื่องมือที่นิยมใช้เพื่อวัดคุณลักษณะประเภทนี้ คือ ข้อสอบหรือแบบทดสอบ นอกจากนั้นที่พอใช้ได้ก็คือ การซัก-ถาม (สัมภาษณ์) หรือการให้ทำงานแก้ปัญหา

2. ลักษณะทางด้านการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ลักษณะนี้ก็ยังถือว่าเป็นความสามารถทางด้านสมองจึงควรวัดได้ด้วยข้อสอบ การสัมภาษณ์ หรือให้ทำงานแก้ปัญหา แต่เนื่องจากเหตุผลเชิงจริยธรรมมีโครงสร้างทางทฤษฎีที่แยกออกไปต่างหากดังนั้นวิธีการถามและการตอบจึงแตกต่างไปจากข้อสอบที่ใช้วัดลักษณะด้านความรู้ความคิดที่กล่าวมา ในข้อ 1 นอกจากนั้นลักษณะคำตอบของคำถามแบบนี้ก็ไม่มีลักษณะถูก-ผิด เหมือนข้อสอบวัดความรู้ ความคิด คำตอบทุกคำตอบจะได้รับการยอมรับและถูกตีค่าออกมาเป็นระดับหรือคะแนน ซึ่งแสดงระดับขั้นของจริยธรรมของผู้ตอบตามหลักทฤษฎีของการใช้เหตุผล เชิงจริยธรรม การวัดคุณลักษณะนี้ใช้ข้อสอบเป็นสถานการณ์ที่สามารถทำให้ผู้สอบวัดสามารถพิจารณาตัดสินใจได้จากคำตอบหรือเหตุผลของผู้ถูกวัดว่ามีลักษณะทางจริยธรรมด้านนี้เป็นอย่างไร

3. ลักษณะทางด้านความรู้สึก อันหมายรวมถึงความสนใจ เจตคติ ค่านิยม การวัดทางด้านความรู้สึกไม่สามารถวัดได้ด้วยแบบทดสอบเพราะแบบทดสอบจะให้ คำตอบที่ว่า ถูกหรือผิด และผู้ถูกทดสอบพยายามจะทำให้ถูก ในสถานการณ์การสอบนั้นก็จะต้องพยายามจูงใจให้ผู้ถูกทดสอบได้ใช้ความสามารถของเขาอย่างเต็มที่ แต่ในการวัดด้านความรู้สึกนั้นไม่มีคำตอบประเภทถูกหรือผิด สิ่งที่ผู้ทดสอบต้องการทราบ คือ ความรู้สึกหรือสภาพจิตใจอันแท้จริงของผู้ตอบขณะนั้นปัญหาของการวัดทางด้านนี้ ก็คือเป็นการที่จะทราบว่า สิ่งที่เขาตอบนั้นเป็น ความเชื่อ ความคิดเห็น เจตคติ หรือความรู้สึก อันแท้จริงหรือไม่ ดังนั้น ประเด็นสำคัญก็คือผู้สอบวัด จะต้องพยายามหาวิธีการที่จะทำให้ผู้ตอบเปิดเผยความรู้สึกอันแท้จริงของเขาอย่างตรงไปตรงมา เครื่องมือที่ใช้สำหรับวัดลักษณะทางด้านความรู้สึกนี้ อาจแยกได้เป็น 2 ประเภท คือ ประเภทผู้ที่วัดเป็นผู้ประเมิน เช่น จากการสังเกตพฤติกรรมที่ผู้ถูกวัดรายงานความรู้สึกของตนเอง ซึ่งได้แก่การให้ตอบแบบสำรวจ แบบสอบถาม การสัมภาษณ์และการกระทำ (ตอบ) สเกล วัดเจตคติ เป็นต้น

4. ลักษณะทางด้านพฤติกรรม การวัดพฤติกรรมเชิงจริยธรรมเป็นการวัดที่บุคคลแสดงออกภายนอก ซึ่งผู้สอบวัดอาจสังเกตเห็นได้ เช่น ความรับผิดชอบ ความร่วมมือ ความสนใจ ความมีวินัย ความซื่อสัตย์ วิธีการสังเกตน่าจะดีที่สุดสำหรับการวัดพฤติกรรม ทางจริยธรรม แต่ข้อจำกัดของวิธีการดังกล่าวอยู่ตรงที่ผู้สังเกตไม่ค่อยมีโอกาที่จะให้เห็นพฤติกรรมที่แท้จริงตามธรรมชาติของผู้สังเกต เพราะบุคคลมักจะระมัดระวังพฤติกรรมของตนเอง เมื่ออยู่ต่อหน้าผู้อื่น อีกประการหนึ่งก็คือพฤติกรรมทางจริยธรรม นั้นแสดงออกก็ต่อเมื่อมีเหตุการณ์ที่เป็นปัญหาทางจริยธรรมเกิดขึ้นเท่านั้น และเหตุการณ์ดังกล่าวมิใช่เกิดขึ้นตลอดเวลาหรือตามที่ต้องการหรือตามที่ต้องการให้เกิด จึงเป็นการยากที่ผู้สังเกตจะเฝ้ารออยู่ ที่สำคัญอีกประเด็นหนึ่ง คือ พฤติกรรมที่แสดงออกครั้งสองครั้ง ไม่อาจนำมาสรุปได้ว่าเป็นพฤติกรรมประจำตัวบุคคล เพราะมันอาจเป็นพฤติกรรมที่เป็นลักษณะอันแท้จริงของเขาหรือไม่ก็ได้

ด้วยข้อจำกัดของวิธีการดังกล่าว การวัดพฤติกรรมเชิงจริยธรรมจึงอาจใช้เทคนิคอื่นๆ ด้วย เช่น เทคนิคการให้รายงานพฤติกรรมของตนเอง โดยให้มีการบันทึกหรือตรวจสอบพฤติกรรมของตนเองเป็นประจำ เช่น ทุกวัน ทุกสัปดาห์ การตรวจสอบพฤติกรรม โดยการสังเกตอย่างสม่ำเสมอและมีแบบบันทึก การตรวจสอบผลงานผลงาน ซึ่งสะท้อนให้เห็นพฤติกรรมการทำงาน การวัดพฤติกรรม โดยการสร้างสถานการณ์ นักวิจัยทางด้านพฤติกรรมศาสตร์นิยมใช้วิธีนี้ เพราะสามารถทำให้เกิดเหตุการณ์ที่เราให้ผู้ถูกวัดแสดงพฤติกรรมทางจริยธรรม การสร้างสถานการณ์ที่สมจริง และเฝ้าสังเกตโดยผู้ถูกวัดไม่รู้ตัวจะทำให้ทราบพฤติกรรมทางจริยธรรมได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะใช้เทคนิควิธีใดก็ตาม สิ่งที่คุณสมบัติต้องการก็คือพฤติกรรมอันแท้จริงที่แสดงถึงคุณภาพทางจริยธรรมของผู้แสดงพฤติกรรมนั้น

จากการศึกษาเกี่ยวกับเครื่องมือวัดและประเภทของเครื่องมือวัดจริยธรรม ผู้วิจัยได้เลือกใช้ตามด้านที่วัด ดังนี้

1. วัดการใช้เหตุผล เชิงจริยธรรม เป็นความสามารถทางด้านสมองวัดด้วยข้อสอบเนสถานการณ์ ซึ่งสามารถทำให้ผู้สอบวัดความสามารถในการพิจารณาตัดสินใจ จากคำตอบหรือเหตุการณ์ของผู้ถูกวัดว่ามีลักษณะทางจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์นี้เป็นอย่างไร
2. วัดความรู้สึกด้านความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนของบลูม(Bloom) โดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนกลุ่มทดลอง

รูปแบบการเรียนการสอนของบลูม (Bloom)

1. ความหมายของรูปแบบการเรียนการสอน

รูปแบบเป็นรูปธรรมของความคิดที่เป็นนามธรรม ซึ่งบุคคลแสดงออกมาในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เช่นเป็นคำอธิบาย เป็นแผนผัง ไดอะแกรมหรือแผนภาพ เพื่อช่วยให้ตนเองและบุคคลอื่น สามารถเข้าใจได้ชัดเจนขึ้น (ทิกนา แชมมณี, 2547, หน้า 220) ในทางศึกษาศาสตร์มีคำที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบคือ รูปแบบการสอน (model of teaching หรือ teaching model) และรูปแบบการเรียนการสอน หรือรูปแบบการจัดการเรียนการสอน (instructional model หรือ teaching-learning model) (เรชา อรัญวงศ์, ม.ป.ป., หน้า 2) รูปแบบการเรียนการสอนมีผู้อธิบายไว้ ดังนี้

สมพงษ์ สิงห์พล (2530, หน้า 19) ได้กล่าวถึงรูปแบบการเรียนการสอนว่า หมายถึงรายละเอียดของวิธีการเรียนการสอนที่มีเป้าหมายบางอย่างที่ชัดเจน รายละเอียดของการเรียน การสอนจะระบุแนวทางไว้ว่า ครูจะวางแผนการสอนอย่างไร จะนำไปใช้ในสถานการณ์การเรียนการสอนอย่างไร และจะประเมินการสอนอย่างไร

นวลจิตต์ ชาวเกียรติพงศ์ (2535, หน้า 6) ได้กล่าวถึงรูปแบบการเรียนการสอนว่า หมายถึง แผนแสดงองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบในการจัดการเรียนการสอน

ทิสนา แคมมณี (2547, หน้า 221-222) ได้ให้คำนิยามรูปแบบการเรียนการสอนไว้ว่า หมายถึงสภาพลักษณะของการเรียนการสอนที่ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญที่ได้รับการจัดไว้อย่างมีระเบียบตามหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด หรือความเชื่อต่างๆ โดยประกอบด้วยกระบวนการหรือขั้นตอนสำคัญในการเรียนการสอน รวมทั้งวิธีสอนและเทคนิคการสอนต่างๆ ที่สามารถช่วยให้สภาพการเรียนการสอนนั้นเป็นไปตามทฤษฎี หลักการหรือแนวคิดที่ยึดถือซึ่งได้รับการพิสูจน์ ทดสอบหรือยอมรับว่ามีประสิทธิภาพสามารถให้เป็นแบบแผนในการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์เฉพาะของรูปแบบนั้นๆ และได้กล่าวถึงรูปแบบการเรียนการสอนว่า จำเป็นต้องมีองค์ประกอบสำคัญดังนี้

1. มีปรัชญา ทฤษฎี หลักการแนวคิดหรือความเชื่อที่เป็นพื้นฐานหรือเป็นหลักของรูปแบบการสอนนั้น
2. มีการบรรยาย และอธิบายสภาพ หรือลักษณะของการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักการที่ยึดถือ
3. มีการจัดระบบ คือมีการจัดองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของระบบให้สามารถนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมายของระบบหรือกระบวนการนั้นๆ
4. มีการอธิบายหรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีสอนและเทคนิคการสอนต่างๆ อันจะช่วยให้กระบวนการเรียนการสอนนั้นๆ เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

รูปแบบการเรียนการสอนจะต้องสามารถทำนายผลที่จะเกิดตามมาได้ และมีศักยภาพในการสร้างความคิดรวบยอดและความสัมพันธ์ใหม่ๆ ได้

สุภาพ เวหา (2548, หน้า 30) ได้กล่าวถึง รูปแบบการเรียนการสอน หมายถึง สภาพการเรียนการสอนที่มีองค์ประกอบต่างๆ ที่สัมพันธ์กัน เช่น หลักการ แนวคิด วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการ การประเมินผล รวมทั้งเทคนิควิธีการต่างๆ ที่จะช่วยสนับสนุนให้บรรลุวัตถุประสงค์

สรุปได้ว่า รูปแบบการเรียนการสอน หมายถึง สภาพการเรียนการสอนที่มีแนวคิด ทฤษฎีที่เป็นขั้นเป็นตอนซึ่งประกอบด้วย หลักการแนวคิด วัตถุประสงค์ เนื้อหากระบวนการ มีการประเมินผล รวมทั้งเทคนิควิธีการต่างๆ ที่มาสนับสนุนให้บรรลุวัตถุประสงค์

2. แนวคิดทฤษฎี รูปแบบการเรียนการสอนของบลูม (Bloom)

ทิสนา แคมมณี (2547, หน้า 237) ได้รวบรวมรูปแบบการสอนที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความรู้สึก เจตคติ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม ที่พึงประสงค์ ซึ่งเป็นเรื่องยากแก่การพัฒนาหรือปลูกฝัง การจัดการเรียนการสอนเป็นเพียงช่วยให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ มักไม่เพียงพอต่อการช่วยให้ผู้เรียนเกิดเจตคติ ที่ดีได้ จำเป็นเป็นต้องอาศัยหลักการและวิธีการอื่นๆ เพิ่มเติม รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการพัฒนาด้านจิตพิสัยของบลูม (Instructional Model Based on Bloom's Affective Domain)

บลูม (Bloom, 1956) ได้จำแนกจุดมุ่งหมายทางการศึกษาออกเป็น 3 ด้านคือ ด้านความรู้ (cognitive domain) ด้านเจตคติหรือความรู้สึก (affective domain) และด้านทักษะ (psycho-motor domain) ซึ่งในด้านเจตคติหรือความรู้สึกนั้น ทิศนา แชมมณี (2546, หน้า 44-46) การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมไทยในการใช้หลักการเรียนรู้ด้านจิตพิสัย (affective domain) บลูมได้อธิบายขั้นตอนสำคัญของการเกิดเจตคติและพัฒนาลักษณะนิสัยไว้ดังนี้

- 1) ขั้นการรับรู้ (receiving or attending) ซึ่งก็หมายถึง การที่ผู้เรียนได้รับรู้ค่านิยมที่ต้องการจะปลูกฝังในตัวผู้เรียน
- 2) ขั้นตอนตอบสนอง (responding) ได้แก่การที่ผู้เรียนได้รับรู้และเกิดความสนใจในค่านิยมนั้น แล้วมีโอกาสได้ตอบสนองในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง
- 3) ขั้นการเห็นคุณค่า (valueing) เป็นขั้นที่ผู้เรียนได้รับประสบการณ์เกี่ยวกับค่านิยมนั้นแล้วเกิดเห็นคุณค่าของค่านิยมนั้น ทำให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อค่านิยมนั้น
- 4) ขั้นการจัดระบบ (organization) เป็นขั้นที่ผู้เรียนรับค่านิยมที่ตนเห็นคุณค่านั้นเข้ามาอยู่ในระบบค่านิยมของตน
- 5) ขั้นการสร้างลักษณะนิสัย (characterization) เป็นขั้นที่ผู้เรียนปฏิบัติตนตามค่านิยม ที่ตนรับมาอย่างสม่ำเสมอและทำจนกระทั่งเป็นรูปแบบการเรียนการสอนทักษะ

ศิริโสภาคย์ บุรพาเดชะ (2529, หน้า 93-97) ได้กล่าวถึงการเรียนรู้ว่าหมายถึงกระบวนการแปลหรือตีความต่อสิ่งเร้าข่าวสารที่ผ่านอวัยวะรับสัมผัสทั้งหลาย ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้นและกายเข้าไปยังสมองในรูปของไฟฟ้าและเคมี สมองจึงเป็นคลังของข้อมูลมหาศาลก็จะตีความต่อสิ่งเร้าหรือข่าวนั้นโดยอาศัยการเทียบเคียงกับข้อมูลที่เคยสะสมไว้ก่อน หรือเรียกว่าประสบการณ์เดิม ซึ่งกระบวนการรับรู้ข่าวสารของมนุษย์แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

1. กระบวนการรับสัมผัส (Sensation)
2. การบวนการรับรู้ (perception)

กระบวนการรับสัมผัส เป็นการรับข่าวสารในระยะแรก ระหว่างอินทรีย์กับสิ่งเร้า โดยอวัยวะรับสัมผัส เช่น อวัยวะในการมองเห็น (vision) การฟัง (audition) รับความรู้สึกทางผิวหนัง (skin senses) เป็นต้น ในระยะแรกนี้ แม้ว่าสิ่งเร้าจะยังไม่ถูกตีความหรือให้ความหมายใด ๆ ก็ถือว่ากลการรับสัมผัส มีความสำคัญมากในอันที่จะส่งผลถึงการรับรู้และการเรียนรู้ต่อไป

กระบวนการรับรู้ การรับรู้เป็นกระบวนการนำความรู้หรือข้อมูลข่าวสารสู่สมอง โดยผ่านอวัยวะสัมผัส สมองจะเก็บรวบรวมและจดจำสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นไว้เป็นประสบการณ์เพื่อเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้เกิดมโนภาพ หรือความคิดรวบยอด และทัศนคติในการเปรียบเทียบหรือถ่ายโยง ความหมายกับสิ่งเร้าใหม่ที่จะรับรู้ต่อไป ดังนั้นการรับรู้กับการเรียนรู้จึงมีความเกี่ยวข้องกันถ้าไม่มีการรับรู้การเรียนรู้ย่อมเกิดขึ้นไม่ได้

อวัยวะสัมผัส มนุษย์รับรู้จากการสัมผัสโดยอาศัยอวัยวะสัมผัส ดังนี้

1. ตาให้ความรู้สึกจากการเห็น เรียกว่า จักษุสัมผัส
2. หูให้ความรู้สึกจากการได้ยิน เรียกว่า โสตสัมผัส
3. จมูกให้ความรู้สึกจากการได้กลิ่น เรียกว่า ฆานสัมผัส
4. ลิ้นให้ความรู้สึกจากการรู้รส เรียกว่า ชิวหาสัมผัส
5. ผิวหนังให้ความรู้สึกจากสัมผัส เรียกว่า การสัมผัส

องค์ประกอบของการรับรู้ การรับรู้ข่าวสารของมนุษย์จะมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ ดังนี้

1. อาการรับสัมผัส หมายถึง อวัยวะรับสัมผัสต่าง ๆ ได้รับการกระตุ้นจากสิ่งเร้าแล้วจะแปลความหมายโดยอาศัยประสบการณ์เข้ามาช่วย

2. การแปลความหมายของอาการสัมผัส การแปลความหมายของสิ่งเร้าที่รับเข้ามาที่จะถูกต้องเพียงใดขึ้นอยู่กับปัจจัย 2 ประการ คือ

2.1 ปัจจัยด้านสรีระ เป็นขีดจำกัดความสามารถของอวัยวะรับสัมผัสที่ตอบสนองต่อสิ่งเร้า เช่น ขนาดของสิ่งเร้า ความลึกหรือของอวัยวะรับสัมผัส เป็นต้น

2.2 ปัจจัยทางจิตวิทยา เนื่องจากสิ่งเร้าที่มากกระทบกับอวัยวะรับสัมผัสมีมาก มนุษย์จะเลือกรับเฉพาะสิ่งเร้าที่มีความหมาย แต่การรับรู้ดังกล่าวจะเกิดขึ้นหรือไม่ขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านจิตวิทยา เช่น

2.2.1 ความตั้งใจ โดยมีสาเหตุหลายประการ เช่น ความเปลี่ยนแปลง ความแปลกใหม่ ขนาดและความเข้ม การกระทำซ้ำ และการเคลื่อนไหว เป็นต้น

2.2.2 สติปัญญา ทำให้บุคคลเข้าใจเหตุการณ์หรือสิ่งต่าง ๆ ได้ช้าหรือเร็วต่างกัน

2.2.3 ความระวังระไว เป็นความคล่องแคล่วหรือไวต่อการรับรู้สิ่งเร้าต่าง ๆ

2.2.4 คุณภาพของจิตใจ ความเหนื่อยล้า หรือความแจ่มใสของจิตใจย่อมมีผลกระทบต่อความเข้าใจสิ่งเร้าต่าง ๆ ได้

2.2.5 บุคลิกภาพ ผู้ที่มีบุคลิกภาพเปิดเผยชอบสังคมกับผู้ที่มิบุคลิกภาพเก็บตัวมักจะรับรู้สิ่งที่ตรงข้ามเสมอ

3. ประสบการณ์เดิม บุคคลจะรับรู้สิ่งต่าง ๆ ด้วยการคาดคะเน หรือตั้งสมมติฐานไว้ก่อน เมื่อได้รับสิ่งเร้าที่เกิดขึ้นแล้ว ประสบการณ์เดิมที่มีมาก่อนจะช่วยสามารถยืนยันการคาดคะเนได้ หรือทำการแก้ไขการคาดคะเนเสียใหม่ กรณีสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่เข้มแข็งกว่า และสามารถพิสูจน์ได้ว่า ประสบการณ์นั้นผิดพลาดอย่างแน่นอน

กมลรัตน์ หล้าสุวรรณ (2523, หน้า 142) ได้กล่าวถึงอิทธิพลของสิ่งเร้าที่มีต่อการรับรู้ ดังนี้

1. สิ่งเร้าภายนอก คุณสมบัติของสิ่งเร้าภายนอกจะมีอิทธิพลต่อการรับรู้มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับคุณลักษณะ ดังนี้

1.1 ความเปลี่ยนแปลงของสิ่งเร้า การเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอย่อมดึงดูดความสนใจและเอาใจใส่ต่อสิ่งเร้านั้น

1.2 การเคลื่อนไหวของสิ่งเร้า การเคลื่อนไหวของสิ่งเร้าจะช่วยกระตุ้นเรตินาของนัยน์ตา ทำให้เกิดพลังงานประสาท สมอง

1.3 ขนาดของสิ่งเร้า วัตถุที่มีขนาดผิดปกติ เช่น ใหญ่มาก หรือเล็กมาก ย่อมได้รับความสนใจมากกว่าวัตถุที่มีขนาดผิดปกติ

1.4 การเกิดซ้ำซากของสิ่งเร้า การเกิดซ้ำซาก หมายถึง การดกย้า ความเข้มข้น หรือจังหวะที่แตกต่างกัน มิฉะนั้นเกิดการซ้ำซากบ่อยครั้งจะทำให้ขาดความเอาใจใส่ต่อสิ่งเร้านั้นได้เหมือนกัน

1.5 ความเข้มข้นหรือความหนักเบาของสิ่งเร้า สิ่งเร้าที่มีความเข้มข้นสูง

2. สิ่งเร้าภายใน

2.1 ความต้องการ เมื่อมนุษย์เกิดความต้องการอะไร มักจะเอาใจใส่สิ่งนั้นอยู่เสมอ และกลายเป็นจุดเน้นของการรับรู้

2.2 คุณค่าและความสนใจ บุคคลจะสนใจกับสิ่งเร้าหรือเหตุการณ์ที่มีคุณค่า และมีความหมายต่อตนเองบางครั้งก่อให้เกิดความต้องการและความหวังที่จะรับรู้ในสิ่งนั้น ๆ ด้วยความตั้งใจและสนใจ

3. คุณลักษณะของสิ่งเร้า สิ่งเร้าที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ มีคุณลักษณะ 2 อย่าง คือ

3.1 สิ่งเร้าที่มีโครงสร้างหรือแบบแผน ได้แก่ สิ่งเร้าที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม

3.2 สิ่งเร้าที่ไม่มีโครงสร้างหรือแบบแผน ได้แก่ สิ่งเร้าที่มีลักษณะกำกวม ไม่ชัดเจน

กระบวนการเรียนรู้ เป็นกระบวนการต่อเนื่องเชื่อมโยงจากการเรียนรู้ กล่าวคือ เมื่อปราสาทกระทบกับสิ่งเร้าและเกิดความรู้สึกส่งไปยังสมอง สมองบันทึกความรู้สึกนั้นไว้เป็นประสบการณ์ และเมื่ออวัยวะรับสัมผัสกระทบสิ่งเร้าเดิมอีก สามารถระลึกได้หรือจำได้ ก็ถือว่าเกิดการเรียนรู้ขึ้น องค์ประกอบของการเรียนรู้ที่มีทฤษฎีการเรียนรู้ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ และแต่ละกลุ่มแบ่งเป็นกลุ่มย่อย ดังนี้

1. กลุ่มทฤษฎีการต่อเนื่อง (associative theories) เป็นทฤษฎีที่ใช้หลักการเรียนรู้แบบพฤติกรรมนิยม คือ การเรียนรู้จากสิ่งย่อยไปสู่ส่วนรวม ทฤษฎีนี้จะกล่าวถึงการทำให้เกิดความต่อเนื่องกันอยู่เสมอ ระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง และการตอบสนองนั้นมักเป็นพฤติกรรมภายนอกที่สังเกตเห็นได้ชัดและวัดได้ง่าย

1.1 ทฤษฎีการเชื่อมโยงของธอร์นไคค์ หลักการเบื้องต้นก็คือ การเรียนรู้เกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง โดยที่การตอบสนองมักออกมาในรูปแบบต่าง ๆ หลายรูปแบบจนกว่าจะพบรูปแบบที่ดี หรือเหมาะสมที่สุด เราเรียกว่า การลองผิดลองถูก และพยายามทำให้การตอบสนองที่เหมาะสมที่สุดนั้นเชื่อมโยงกับสิ่งเร้าที่ต้องการให้เรียนรู้ต่อไปเรื่อย ๆ การประยุกต์ทฤษฎีการเชื่อมโยงมาใช้ในการเรียนการสอน คือการนำหลักการเรียนรู้มาใช้ ต้องให้ลองผิดลองถูกด้วยตนเองจนกว่าจะพบวิธีการเรียนที่ดีที่สุด นอกจากนั้นได้นำทฤษฎีการเรียนรู้ที่สำคัญมาใช้ เช่น

1.1.1 กฎแห่งความพร้อม ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีเมื่อมีความพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจ

1.1.2 กฎแห่งการฝึกหัด การเรียนถาวรเกิดจากความเข้าใจ และฝึกฝนบ่อย ๆ จนเกิดทักษะ

1.1.3 กฎแห่งผลที่พอใจ การเสริมแรง เช่น การให้รางวัลเป็นสิ่งของ คำชมเชย คำสรรเสริญที่เหมาะสมกับภูมิหลังของแต่ละบุคคลจะทำให้ประเมินผลสำเร็จได้โดยง่าย

1.2 ทฤษฎีการวางเงื่อนไข

1.2.1 ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิกของพาฟลอฟและวัตสัน เป็นการเรียนรู้โดยใช้สิ่งเร้าสองสิ่งคู่กัน คือ สิ่งเร้าที่วางเงื่อนไขเพื่อให้เกิดการเรียนรู้

1.2.2 ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบอาการกระทำของสกินเนอร์ เป็นหลักการเรียนรู้ที่เน้นพฤติกรรมหรือการกระทำก่อน แล้วจึงเสริมแรงทีหลัง เพราะสกินเนอร์สรุปการทดลอง การเรียนรู้ที่ดีจะต้องมีการเสริมแรง

2. ทฤษฎีความรู้ความเข้าใจ (cognitive theory) เป็นทฤษฎีที่เน้นการเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลง เป็นการเปลี่ยนแปลงแนวคิด เป็นพฤติกรรมภายในไม่สามารถสังเกตเห็นได้จากภายนอก ซึ่งมี 2 ทฤษฎีย่อย คือ

2.1 การรับรู้ หมายถึง การแปลความหมายจากการสัมผัสด้วยอวัยวะรับสัมผัส ทั้ง 5 ส่วน คือ ตา หู จมูก ลิ้นและกาย

2.2 การหยั่งเห็น (insight) หมายถึง การเกิดความคิดแวบขึ้นมาทันทีทันใดขณะที่ประสบปัญหาโดยมองเห็น การแก้ปัญหาตั้งแต่เริ่มแรกเป็นขั้นตอนสามารถแก้ปัญหาได้

สรุปได้ว่า ผู้วิจัยได้นำแนวคิดทฤษฎีรูปแบบการเรียนการสอนของบลูม (Bloom) ที่มีขั้นตอนสำคัญของการเกิดเจตคติ หรือการพัฒนาลักษณะนิสัยที่มี 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นการรับรู้ 2) ขั้นการตอบสนอง 3) ขั้นการเห็นคุณค่า 4) ขั้นการจัดระบบ 5) ขั้นการสร้างลักษณะนิสัย

3. วิธีการปลูกฝังและพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม

การที่จะปลูกฝังและพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมใดๆให้แก่บุคคลเพื่อให้เป็นลักษณะนิสัยของบุคคลนั้นสามารถทำได้โดย (ทิสนา แชมมณี, 2546, หน้า 92-93)

1. จัดสิ่งเร้าให้บุคคลนั้นได้รับรู้และเกิดความสนใจในเรื่องที่ต้องการปลูกฝัง
2. จัดกิจกรรมหรือประสบการณ์ที่ช่วยให้บุคคลนั้นได้มีการตอบสนองในเรื่องนั้น และเกิดความพึงพอใจ
3. ช่วยให้ผู้บุคคลเห็นคุณค่าของเรื่องนั้นไปใช้ในระบบชีวิตของตน
4. ช่วยให้ผู้บุคคลนั้นมีโอกาสจัดระเบียบในการนำเรื่องนั้นไปใช้ในระบบชีวิตของตนและการเสริมแรงอย่างเหมาะสม
5. ช่วยให้ผู้บุคคลนั้นได้ลงมือปฏิบัติตนตามค่านิยมนั้น อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ จนกระทั่งปฏิบัติได้เป็นลักษณะนิสัย

4. กระบวนการเรียนการสอน

การเรียนการสอน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาความรู้สึก เจตคติ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม ที่พึงประสงค์ อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้เป็นไปตามความต้องการ (ทิสนา แชมมณี, 2547, หน้า 238-239) กระบวนการเรียนการสอน เพื่อปลูกฝังค่านิยม ใดๆให้แก่ผู้เรียน สามารถดำเนินการตามลำดับขั้นของวัตถุประสงค์ทางด้านเจตคติของบลูม ได้ดังนี้

ขั้นที่ 1 การรับรู้ค่านิยม (receiving/attending) ผู้สอนจัดประสบการณ์ หรือ สถานการณ์ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้รับรู้ในค่านิยมนั้นอย่างใส่ใจ เช่น เสนอกรณีตัวอย่างที่เป็น ประเด็นปัญหาขัดแย้งเกี่ยวกับค่านิยมนั้น คำถามที่ท้าทายความคิดเกี่ยวกับค่านิยมนั้น เป็นต้น ในขั้นนี้ผู้สอนควรพยายามกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมดังนี้

1. การรู้ตัว (awareness)
2. การเต็มใจรับรู้ (willingness)
3. การควบคุมการรับรู้ (control)

ขั้นที่ 2 การตอบสนองต่อค่านิยม (responding) ผู้สอนจัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนมี โอกาสตอบสนองต่อค่านิยมนั้นในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เช่น ให้พูดแสดงความคิดเห็นต่อ ค่านิยมนั้น ให้ลองทำตามค่านิยมนั้น ให้สัมภาษณ์หรือพูดคุยกับผู้ที่มีค่านิยมนั้น เป็นต้น ใน ขั้นนี้ผู้สอนควรพยายาม กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมดังนี้

1. การยินยอมตอบสนอง (acquiescence in responding)
2. การเต็มใจตอบสนอง (willingness to respond)
3. ความพึงพอใจในการตอบสนอง (Satisfaction in respond)

ขั้นที่ 3 การเห็นคุณค่าของค่านิยม (valuing) ผู้สอนจัดประสบการณ์ หรือ สถานการณ์ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เห็นคุณค่าของค่านิยมนั้น เช่น การให้ลองปฏิบัติตามค่านิยมแล้ว

ได้รับการตอบสนองในทางที่ตีเห็นประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับตนหรือบุคคลอื่นที่ปฏิบัติตามค่านิยม นั้น เห็นโทษหรือได้หรือได้รับโทษจากการละเลยไม่ปฏิบัติตามค่านิยมนั้น เป็นต้น ในขั้นนี้ ผู้สอนควรพยายาม กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมดังนี้

1. การยอมรับในคุณค่านั้น (acceptance of a value)
2. การชื่นชอบในคุณค่านั้น (preference for a value)
3. ความผูกพันในคุณค่านั้น (commitment)

ขั้นที่ 4 การจัดระบบค่านิยม (organization) เมื่อผู้เรียนเห็นคุณค่าของค่านิยม และเกิดเจตคติที่ดีต่อค่านิยมนั้นและมีความโน้มเอียงที่จะรับค่านิยมนั้น มาใช้ในชีวิตของตน ผู้สอนควรกระตุ้นให้ผู้เรียนพิจารณาค่านิยมนั้นกับค่านิยมหรือคุณค่าอื่นๆ ของตนเอง และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมต่างๆ ของตนเองในขั้นนี้ผู้สอนควรกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรม สำคัญดังนี้

1. การสร้างมโนทัศน์ในคุณค่านั้น (conceptualization of a value system)
2. การจัดระบบคุณค่านั้น (organization of a value system)

ขั้นที่ 5 การสร้างลักษณะนิสัย (characterization by value) ผู้สอนส่งเสริมให้ ผู้เรียนปฏิบัติตามค่านิยมนั้นอย่างสม่ำเสมอโดยติดตามผลการปฏิบัติ และให้ข้อมูลป้อนกลับ และการเสริมแรงเป็นระยะๆ จนกระทั่งผู้เรียนสามารถปฏิบัติ และให้ข้อมูลป้อนกลับ และการเสริมแรงเป็นระยะๆ จนกระทั่งผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้จนเป็นนิสัย ในขั้นนี้ผู้สอนควรพยายาม กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมดังนี้

1. การมีหลักยึดในการตัดสินใจ (generalization set)
2. การปฏิบัติตามหลักยึดนั้นจนเป็นนิสัย (characterization)

การดำเนินการตามขั้นตอนทั้ง 5 ไม่สามารถทำได้ในระยะเวลาอันสั้น ต้องอาศัย เวลา โดยเฉพาะในขั้นที่ 4 และ 5 ต้องการเวลาในการปฏิบัติ ซึ่งอาจจะแตกต่างกันไป ในผู้เรียนแต่ละคน

จากการศึกษารูปแบบการเรียนการสอนเน้นจิตพิสัยตามแนวคิดการพัฒนาจิตพิสัย ของบลูม สรุปได้ว่า พฤติกรรมด้านจิตพิสัย หมายถึง การเรียนรู้ทางจิตใจที่แสดงออกออกมา ในรูปของ ค่านิยม เจตคติ ความสนใจ ความซาบซึ้ง พฤติกรรมด้านนี้เริ่มจากการรับรู้จาก สิ่งแวดล้อม และหลังจากนั้น บุคคลจะมีปฏิกิริยาโต้ตอบกับสิ่งแวดล้อม เมื่อมีผลปรากฏ ออกมาจะนำไปสู่การสร้างความรู้สึกที่ดีต่อสิ่งนั้น ในที่สุดจะกลายเป็นความคิดอุดมคติ ซึ่งจะ ทำหน้าที่ควบคุมพฤติกรรม ซึ่งผู้วิจัยได้นำแนวคิดของบลูม มาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ที่ได้เสนอ แนวคิดในการจัดการเรียนการสอนไว้ 5 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นการรับรู้ หมายถึง การที่ผู้เรียนได้รับรู้ค่านิยมที่ต้องการที่จะปลูกฝังในตัว ผู้เรียน

2. ขั้นการตอบสนอง หมายถึง การที่ผู้เรียนได้รับรู้ และเกิดความสนใจในค่านิยมนั้นแล้วมีโอกาสได้ตอบสนองในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง
 3. ขั้นการเห็นคุณค่า เป็นขั้นที่ผู้เรียนได้รับประสบการณ์เกี่ยวกับค่านิยมนั้น และเห็นคุณค่าจนทำให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อค่านิยมนั้น
 4. ขั้นการจัดระบบ เป็นขั้นที่ผู้เรียนรับค่านิยมที่ตนเห็นคุณค่านั้นเข้ามาอยู่ในระบบค่านิยมของตน
 5. ขั้นสร้างลักษณะนิสัย เป็นขั้นที่ผู้เรียนปฏิบัติตามค่านิยมที่ตนรับมาอย่างสม่ำเสมอและทำจนเป็นนิสัย ซึ่งทั้ง 5 ขั้นตอนนี้สามารถนำมาใช้ในการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังค่านิยมที่พึงประสงค์หรือจิตพิสัยที่ต้องการ
- สรุปได้ว่า ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการเรียนการสอนของบลูม (ทิสนา แชมมณี) ที่มีขั้นตอนสำคัญ 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นการรับรู้ 2) ขั้นการตอบสนอง 3) ขั้นการเห็นคุณค่า 4) ขั้นการจัดระบบ 5) ขั้นการสร้างลักษณะนิสัย

การสอนตามปกติ

ความหมายของวิธีสอนตามปกติ

นักการศึกษาได้ให้ความหมายของวิธีสอนตามปกติ ดังนี้

กรมวิชาการ (2543, หน้า 179-180) กล่าวว่า การสอนตามปกติทั่วไปที่เคยปฏิบัติมามากจะมีลักษณะการบรรยาย โดยครูผู้สอนเป็นฝ่ายเตรียมการศึกษาเนื้อหาเป็นอย่างไร ผู้เรียนเป็นฝ่ายมารับผลการศึกษาคั่นคว้านั้นโดยทั่วไปจะมีการสื่อความหมายทางเดียว คือจากผู้สอนไปสู่ผู้เรียน โดยผู้เรียนจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนน้อย เพียงแต่จดบันทึกหรือซักถามบางครั้ง

กรมวิชาการ (2545 ข, หน้า 48) ให้ความหมายว่า เป็นกระบวนการจัดประสบการณ์การเรียนการสอน ที่มีกิจกรรมหรือประสบการณ์ต่าง ๆ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้หรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตรงตามจุดประสงค์การสอนที่ได้กำหนดไว้ มีลำดับขั้นกิจกรรมหรือประสบการณ์ที่เริ่มตั้งแต่ง่ายไปหายากให้เห็นเป็นลำดับและที่สำคัญคือผู้สอนสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

พระมหาชงสววรรค์ วรสิงห์ (2548, หน้า 30) ให้ความหมายว่า คือการสอนที่ครูเตรียมเนื้อหา ศึกษาหาความรู้ในเรื่องที่จะสอน แล้วนำมาถ่ายทอดให้กับผู้เรียน ส่วนมากใช้วิธีสอนแบบบรรยาย โดยยึดแนวทางการเรียนการสอนตามคู่มือครูของกรมวิชาการเป็นหลัก

สรุปได้ว่า แผนการสอนปกติ หมายถึง การจัดการเรียนการสอนโดยครูเตรียมสาระการเรียนรู้ แบบฝึกให้ผู้เรียนด้วยวิธีบรรยาย ให้โอกาสซักถามสิ่งสงสัย

รูปแบบของวิธีสอนตามปกติ

อาภรณ์ ใจเที่ยง (2540, หน้า 203) ได้กล่าวถึงรูปแบบการสอนแบบปกติไว้ 3 ชั้น

ดังนี้

1. ชั้นเตรียมการสอนประกอบด้วย
 - 1.1 วินิจฉัยผู้เรียน โดยพิจารณาพื้นฐานความรู้ประสบการณ์เดิม
 - 1.2 เตรียมเนื้อหาโดยให้เหมาะสมกับเวลาและลักษณะของผู้เรียน
 - 1.3 เตรียมคำถาม เพื่อใช้ซักถามผู้เรียนในระหว่างบรรยาย
 - 1.4 เตรียมสื่อการเรียนการสอน
 - 1.5 เตรียมการวัดและประเมินผล
2. ชั้นสอนประกอบด้วย
 - 2.1 ช้่นนำ อาจใช้วิธี
 - 2.1.1 ซักถามพูดคุย เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนเรียน
 - 2.1.2 ทบทวนการบรรยายในครั้งก่อนเพื่อเชื่อมโยงกับเรื่องใหม่
 - 2.2 ชั้นอธิบาย เป็นชั้นสำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในเนื้อหาที่เรียน ผู้สอนควรดำเนินการ ดังนี้
 - 2.2.1 บอกโครงเรื่อง ขอบข่ายเนื้อหา และแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้
 - 2.2.2 อธิบายให้ชัดเจนตามลำดับเนื้อหาอย่างต่อเนื่อง
 - 2.2.3 สังเกตปฏิกิริยาของผู้เรียนตลอดเวลาเพื่อการย้ำซ้ำหรือหยุดทบทวน
 - 2.2.4 ตามคำถามเพื่อกระตุ้นความสนใจ และทดสอบความเข้าใจ
 - 2.2.5 ยกตัวอย่างประกอบ
 - 2.2.6 ใช้น้ำเสียง บุคลิกภาพ ท่าทาง ภาษา และอารมณ์ขั้นที่เหมาะสม
 - 2.3 ชั้นสรุป เป็นการปิดท้ายชั่วโมง อาจใช้วิธี
 - 2.3.1 สรุปโยงเนื้อหาตั้งแต่ต้นจนจบ
 - 2.3.2 ตั้งปัญหาให้ผู้เรียนได้ วิเคราะห์ วิวิจารณ์
 - 2.3.3 ฝากปัญหาให้ผู้เรียนไปคิด
 - 2.3.4 เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ซักถามปัญหา
 - 2.3.5 มอบหมายงานให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าเพิ่มเติม
 - 2.3.6 บอกล่วงหน้าให้ผู้เรียนทราบถึงเนื้อหาที่จะเรียนครั้งต่อไป
3. ชั้นติดตามผลประกอบด้วย
 - 3.1 วัดประเมินผลผู้เรียน อาจใช้วิธี
 - 3.1.1 ตรวจสอบบันทึกที่ผู้เรียนจดคำบรรยาย
 - 3.1.2 ถามคำถามเนื้อหาที่บรรยาย
 - 3.1.3 ให้ทำข้อสอบหรือแบบฝึกหัดเพิ่มเติม

3.2 วัดผลประเมินผลผู้สอน อาจใช้วิธี

3.2.1 จัดทำแบบสอบถามให้ผู้เรียนให้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีสอน

3.2.2 ขึ้นสอน เช่น การนำเข้าสู่บทเรียน อธิบาย สรุป

3.2.3 ขึ้นติดตามประเมินผล ประเมินผลผู้เรียน ประเมินผลผู้สอน

จากข้อมูลดังกล่าวสรุปได้ว่า การสอนตามปกติ เป็นวิธีการสอนชนิดหนึ่งที่ประกอบด้วย ขึ้นนำเข้าสู่บทเรียน ขึ้นอธิบายการเรียน ขึ้นสรุป ขึ้นติดตามผลด้วยการวัดผล การเรียนรู้

ขั้นตอนวิธีสอนตามปกติ

นักการศึกษาได้กล่าวถึงขั้นตอนวิธีสอนตามปกติ ดังนี้

วิธีสอนตามคู่มือครูของกรมวิชาการ (2545 ค, หน้า 48) มีขั้นตอนการสอน ดังนี้

1. ขึ้นนำ ครูใช้คำถามหรือกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเตรียมความพร้อมของนักเรียน เพื่อดึงดูดความสนใจของนักเรียนให้มาอยู่ที่การสอนและพร้อมที่จะเริ่มเรียน

2. ขึ้นสอน ครูดำเนินการสอนเพื่อให้นักเรียนได้รับความรู้ในเนื้อหา โดยเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางในการสอนนั้นอาจใช้กิจกรรมต่าง ๆ เช่น การอภิปราย บทบาทสมมุติ สถานการณ์จำลอง การแสดงละคร เพื่อช่วยให้การสอนน่าสนใจและเร้าความสนใจของนักเรียนมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นตลอดเวลา และจะทำให้ให้นักเรียนมีบทบาทในการเรียนการสอน รวมทั้งให้การสอนมีประสิทธิภาพ

3. ขึ้นสรุป นักเรียนร่วมกันสรุปเนื้อหา เพื่อให้ให้นักเรียนเกิดความเข้าใจเนื้อหาที่เรียนมากยิ่งขึ้น และเห็นความสัมพันธ์ของส่วนประกอบต่าง ๆ ของเนื้อหาที่ได้เรียนมาแล้ว นอกจากนี้ยังเป็นการย้ำให้ผู้เรียนได้เกิดความรู้ได้ยิ่งขึ้น ซึ่งอาจใช้วิธีการให้นักเรียนร่วมกันสรุป การอภิปรายการใช้สื่อ ฯลฯ

4. ขึ้นวัดและประเมินผล เป็นขั้นตอนที่ทำให้ครูทราบว่านักเรียนได้เรียนไปมากน้อยเพียงใด โดยการทดสอบและการทำแบบฝึกหัด

กรมวิชาการ (2549 , หน้า 225-226) ได้จัดลำดับขั้นตอนการสอนปกติหรือการสอนแบบบรรยายไว้ดังนี้

1. ขึ้นนำ ครูแจ้งเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนโดยใช้คำถามเกี่ยวกับเนื้อหาที่จะสอนและทบทวนความรู้เดิมของนักเรียนแล้วบรรยายเชื่อมโยงกับเรื่องใหม่เพื่อนำเข้าสู่บทเรียน

2. ขึ้นสอน ครูอธิบายเนื้อหาโดยใช้อุปกรณ์ประกอบคำบรรยาย และส่วนใดหากเป็นข้อปฏิบัติก็ให้นักเรียนได้แสดงปฏิบัติตามเนื้อหา

3. ขึ้นสรุป ประกอบด้วยครูสรุปโยงเนื้อหาตั้งแต่ต้นจนจบให้นักเรียนฟังอีกครั้งพร้อมให้บันทึกลงในสมุด เปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามและมอบหมายงานให้ผู้เรียนไปค้นคว้าเพิ่มเติม

4. **ขั้นประเมินผล** ประกอบด้วยวิธีตรวจสอบบันทึกที่ผู้เรียนจดคำบรรยายตามคำถามในเนื้อหาที่บรรยายให้นักเรียนทำข้อสอบย่อย พร้อมทั้งตรวจดูว่านักเรียนได้เรียนรู้ไปมากน้อยเพียงใด

ข้อดีและข้อเสียของวิธีสอนตามปกติ

ข้อดีของวิธีสอนตามปกติ สุพิน บุญชูวงศ์ (2539 , หน้า 52) กล่าวถึงข้อดีไว้ดังนี้

1. สอนได้รวดเร็ว เนื่องจากครูเป็นฝ่ายพูดบรรยายเสียส่วนใหญ่ จึงสามารถบรรยายข้อเท็จจริงต่าง ๆ
2. ใช้สอนนักเรียนได้ไม่จำกัดจำนวน ใช้สอนได้ตั้งแต่กลุ่มเล็กไปถึงกลุ่มใหญ่
3. เหมาะสำหรับเนื้อหาที่ยากทำให้ง่ายแก่การเข้าใจ
4. ส่งเสริมการย่อและเขียนข้อเสียของวิธีสอนตามปกติ

สมคิด อิศรวัฒน์ (2543, หน้า 134) กล่าวถึงข้อเสียของวิธีสอนตามปกติ ไว้ดังนี้ ความคงทนในการเรียนรู้เกิดขึ้นได้น้อย เพราะการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นแบบผิวเผิน ผู้เรียนไม่มีโอกาสแสดงออก บทบาทคือผู้นั่งฟัง หากผู้สอนไม่มีความสามารถในการถ่ายทอด ใช้เสียงในระดับเดียวกัน ก็จะทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย ง่วงนอนและเกิดความไม่สนใจ อย่างไรก็ตามการสอนตามปกติหรือแบบบรรยายถือว่าเป็นสิ่งสำคัญเบื้องต้นในการเรียนการสอน เพราะในการสอนแต่ละวิธีจะต้องมีการบรรยายหรือการบอกแทรกอยู่ในวิธีสอนนั้น ๆ อยู่เสมอ หากการเรียนการสอนขาดการบอกหรือบรรยายคงไม่สามารถสื่อสารหรือทำกิจกรรมนั้น ๆ ได้สำเร็จและจากการศึกษาความหมาย รูปแบบการสอนตามปกติ ขั้นตอนการสอนตามปกติ และข้อดีข้อเสียของการสอนตามปกติดังกล่าว

ผู้วิจัยนำรูปแบบวิธีการดังกล่าว ของกรมวิชาการ (2545 ค, หน้า 8) ของสุชาติพิทย์ แป้นทองคำ (2545, หน้า 12) และของกรมวิชาการ (2549 , หน้า 225-226) นำมาใช้ในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องความซื่อสัตย์ สาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ดังนี้

1. ชี้นำ

- แจงจุดประสงค์การเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจตรงกัน
- ทบทวนความรู้เดิม เพื่อดึงดูดให้นักเรียนสนใจพร้อมที่จะเริ่มเรียน

2. ขั้นตอน

- เสนอเนื้อหาอธิบายสาระความรู้
 - แบ่งกลุ่มทำกิจกรรมตามใบงาน
- ปฏิบัติกิจกรรมและรายงานหน้าชั้นเรียน

3. ขั้นสรุป

- สรุปบทเรียน โดยครูและนักเรียนร่วมกันสรุปบทเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาที่เรียนมากยิ่งขึ้น โดยการอภิปรายร่วมกัน เป็นต้น

4. ชั้นวัดและประเมินผล

- เป็นชั้นตรวจสอบพฤติกรรมที่กำหนดไว้ในผลการเรียนรู้ที่คาดหวังของการสอนแต่ละครั้ง เพื่อประเมินผลในการเรียนการสอนครั้งนั้น ๆ

ตัวอย่างการเปรียบเทียบแผนการจัดการเรียนรู้ โดยวิธีสอนตามรูปแบบของบลูมกับการสอนตามปกติ

แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องความซื่อสัตย์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 ความซื่อสัตย์ (บทนำ) เวลา 1 ชั่วโมง

มาตรฐานการเรียนรู้ ส.1.2

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. ชื่นชมการทำความดีของบุคคลในสังคม พร้อมทั้งบอกแนวปฏิบัติตน เพื่อเป็นหลักในการดำเนินชีวิต

2. เห็นคุณค่าการทำความดีของบุคคลสำคัญ และเสนอแนวทางความประพฤติปฏิบัติของตนเอง กลุ่มเพื่อนและสังคมใกล้เคียง เพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

สาระการเรียนรู้

ความซื่อสัตย์ (บทนำ)

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. บอกความหมายและคุณลักษณะของความเป็นคนซื่อสัตย์ได้

2. สามารถบอกแนวทางปฏิบัติตนให้เป็นคนซื่อสัตย์ได้

3. มีความชื่นชมกับการปฏิบัติของตนที่มีความซื่อสัตย์

กระบวนการเรียนรู้

ตาราง 2 การเปรียบเทียบกระบวนการเรียนรู้

การสอนตามรูปแบบของบลูม	การสอนตามปกติ
1. ช้่นนำเข้าสู่บทเรียน (ขั้นรับรู้)	1. ช้่นนำเข้าสู่บทเรียน
1.1 ครูทำความคุ้นเคยกับนักเรียน	1.1 ครูสนทนากับนักเรียน เรื่องความซื่อสัตย์ โดยตั้งคำถามว่า
1.2 ครูสนทนากับนักเรียน เรื่องความซื่อสัตย์ โดยตั้งคำถามว่า	- ถ้านักเรียนมีกิจการที่ต้องใช้คนจำนวนมากเป็นของตนเอง นักเรียนจะจัดการกับคนงานอย่างไร

ตาราง 2 (ต่อ)

การสอนตามรูปแบบของบลูม	การสอนตามปกติ
<p>- ถ้านักเรียนมีกิจการที่ต้องใช้คนจำนวนมากเป็นของตนเอง นักเรียนจะจัดการกับคนงานอย่างไร</p> <p>- นักเรียนคิดว่าคนงานประเภทที่ทำประโยชน์ของกิจการที่นักเรียนเป็นเจ้าของไม่ร่ำไหล</p> <p>2. ชั้นกิจกรรม (ชั้นรับรู้)</p> <p>2.1 แบ่งนักเรียนออกเป็น 5 กลุ่ม ๆ ละ 5-6 คน โดยวิธีจับฉลากเลข 1-5 ได้หมายเลขเดียวกันอยู่กลุ่มเดียวกัน</p> <p>2.2 แจกใบสถานการณ์เรื่องเด็กหญิงกุลสตรีศรีโรงเรียน กลุ่มละ 1 แผ่น</p> <p>2.3 แจกใบงานที่ 1</p> <p>2.4 ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มอ่านใบสถานการณ์ที่แจกได้</p> <p>2.5 ให้นักเรียนศึกษานิสัยแต่ละคนในเรื่องว่าเป็นอย่างไร และนิสัยของใครต้องแก้ไข</p> <p>2.6 ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันศึกษาว่าทำไมนิสัยที่ต้องแก้ไขตามข้อ 2.5 จึงเกิดขึ้น โดยให้นักเรียนเสนอสาเหตุให้มากที่สุด</p> <p>2.7 ให้ตัวแทนแต่ละกลุ่มออกไปเขียนสาเหตุที่กลุ่มคิดไว้บนกระดาน</p> <p>2.8 ครูร่วมกับนักเรียนช่วยกันเลือกสาเหตุที่ไม่ซ้ำกัน ถ้าซ้ำกันเลือกไว้เพียงสาเหตุเดียว</p>	<p>- นักเรียนคิดว่าคนงานประเภทใดที่ทำประโยชน์ของกิจการที่นักเรียนเป็นเจ้าของไม่ร่ำไหล</p> <p>1.2 บอกจุดประสงค์การเรียนการสอน</p> <p>2. ชั้นสอน</p> <p>2.1 ครูแจกใบความรู้เรื่องความซื่อสัตย์ให้นักเรียนทุกคน</p> <p>2.2 ครูตั้งคำถามให้นักเรียนตอบ</p> <p>- ความซื่อสัตย์มีความหมายว่าอย่างไร</p> <p>- ความประพฤติดี ประพฤติงาม และความประพฤติเหมาะสมมีลักษณะอย่างไร</p> <p>- พฤติกรรมทางกาย วาจา ใจนั้นเป็นอย่างไร</p> <p>2.3 ครูอธิบายความหมายความซื่อสัตย์</p> <p>2.4 ให้นักเรียนสังเคราะห์สาเหตุ 10 ประการของความเป็นคนซื่อสัตย์ที่เข้ากับเบญจศีลและเบญจธรรม</p> <p>2.5 ให้นักเรียนเขียนเรียงความเรื่องคนซื่อสัตย์</p>

ตาราง 2 (ต่อ)

การสอนตามปกติ	การสอนตามรูปแบบของบลูม
<p>3. ชั้นสรุป ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปและให้นักเรียนจดบันทึกสมุด สื่อ/แหล่งการเรียนรู้ 1. ใบความรู้เรื่องความซื่อสัตย์ (บทนำ) 2. ใบงานที่ 1 เขียนเรียงความเรื่องคนซื่อสัตย์</p> <p>การวัดและประเมินผล 1. วิธีการประเมิน 1.1 การสังเกต - ความสนใจในการศึกษาความรู้ - การแสดงออกในการตอบคำถาม ของนักเรียน - จากการเสนอความคิดเห็นหรือคำถามด้วยความสมัครใจ 1.2 ตรวจผลงาน - สมุดบันทึก - ใบงานเรียงความเรื่องคนซื่อสัตย์</p> <p>2. เครื่องมือในการวัดและประเมินผล แบบประเมินพฤติกรรมและการตรวจผลงาน</p>	<p>3. ชั้นอภิปราย (ชั้นการตอบสนองและการเห็นคุณค่า) 3.1 นักเรียนแต่ละกลุ่มประชุมกันในกลุ่มคิดวิธีกำจัดสาเหตุที่เขียนไว้บนกระดาน 3.2 ให้นักเรียนส่งตัวแทนกลุ่มออกไปเขียนวิธีกำจัดสาเหตุที่กลุ่มกันคิดได้ไว้บนกระดาน 3.3 ให้นักเรียนช่วยกันเลือกวิธีกำจัดสาเหตุที่ดีที่สุด 1-2 วิธี 3.4 ให้นักเรียนบอกเหตุผลว่า ทำไมจึงเลือกวิธีกำจัดสาเหตุนั้น</p> <p>4. ชั้นสรุป (ชั้นการจัดระบบ) 4.1 ให้นักเรียนสรุปเป็นความคิดรวบยอด 4.2 แจกใบความรู้เรื่องความซื่อสัตย์ (บทนำ) ให้นักเรียนอ่านทำความเข้าใจ 4.3 ครูเปิดโอกาสให้ถาม และอธิบายประเด็นของเนื้อหาที่นักเรียนยังไม่เข้าใจ</p> <p>5. ชั้นการนำไปใช้ (ชั้นพัฒนาเป็นลักษณะนิสัย) นักเรียนนำความรู้ที่ได้ไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน สื่อ/แหล่งการเรียนรู้ 1. ใบสถานการณ์เรื่องเด็กหญิงกุลสตรีศรีโรงเรียน 2. ใบความรู้เรื่องความซื่อสัตย์ (บทนำ) 3. ใบงานที่ 1 คำสั่ง 4. ใบงานที่ 2 ใบสรุปการอภิปรายกลุ่ม 5. ใบงานที่ 3 แบบฝึกหัด</p>

ตาราง 2 (ต่อ)

การสอนตามรูปแบบของบลูม	การสอนตามปกติ
การวัดและประเมินผล	
1. วิธีการประเมิน	
1.1 การสังเกต	
- ความสนใจในการให้ความร่วมมือ	
ในกลุ่ม	
- การแสดงความคิดเห็นของ	
นักเรียน	
- จากผลสรุปของการประชุม	
1.2 ตรวจสอบผลงาน	
- แบบฝึกหัด	
- ใบงาน	
2. เครื่องมือในการวัดและประเมินผล	
แบบประเมินพฤติกรรมและการตรวจ	
ผลงาน	

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

1. ความหมายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (achievement) เป็นสมรรถภาพทางสมองในด้านต่าง ๆ ที่นักเรียนได้รับจากประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมจากครู สำหรับความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

ซินินทร์ชัย อินทิตราภรณ์ และคณะ (2540, หน้า 5) ได้กล่าวถึงความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ว่าเป็นความสำเร็จด้านความรู้ ทักษะสมรรถภาพด้านต่าง ๆ ของสมองหรือมวลประสบการณ์ทั้งปวงของบุคคลที่ได้รับการเรียนการสอนหรือผลงานที่นักเรียนได้จากการประกอบกิจกรรมส่วนหนึ่ง เช่น นักเรียนท่องสูตรเคมีในช่วงเวลาหนึ่ง นักเรียนคนนั้นสามารถจำได้เท่าใด ก็ถือว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ในสูตรเคมีสูตรนั้นมากเท่านั้น

กู๊ด (Good, 1973, p. 6) ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่าหมายถึง การเข้าถึงความรู้สึกหรือพัฒนาทักษะทางการเรียน ซึ่งโดยปกติพิจารณาจากคะแนนสอบการฝึกอบรมหรือคะแนนที่ได้จากงานที่ครูมอบหมายให้ หรือทั้งสองอย่าง

สุภาพ เวหา (2548, หน้า 27) ได้ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง คะแนนทักษะทางภาษาที่ได้จากการวัดความสามารถจากการทำแบบทดสอบวัดความรู้ ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ วิเคราะห์ สังเคราะห์และประเมินค่าของนักเรียน เกิดขึ้นภายหลังจากจบการจัดการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอน แบบซิปปา และการเรียนการสอนตามปกติ

จากการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพอสรุปได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง คะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบที่ใช้วัดความรู้ ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ สังเคราะห์และประเมินค่าของนักเรียนที่ได้จากการทำแบบทดสอบหลังการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการสอนของบลูม และการสอนตามปกติ

2. องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

บลูม, และคนอื่น ๆ (Bloom, et al., 1956) กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนสิ่งที่ครูต้องการ คือ การทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ในสิ่งที่เรียนทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติให้มากที่สุดองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนั้นมีหลายประการ เช่น ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่ได้ขึ้นอยู่กับสติปัญญาเพียงด้านเดียวแต่ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ ดังนี้

1. พฤติกรรมด้านความรู้ หมายถึงความสามารถทั้งหลายของนักเรียนซึ่งประกอบด้วยความถนัดและพื้นฐานเดิมของนักเรียน

2. คุณลักษณะด้านจิตพิสัย หมายถึงสภาพการณ์หรือแรงจูงใจจะทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ใหม่ ได้แก่ ความสนใจ เจตคติต่อเนื้อหาที่เรียนในโรงเรียน และระบบการเรียน ความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง บุคลิกภาพ

3. คุณภาพการสอน ซึ่งได้แก่ การได้รับคำแนะนำ การมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน การเสริมแรงจากครู การแก้ไขข้อผิดพลาด และรู้ผลว่าตนเองกระทำถูกต้องหรือไม่

สรุปได้ว่าอิทธิพลที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่ได้ขึ้นอยู่กับสติปัญญาเพียงด้านเดียว แต่ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมความรู้ คุณลักษณะด้านจิตพิสัย และขึ้นอยู่กับคุณภาพของการสอน ซึ่งนับว่า เป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์

3. ความหมายของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์

คำว่าแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ (Achievement test) นักวัดผลและนักการศึกษา มีการเรียกชื่อแตกต่างกันไปเป็น แบบทดสอบความสัมฤทธิ์ แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ และได้ให้ความหมายในแนวทางเดียวกัน ดังนี้

ชวาล แพร์ดีกุล (2518, หน้า 112) ให้ความหมายว่า แบบทดสอบความสัมฤทธิ์ หมายถึงแบบทดสอบที่วัดความรู้ ทักษะ และสมรรถภาพต่าง ๆ ที่ได้รับจากประสบการณ์ทั้งปวงทั้งจากโรงเรียนและทางบ้าน ยกเว้นการวัดทางร่างกาย ความถนัด และทางบุคคลกับสังคม

สำหรับในโรงเรียน และแบบทดสอบประเภทผลสัมฤทธิ์มุ่งที่จะวัดความสำเร็จในวิชาการเป็นส่วนใหญ่

เยาเวตี วิบูลย์ศรี (2540, หน้า 28) ได้ให้แนวคิดที่ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ เป็นแบบทดสอบวัดความรู้เชิงวิชาการ มักใช้วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เน้นการวัดความรู้ความสามารถจากการเรียนรู้ในอดีตหรือสภาพปัจจุบันของแต่ละคน

สุภาพ เวหา (2548, หน้า 28) ได้กล่าวถึงแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์เป็นแบบทดสอบที่ใช้วัดความรู้ ทักษะ และความสามารถ ทางวิชาการที่ผู้เรียนได้เรียนรู้มาแล้วว่า บรรลุผลสำเร็จตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้เพียงใด

จากการศึกษาแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสรุปได้ว่า เป็นแบบทดสอบที่ใช้วัดความรู้ ความสามารถทางวิชาการว่าผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถเพียงใด

4. ประเภทของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์

โดยทั่วไปแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. แบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้นเอง หมายถึงแบบทดสอบที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน เฉพาะกลุ่มที่ครูสอน เป็นแบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้นใช้กันโดยทั่วไปในสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบทดสอบข้อเขียน (paper and pencil test) ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ

1.1 แบบทดสอบอัตนัย (subjective or essay test) เป็นแบบทดสอบที่กำหนดคำถามหรือปัญหาให้แล้วให้ผู้ตอบเขียนโดยแสดงความรู้ ความคิด เจตคติได้อย่างเต็มที่

1.2 แบบทดสอบแบบปรนัย (objective or essay test or short answer) เป็นแบบทดสอบที่กำหนดให้ผู้สอบเขียนตอบสั้น ๆ หรือมีคำตอบให้เลือกแบบจำกัดคำตอบผู้ตอบไม่มีโอกาสแสดงความรู้ ความคิดได้อย่างกว้างขวางเหมือนแบบทดสอบแบบอัตนัยแบบทดสอบชนิดนี้ แบ่งออกเป็น 4 แบบ คือ แบบทดสอบแบบถูก - ผิด แบบทดสอบแบบเติมคำ แบบทดสอบแบบจับคู่ และแบบทดสอบแบบเลือกตอบ

2. แบบทดสอบแบบมาตรฐาน หมายถึงแบบทดสอบที่มุ่งวัดผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนทั่ว ๆ ไป ซึ่งสร้างโดยผู้เชี่ยวชาญ มีการวิเคราะห์และการปรับปรุงเป็นอย่างดีจนมีคุณภาพ มีมาตรฐาน กล่าวคือมีมาตรฐานในการดำเนินการสอบ วิธีการให้คะแนนและการแปลความหมายของคะแนน

จากการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สรุปได้ว่าในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกแบบทดสอบที่เป็นปรนัย (objective or essay test or short answer) ชนิด 4 ตัวเลือกที่เป็นสถานการณ์ แบบตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิดได้ 0 คะแนน เป็นแบบทดสอบวัดความรู้ ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์และการประเมินค่า

พฤติกรรมทางการศึกษาที่นิยมใช้อยู่ในปัจจุบันเป็นของบลูมและคณะ (bloom and other) ซึ่งใช้หลักการจำแนกอันดับ (taxonomy) จำแนกพฤติกรรมการศึกษาเป็น 3 ด้าน คือ

พฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย (cognitive domain) พฤติกรรมด้านจิตพิสัย (psychomotor domain) และทักษะพิสัย (affective domain) พฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย

พิชิต ฤทธิจรูญ (2544, หน้า 31-36) พฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย (cognitive domain) เป็นสมรรถภาพทางด้านสมองหรือสติปัญญาของบุคคลในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ แบ่งเป็น 6 ระดับ แบ่งเรียงลำดับตามขั้นตอนการเกิดพฤติกรรม จากขั้นต่ำสุด ถึงขั้นสูงสุด คือความรู้ ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์และการประเมินค่า ดังนี้

1. ความรู้ – ความจำ (knowledge) หมายถึงความสามารถทางสมองในการทรงไว้หรือรักษาไว้ซึ่งเรื่องต่าง ๆ ที่บุคคลได้รับรู้ไว้ในสมองได้อย่างถูกต้องแม่นยำ จำแนกออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1.1 ความรู้ในเรื่องเฉพาะ (knowledge of specifics) เป็นสมรรถภาพทางสมองขั้นต่ำสุดที่จะเป็นพื้นฐานให้เกิดสมรรถภาพสมองขั้นสูงที่ซับซ้อน และเป็นนามธรรมต่อไป จำแนกเป็น 2 ข้อ คือ

1.1.1 ความรู้เกี่ยวกับศัพท์และนิยาม (knowledge of terminology) เป็นความสามารถในการบอกความหมายของคำและสัญลักษณ์ต่าง ๆ เช่น ให้คำนิยามศัพท์ทางคณิตศาสตร์ได้ บอกความหมายของการวิจัยได้ เป็นต้น

1.1.2 ความรู้เกี่ยวกับกฎและความจริงบางอย่าง (knowledge of specifics facts) เป็นความสามารถในการบอก กฎ สูตร ทฤษฎี และข้อเท็จจริงต่างๆ เช่น สามารถบอกสูตรการหาพื้นที่สามเหลี่ยมได้ บอกสาเหตุที่ไทยเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 ตามที่ได้เรียนรู้มาได้

1.2 ความรู้ในวิธีการดำเนินการ (knowledge of way and means of dealing with specifics) เป็นความรู้ในเรื่องของวิธีการและการจัดระเบียบ จำแนกเป็น 5 ลักษณะ คือ

1.2.1 ความรู้เกี่ยวกับระเบียบแบบแผน (knowledge of conventions) เป็นความสามารถในการบอกรูปแบบ การปฏิบัติและแบบฟอร์มหรือระเบียบที่เหมาะสมในการปฏิบัติซึ่งเป็นที่ยอมรับของคนส่วนใหญ่ เช่น บอกลักษณะการแต่งกายของชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ได้ บอกแผนผังโคลงสี่สุภาพได้ เป็นต้น

1.2.2 ความรู้เกี่ยวกับลำดับขั้นและแนวโน้ม (knowledge of trends and sequence) เป็นความสามารถในการบอกขั้นตอนก่อนหลัง และทิศทางการเปลี่ยนแปลงของสิ่งต่าง ๆ เช่น บอกได้ว่าการขับรถยนต์ควรทำอะไรก่อนหลัง บอกแนวโน้มปัญหาจราจรในกรุงเทพฯ ในอนาคตได้ เป็นต้น

1.2.3 ความรู้เกี่ยวกับการจัดประเภท (knowledge of classification and categories) เป็นความสามารถในการจำแนก จัดหมวดหมู่ ความเหมือนและความแตกต่างตามคุณลักษณะ คุณสมบัติและหน้าที่ของสิ่งต่าง ๆ เรื่องราวหรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ เช่น

สามารถจัดประเภทของอาหารจำแนกตามคุณค่าอาหารได้ สามารถจัดหมวดหมู่ของวันตามเหตุการณ์ได้ เป็นต้น

1.2.4 ความรู้เกี่ยวกับเกณฑ์ (knowledge of criteria) เป็นความสามารถในการบอกเกณฑ์ หลักการในการตรวจสอบ และวินิจฉัยข้อเท็จจริงต่าง ๆ เช่น บอกได้ว่าอะไรเป็นเครื่องชี้ว่าสารนั้นเป็นกรดหรือด่าง บอกได้ว่าอะไรเป็นเกณฑ์ ดัดสินใครผ่านหรือไม่ผ่าน เป็นต้น

1.2.5 ความรู้เกี่ยวกับวิธีการ (knowledge of methodology) เป็นความสามารถในการบอกเทคนิค กระบวนการและวิธีการสืบเสาะหาความรู้ในอันที่จะให้ได้มาของผลลัพธ์ที่ต้องการ เช่น บอกวิธีการเตรียมดินปลูกผักได้ บอกวิธีการแก้สมการได้ เป็นต้น

1.3 ความรู้รวบยอดในเนื้อเรื่อง (knowledge of the universal and abstraction in a field) เป็นความรู้เกี่ยวกับข้อสรุปลักษณะสามัญของสิ่งต่าง ๆ แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

1.3.1 ความรู้เกี่ยวกับหลักวิชาและการขยายหลักวิชา (knowledge of principles and generalizations) เป็นความรู้ในการสรุปใจความสำคัญของเรื่อง และนำหลักหรือความรู้ที่ได้ไปอภิปรายเรื่องอื่น ๆ ที่คล้ายคลึงกันได้ เช่น บอกได้ว่าการเกิดฝนตกเกิดจากอะไร จำนวนผู้แทนราษฎรแต่ละจังหวัดพิจารณาจากสิ่งใด เป็นต้น

1.3.2 ความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีหรือโครงสร้าง (knowledge of theories and structures) เป็นความสามารถในการนำหลักวิชาหลาย ๆ หลักวิชา ซึ่งอยู่ในสกุลเดียวกันมาสัมพันธ์กันจนได้เป็นโครงสร้างของเนื้อความใหม่ในเรื่องเดียวกันได้ เช่น สามารถสรุปคำสอนของพุทธศาสนาที่ได้เรียนรู้มาได้ บอกคุณสมบัติร่วมของเพศชายและเพศหญิงได้ บอกคุณสมบัติร่วมของรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสและรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าได้ เป็นต้น

2. ความเข้าใจ (comprehension) หมายถึง ความสามารถในการจับใจความสำคัญของเรื่อง สามารถถ่ายทอดเรื่องราวเดิมออกมาเป็นภาษาของตนเองได้โดยที่ยังมีความหมายเหมือนเดิม พฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกว่ามีความเข้าใจ มี 3 ลักษณะ คือ

2.1 การแปลความ (translation) เป็นความสามารถในการถอดความหมายจากจากภาาหนึ่งหรือแบบฟอร์มหนึ่ง ซึ่งอาจแปลได้หลายลักษณะ ดังนี้

2.1.1 แปลจากภาษาสามัญเป็นภาาเทคนิค หรือจากภาาเทคนิคเป็นภาษาสามัญ

2.1.2 แปลจากภาษาพูดเป็นภาษาเขียน

2.1.3 แปลจากพฤติกรรม รูปภาพ ท่าทาง เป็นข้อความ หรือจากข้อความ เป็นพฤติกรรม รูปภาพและท่าทาง ตัวอย่างการแปลความ เช่น แปลประโยคภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย แปลความหมายจากคำสุภาชิต แปลความหมายจากแผนภูมิ เป็นต้น

2.2 การตีความ (interpretation) เป็นความสามารถในการสรุปความการแปร ความ มองภาพส่วนรวมมาเป็นใจความสั้น ๆ อย่างได้ใจความเช่น อ่านเรื่องแล้วตีความข้อคิด ที่แฝงอยู่ในเนื้อเรื่องได้

2.3 การขยายความ (extrapolation) เป็นความสามารถในการเสริมแต่งหรือขยาย แนวความคิดให้กว้างไปจากข้อมูลเดิมอย่างสมเหตุสมผลซึ่งต้องอาศัยการแปลความหมายและ การตีความประกอบกันจึงจะสามารถขยายความหมายของเรื่องราวนั้นได้ เช่น อ่านเรื่องที่แต่ง ยังไม่จบแล้วขยายความคิดได้ว่าตอนจบน่าจะเป็นอย่างไร คาดคะเนเหตุการณ์ที่เกิดก่อน เหตุการณ์นี้ได้ เหตุการณ์นี้ควรเกิดในสถานที่เช่นไร คาดคะเนเหตุการณ์ที่เกิดก่อนเหตุการณ์ นี้ได้ เหตุการณ์นี้ควรเกิดในสถานที่เช่นไร เป็นต้น

3. การนำไปใช้ (application) เป็นความสามารถในการนำหลักวิชาไปใช้ในการ แก้ปัญหาในสถานการณ์ใหม่ ซึ่งอาจใกล้เคียงหรือคล้ายคลึงกับสถานการณ์ที่เคยพบเห็นมา ก่อน เช่น การนำสูตรพื้นที่สามเหลี่ยมไปใช้หาพื้นที่สามเหลี่ยมรูปใหม่ได้ การแก้ประโยคที่ เขียนไวยากกรณีผิดได้ เป็นต้น

4. การวิเคราะห์ (analysis) เป็นความสามารถในการแยกแยะเรื่องราวสิ่งต่าง ๆ ออกเป็นส่วนย่อย ๆ ได้ว่า เรื่องราวหรือสิ่งนั้น ๆ ประกอบด้วยอะไรบ้าง มีความสำคัญ อย่างไร อะไรเป็นเหตุ อะไรเป็นผล และที่เป็นไปอย่างนั้น อาศัยหลักการอะไร การวิเคราะห์ แบ่งเป็น 3 ลักษณะ คือ

4.1 การวิเคราะห์ความสำคัญ (analysis of elements) เป็นความสามารถใน การค้นหาจุดสำคัญ หรือหัวใจของเรื่อง ค้นหาสาเหตุ ผลลัพธ์และจุดมุ่งหมายสำคัญของเรื่อง ต่าง ๆ เช่น อ่านบทความแล้วบอกได้ว่าหัวใจสำคัญของเรื่องคืออะไร ค้นหาเหตุผลของ เรื่องราวที่อ่านได้ เป็นต้น

4.2 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ (analysis of relationship) เป็นความสามารถใน การค้นหาความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันและการพาดพิงกันระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ เกี่ยวข้อง กัน เช่น แยกข้อความที่ไม่จำเป็นในคำถามได้ ค้นหาความสัมพันธ์ของเบญจศีลกับเบญจ ธรรมเป็นรายข้อได้ เป็นต้น

4.3 วิเคราะห์หลักการ (analysis of organizational principles) เป็น ความสามารถในการค้นหาว่า การที่โครงสร้างและระบบของวัตถุ สิ่งของ เรื่องราว และการ กระทำต่าง ๆ ที่รวมกันอยู่ในสภาพเช่นนั้นได้ เพราะยึดหลักการหรือเกณฑ์อะไรเป็นสำคัญ เช่น การที่กระดิกน้าร้อนสามารถเก็บความร้อนไว้ได้ เพราะยึดหลักการใด การทำสงคราม ปัจจุบันใช้วิธีชวนเชื่อ เพราะยึดหลักการใด เป็นต้น

5. การสังเคราะห์ (synthesis) เป็นความสามารถในการผสมผสานส่วนย่อยต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เพื่อเป็นสิ่งใหม่อีกรูปแบบหนึ่ง มีคุณลักษณะ โครงสร้างหรือหน้าที่ใหม่ที่แปลก แตกต่างไปจากของเดิม แบ่งเป็น 3 ลักษณะ คือ

5.1 การสังเคราะห์ข้อความ (production of unique communication) เป็นความสามารถในการสังเคราะห์ข้อความโดยสื่อ หรือโดยการพูด การเขียน การวิพากษ์วิจารณ์หาข้อยุติบางประการ เช่น สามารถแต่งเรื่องราวหรือบทกลอนได้โดยไม่ลอกเลียน ใครสามารถวาดภาพโดยอาศัยจินตนาการของตนเองได้ เป็นต้น

5.2 การสังเคราะห์แผนงาน (production of plan, or proposed set of operation) เป็นความสามารถในการกำหนดแนวทางในการวางแผน ออกแบบ เขียนโครงการหรือโครงการต่าง ๆ ล่วงหน้าขึ้นมาใหม่ให้สอดคล้องกับข้อมูลและจุดมุ่งหมายที่วางไว้ เขียนโครงการวิทยาศาสตร์ได้ วางแผนจัดกิจกรรมวันเด็กได้ เป็นต้น

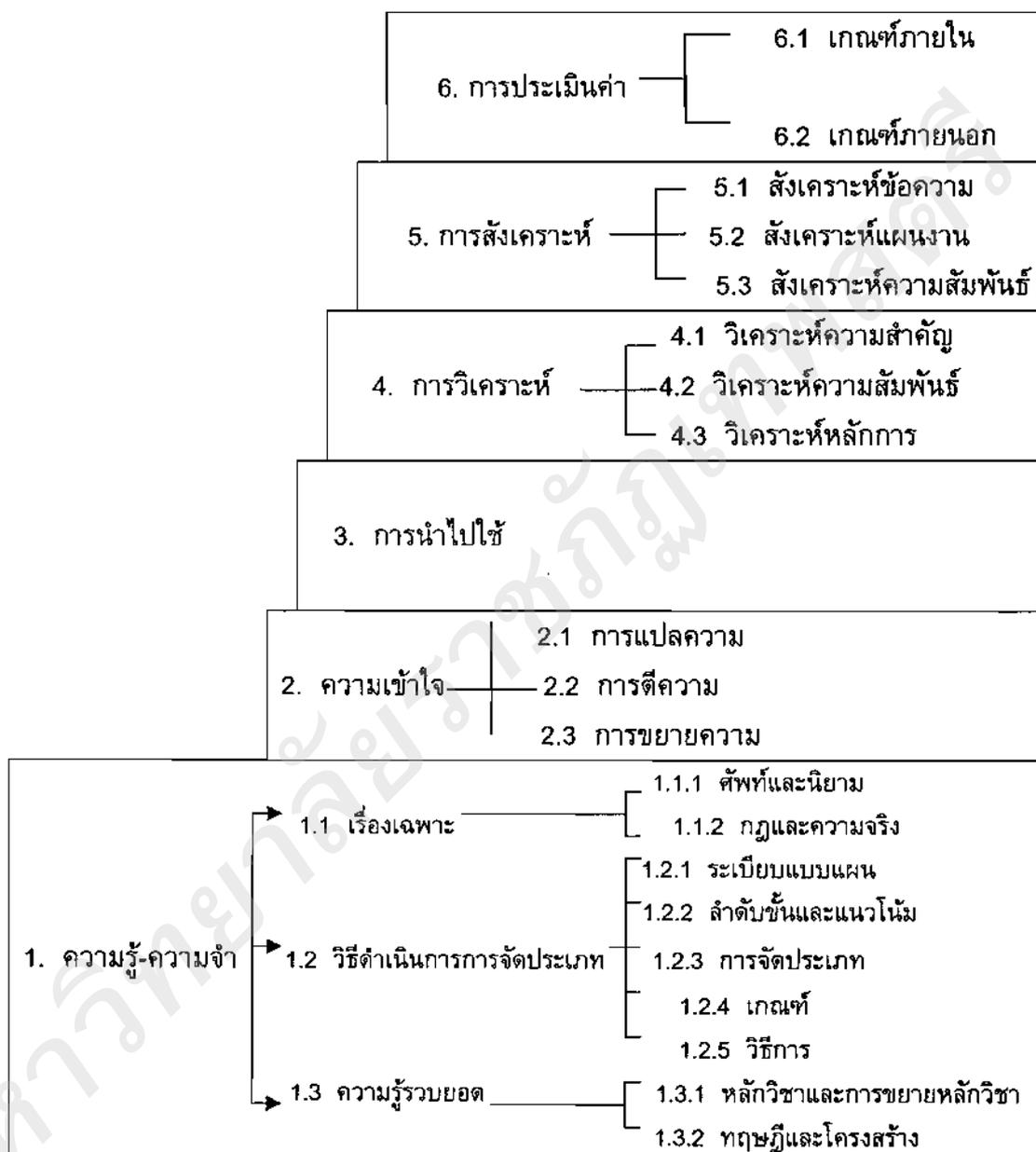
5.3 การสังเคราะห์ความสัมพันธ์ (derivation of a set of abstract relations) เป็นความสามารถในการนำเอานามธรรมย่อย ๆ มาจัดระบบของข้อเท็จจริง หรือส่วนประกอบมาผสมผสานให้เป็นสิ่งสำเร็จรูปหน่วยใหม่ที่แปลกไปจากเดิม เกิดเป็นเรื่องราวใหม่ เป็นทฤษฎี กฎ สมมุติฐาน หรือสูตรขึ้น เช่น ให้ตั้งสมมุติฐานเกี่ยวกับปัญหาที่มาของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เมื่อกำหนดข้อเท็จจริงเงื่อนไขของเรื่องราวให้แล้ว สมมุติสถานการณ์ที่เกิดขึ้นสามารถหาข้อยุติ หรือข้อสรุปของเรื่องนั้นในแง่มุมต่าง ๆ ได้

6. การประเมินค่า (evaluation) เป็นความสามารถในการพิจารณาตัดสินหรือลงสรุปเกี่ยวกับคุณค่าของเนื้อหา และวิธีการต่าง ๆ โดยอาศัยเกณฑ์และมาตรฐานที่วางไว้ แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

6.1 ประเมินโดยอาศัยเกณฑ์ภายใน (Judgment in terms of internal) เป็นความสามารถในการตัดสินเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งโดยใช้เนื้อหาสาระในเหตุการณ์นั้นเป็นเกณฑ์ในการตัดสิน เช่น อ่านเนื้อเรื่องแล้วสามารถตัดสินได้ว่าตัวละครใดเป็นคนดี เลวตามเนื้อเรื่องที่ปรากฏนั้น การตัดสินพฤติกรรมของนักเรียนว่ากระทำถูกต้องหรือไม่ตามระเบียบของโรงเรียนนั้น เป็นต้น

6.2 ประเมินโดยอาศัยเกณฑ์ภายนอก (Judgment in terms of external criteria) เป็นความสามารถในการตัดสินเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งโดยใช้เกณฑ์ที่ไม่ได้ปรากฏตามเนื้อเรื่อง หรือเหตุการณ์นั้น ๆ แต่ใช้เกณฑ์ที่กำหนดขึ้นมาใหม่ ซึ่งอาจเป็นเกณฑ์ตามหลักเหตุผล หรือเกณฑ์ที่สังคม หรือระเบียบประเพณีที่กำหนดไว้ได้ เช่น การตัดสินพฤติกรรมของเด็กวัยรุ่น โดยใช้เกณฑ์วัฒนธรรมไทยว่าเหมาะสมหรือไม่ ซึ่งอาจแตกต่างจากการตัดสินโดยใช้เกณฑ์จิตวิทยาวัยรุ่น การตัดสินคุณค่าของวิชาบางวิชาตามสภาพสังคมปัจจุบันว่ามีคุณค่าเพียงใดกับการเรียนในยุคปัจจุบัน เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป ความสามารถในการพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัยแสดงเป็นลำดับขั้นได้ดังภาพ

ภาพ 2 ลำดับขั้นของพฤติกรรมพุทธิพิสัย

พฤติกรรมด้านจิตพิสัย

พฤติกรรมด้านจิตพิสัย เป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิดทางจิตใจ อารมณ์ และคุณธรรมของบุคคล ซึ่งต้องอาศัยการสร้างหรือปลูกฝังคุณลักษณะนิสัยต่าง ๆ ให้เกิดขึ้น โดยเริ่มจากพฤติกรรมขั้นแรกที่ย่างไปหาขั้นสุดท้ายที่ยาก ซึ่งมี 5 ระดับ คือการรับรู้การตอบสนอง การสร้างค่านิยม การจัดระบบค่านิยมและการสร้างลักษณะนิสัย ดังนี้

1. การรับรู้ (receiving or attending) เป็นขั้นที่บุคคลรู้สึกว่ามีสิ่งเร้ามากระตุ้นให้แสดงพฤติกรรม และจะเริ่มทำความรู้จักในสิ่งนั้น นั่นคือ เริ่มสนใจ และเต็มใจในสิ่งนั้น พฤติกรรมขั้นนี้มีพฤติกรรมย่อย 3 ขั้น คือ

1.1 การทำความรู้จัก (awareness) เป็นขั้นที่บุคคลเริ่มมีความรู้สึกว่ามีสิ่งเร้าเข้ามาและยอมให้สิ่งเร้าเข้ามาอยู่ในความสนใจของตน เช่น นักเรียนกำลังคุยกับเพื่อน เห็นครูมองมาก็หยุดคุย นักเรียนเดินผ่านตลาดนัดคิดว่าน่าสนใจเหมือนกัน เป็นต้น

1.2 การเต็มใจที่จะรับรู้ (willing to receive) เป็นขั้นที่บุคคลเริ่มแยกแยะ ความแตกต่าง ระหว่างสิ่งเร้าที่มากกระตุ้น กับสิ่งเร้าอื่น ๆ และเกิดความพอใจในสิ่งเร้าที่มากกระตุ้น เช่น นักเรียนหยิบสมุด หนังสือขึ้นมาวางบนโต๊ะ เมื่อถึงเวลาเรียน นักเรียนเดินเข้าไปในตลาดนัด เมื่อต้องการสิ่งของ เป็นต้น

1.3 การเลือกรับสิ่งเร้าที่ต้องการ (controlled or selected attention) เป็นการเลือกสรรที่จะสนใจหรือเอาใจใส่ต่อสิ่งเร้าที่ตนเองพอใจ หรือค้นหาด้วยตนเอง เช่น เลือกสิ่งของที่ตนเองสนใจในตลาดนัด เป็นต้น

2. การตอบสนอง (responding) เป็นขั้นที่บุคคลแสดงปฏิกิริยาโต้ตอบสิ่งเร้าด้วยความยินยอม เต็มใจ พฤติกรรมในขั้นนี้ ประกอบด้วยพฤติกรรมย่อย 3 ขั้น คือ

2.1 การยินยอมที่ตอบสนอง (acquiescence in responding) เป็นการแสดงออกในลักษณะการเชื่อฟัง หรือยินยอม เช่น ครูให้ไปอบรมปฏิบัติธรรม ก็ไปทั้ง ๆ ที่ไม่ค่อยสนใจเท่าไร เห็นป้ายหน้าห้องเขียนว่า ห้ามสูบบุหรี่ก็ไม่สูบบุหรี่ทั้ง ๆ ที่อยากสูบบุหรี่ เป็นต้น

2.2 ความเต็มใจที่จะตอบสนอง (willingness to respond) เป็นการตอบสนองด้วยความเต็มใจ หรือเพิ่มความสนใจในสิ่งเร้ามากขึ้น เช่น ไปปฏิบัติธรรมด้วยความเต็มใจ เมื่อครูชวน ยินดีสูบบุหรี่เมื่อเห็นป้ายห้ามสูบบุหรี่ทั้ง ๆ ที่ไม่มีใครเห็น

2.3 ความพึงพอใจในการตอบสนอง (satisfaction in response) เป็นการแสดงให้เห็นลักษณะทางอารมณ์ในทางที่ชื่นชอบในสิ่งนั้น และพึงพอใจที่จะตอบสนอง เช่น รู้สึกดีใจที่ไม่ปฏิเสธการไปปฏิบัติธรรม เพื่อไม่สูบบุหรี่รู้สึกสบายใจที่ได้ปฏิบัติตามระเบียบ เป็นต้น

3. การเกิดค่านิยม (valuing) เป็นขั้นที่บุคคลมองเห็นคุณค่าของการตอบสนองสิ่งเร้าใจหรือประสบการณ์แล้วกลายมาเป็นสิ่งที่ยึดถือของบุคคลในโอกาสต่อไป ขั้นการเกิดค่านิยมประกอบด้วยพฤติกรรมย่อย 3 ขั้น คือ

3.1 การยอมรับในคุณค่า (acceptance of value) เป็นขั้นการมองเห็นความสำคัญ และยอมรับว่า พฤติกรรมที่แสดงออกไปนั้นเป็นสิ่งที่ดี มีคุณค่า เช่น การไม่สูบบุหรี่ในสถานที่ราชการเพราะเห็นว่าไม่เหมาะสม การไม่ทิ้งเศษกระดาษบนถนนเพราะเห็นว่าควรทิ้งในถังขยะ เป็นต้น

3.2 การชื่นชอบในคุณค่า (preference for a value) เป็นขั้นการนิยมชมชอบในคุณค่า ข้อ 3.1 ด้วยความพึงพอใจ เช่น มีความพึงพอใจที่จะงดเว้นในการสูบบุหรี่ในสถานที่ราชการ มีความพอใจที่จะทิ้งขยะในถังขยะ เป็นต้น

3.3 การสร้างคุณค่า (commitment or conviction) เป็นขั้นที่บุคคลนำออกอย่างชัดเจนว่ายึดถือคุณค่าของสิ่งใด สนับสนุน ปกป้องคุณค่า ปฏิเสธคุณค่าที่ขัดแย้งและยังพยายามชักชวนผู้อื่นให้ปฏิบัติตามค่านิยมของตนด้วย เช่น งดสูบบุหรี่ในสถานที่ราชการและดักเตือนผู้อื่นที่สูบบุหรี่ในสถานที่ราชการ ชักชวนผู้อื่นให้ทิ้งขยะในถังขยะ เป็นต้น

4. การจัดระบบคุณค่า (organization) เป็นขั้นตอนที่บุคคลนำค่านิยมที่ตนเองสร้างไว้แล้วมาจัดระบบหรือหมวดหมู่ โดยอาศัยความสัมพันธ์ ระหว่างค่านิยมเหล่านั้น และปรับสิ่งที่ขัดแย้งกันนำมาสร้างเป็นค่านิยมสำหรับยึดถือปฏิบัติต่อไป ขั้นการเกิด การจัดระบบค่านิยมประกอบด้วยพฤติกรรมย่อย 2 ขั้น คือ

4.1 การสร้างความคิดรวบยอดของคุณค่า (conceptualization of a value) เป็นความสามารถของบุคคลที่จะสร้างแก่นสาระสำคัญของคุณค่าสิ่งนั้น ๆ จากระบบหมวดหมู่ย่อย ๆ เช่น งดสูบบุหรี่ในที่ไม่ควรสูบ เช่น สถานที่ราชการ ในห้องประชุม ในอาคารเรียน โรงพยาบาลหรือทิ้งขยะในที่จัดให้ไว้ เช่น ถังขยะ หลุมที่เตรียมเผา เป็นต้น

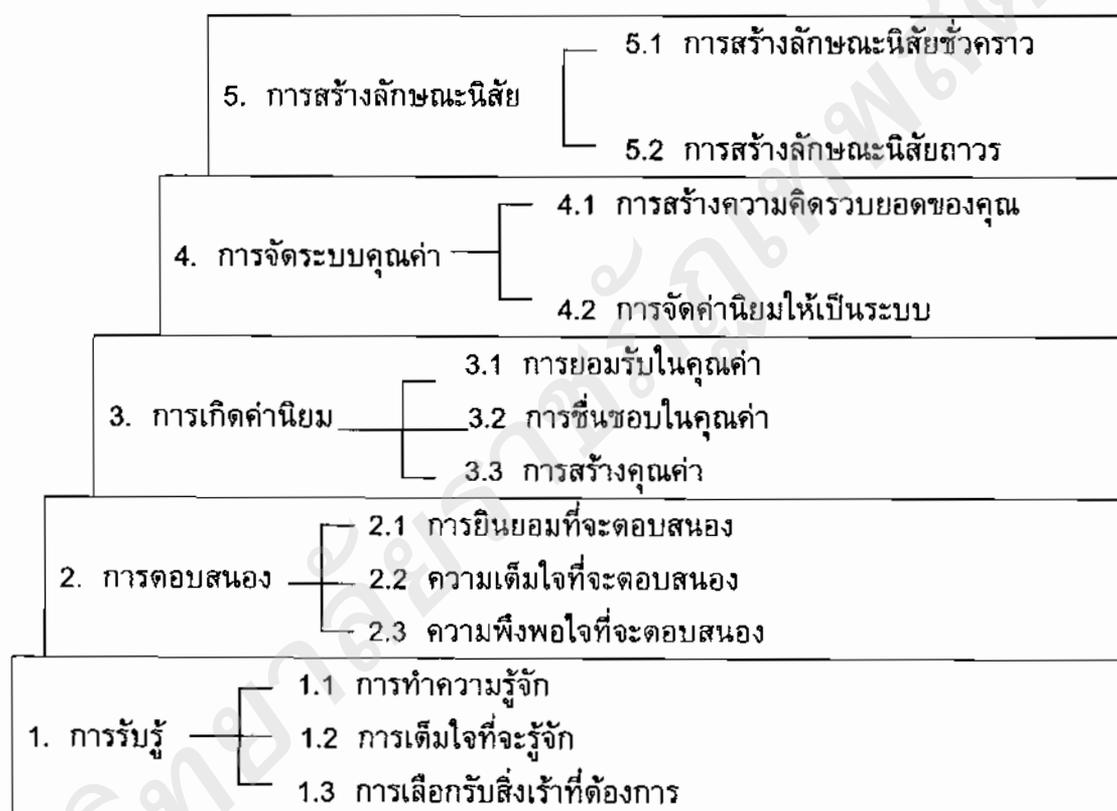
4.2 การจัดค่านิยมที่เป็นระบบ (organization of a value system) เป็นการนำเอาคุณค่าหลาย ๆ คุณค่า มาจัดระบบให้อยู่ในสภาพที่สอดคล้องกลมกลืนกันเพื่อสร้างเป็นลักษณะภายในตนที่คงที่แน่นอน ลักษณะสุดท้ายของการจัดระบบค่านิยมนี้จะออกมาในลักษณะของปรัชญาแห่งชีวิตหรืออุดมการณ์แห่งความคิด เช่น ชีวิตนี้อยู่ได้ด้วยการแบ่งปัน ชีวิตสร้างงานแล้วงานจะสร้างชีวิต การทำบุญสร้างพระพุทธรูปประจำตัวเป็นมหากุศล เป็นต้น

5. การสร้างลักษณะนิสัย (characterization by a value complex) เป็นขั้นการนำค่านิยมที่จัดระบบคุณค่าที่มีในตัวเข้าเป็นระบบที่ถาวร และทำหน้าที่ควบคุมพฤติกรรมของบุคคลไม่ว่าอยู่ในสถานการณ์ใด ๆ ก็แสดงพฤติกรรมตามค่านิยมที่ยึดถือตลอดไปจนเกิดเป็นลักษณะนิสัยประจำตัวของแต่ละบุคคล การสร้างลักษณะนิสัยมี 2 ลักษณะ คือ

5.1 การสร้างลักษณะนิสัยชั่วคราว (generalized set) เป็นการแสดงพฤติกรรมที่สอดคล้องกับค่านิยมบางอย่างของบุคคล โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดตามมาในสถานการณ์นั้น ๆ เช่น บริจาคเงินสร้างพระพุทธรูป เพราะเป็นมหากุศล แต่เนื่องจากยังเสียดายเงิน จึงทำได้เป็นบางครั้งเท่านั้น เป็นต้น

5.2 การสร้างลักษณะนิสัยถาวร (characterization) เป็นขั้นที่บุคคลแสดงลักษณะนิสัย ที่แท้จริงออกมาอย่างสมบูรณ์ตามความเชื่อหรือเจตคติที่ได้มาเป็นปรัชญาชีวิตของคน ขั้นนี้เป็นจุดสุดยอดของพัฒนา เช่น นิสัยเรื่องความมีวินัยในตนเองที่เกิดจากความเห็นคุณค่าของความมีวินัยตนเองแล้วพยายามจัดระบบความให้มีวินัยจนเป็นนิสัย เป็นต้น

กล่าวโดยสรุปพฤติกรรมด้านจิตพิสัยแสดงเป็นลำดับขั้นได้ดังภาพ

ภาพ 3 ลำดับขั้นของพฤติกรรมด้านจิตพิสัย

ความพึงพอใจ

1. ความหมายความพึงพอใจ

รูม (Vroom, 1964, p. 99) ได้ให้ทัศนะว่า ความพึงพอใจต่องานมีทั้งทางบวกและทางลบ ทางบวกก็คือความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ส่วนทางลบก็คือไม่พอใจในการปฏิบัติงาน บลัม, และเนย์เลอร์ (Blum, & Naylor, 1968, p. 365) กล่าวว่าความพึงพอใจหมายถึง ผลรวมของเจตคติต่างๆ ของบุคคลที่มีองค์ประกอบของงาน โดยกล่าวว่าเจตคติก่อให้เกิดความพึงพอใจในงานและความพึงพอใจในงานก่อให้เกิดขวัญกำลังใจที่ดี

วอลเลอร์สไตน์ (Wallerstein, 1971, p. 256) ได้กล่าวไว้ว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกที่เกิดขึ้นเมื่อได้รับผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย เป็นกระบวนการทางจิตวิทยา ไม่สามารถมองเห็นได้ชัดเจนแต่สามารถคาดคะเนได้ว่ามีหรือไม่มีจากการสังเกตพฤติกรรม ของคนเท่านั้น การที่จะทำให้เกิดความพึงพอใจจะต้องศึกษาปัจจัยและองค์ประกอบที่เป็นสาเหตุของความพึงพอใจนั้น

กู๊ด (Good, 1973, p. 384) ได้กล่าวไว้ว่า ความพึงพอใจ หมายถึง คุณภาพ สภาพ หรือระดับความพึงพอใจซึ่งเป็นผลมาจากความสนใจ และเจตคติของบุคคลที่มีต่องาน ของตน

แอปเปิลไวท์ (Applewhite, 1996, p. 8) มีความเห็นว่า ความพึงพอใจ เป็นเรื่องของบุคคลโดยเห็นว่าความพึงพอใจในการทำงานมีความหมายรวมถึง การยอมรับในสภาพแวดล้อมทางกายภาพของที่ทำงานด้วย เช่น การมีความสุขกับการทำงานที่มีเพื่อนร่วมงานที่เข้ากันได้ การมีเจตคติที่ดีต่องาน และความพอใจเกี่ยวกับรายได้

ยงยุทธ สิมพา (2542, หน้า 27) ได้กล่าวไว้ว่าความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน หมายถึง ความรู้สึกที่ดี เจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติงานและการที่บุคคลปฏิบัติงานด้วยความสุขจนเป็นผลให้การทำงานนั้น ประสบความสำเร็จสนองนโยบายและบรรลุมิติวัตถุประสงค์ขององค์กร ดังนั้นความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรจึงจำเป็น และมีความสำคัญอย่างยิ่งที่ผู้บริหารจะต้องสร้างให้เกิดกับบุคลากรให้ได้ โดยเฉพาะกับครู ซึ่งเป็นบุคลากรที่จะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาให้เด็กนักเรียนเป็นคนที่มีความรู้เพื่อเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาประเทศให้มีความก้าวหน้า

เหมราช ชนปัทม์ (2548, หน้า 31) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจไว้ว่า ความพึงพอใจ คือความรู้สึก ความคิดเห็นของแต่ละบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อันเกิดจากการที่บุคคลนั้น ได้เปรียบเทียบความต้องการของตนเองกับประสบการณ์หรือสิ่งที่ตนได้รับขณะนั้น แล้วตัดสินใจว่าสิ่งที่ตนได้รับนั้นตอบสนองต่อความต้องการของตนหรือไม่มากนักเพียงใด

ประจักษ์ โพธิ์วัด (2548, หน้า 20) ได้ให้ความหมายความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกรวมของบุคคลที่มีต่อการทำงานในทางบวกเป็นความสุขของบุคคลที่เกิดจากการปฏิบัติงานและได้รับผลตอบแทนคือผลที่เป็นความพึงพอใจที่ทำให้บุคคล เกิดความรู้สึกกระตือรือร้น มีความมุ่งมั่นที่จะทำงาน มีขวัญกำลังใจ สิ่งเหล่านี้จะมีผล ต่อประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของการทำงานรวมทั้งการส่งผลต่อความสำเร็จและเป็นไปตามเป้าหมายขององค์กร

จากการศึกษาความหมายความพึงพอใจแล้ว พอสรุปได้ว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึก ความคิดเห็นของแต่ละบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งมีทั้งทางบวกและทางลบ ที่เกิดจากประสบการณ์ที่ได้รับขณะนั้น แล้วสามารถตัดสินใจว่าสิ่งที่ตนได้รับนั้นตอบสนองต่อความต้องการของตนมากน้อยเพียงใด

2. ความสำคัญของความพึงพอใจ

นักวิชาการและนักการศึกษา ได้เสนอแนะความสำคัญของความพึงพอใจไว้ประมวลได้ดังนี้

พอร์เตอร์ (Porter, 1961, pp. 1-10) ได้กล่าวถึงความพึงพอใจต่อการทำงานในแง่ที่ว่า บุคคลจะเกิดความพึงพอใจได้ก็ต่อเมื่อประเมินแล้วว่างานนั้นๆ จะนำผลตอบแทนมาให้ ซึ่งบุคคลได้มีการตัดสินใจไว้ล่วงหน้าแล้วว่า คุณค่าของสิ่งที่ได้รับเป็นเช่นไร บุคคลจึงเลือกงานที่นำผลลัพธ์เหล่านั้นมาให้ แนวคิดของทฤษฎีนี้อยู่ที่ผลได้ (outcomes) ความปรารถนาที่รุนแรง (violence) และความคาดหวัง (expectancy) ทฤษฎีความคาดหวังจะคาดคะเนว่า โดยทั่วๆ ไปบุคคลแต่ละคนจะแสดงพฤติกรรมก็ต่อเมื่อเขามองเห็นโอกาส ความน่าจะเป็น (probability) ก่อนข้างเด่นชัดว่าหากมีความพยายามก็จะนำไปสู่ผลงานที่สูงขึ้น และยังมองเห็นโอกาสความน่าจะเป็นไปได้ค่อนข้างสูงอีกว่า ผลงานที่สูงขึ้นจะนำไปสู่ผล (outcomes) ที่ปรารถนาได้ ซึ่งหมายถึง ความคาดหวังนี้เกิดก่อนการกระทำจึงสามารถ เป็นเหตุ ของการกระทำพฤติกรรมของมนุษย์ ซึ่งเกิดจากแรงผลักดัน ส่วนหนึ่งเกิดจากความต้องการ และอีกส่วนหนึ่งเกิดมาจากความคาดหวังที่จะได้รับสิ่งจูงใจ ผลตอบแทนหรือผลลัพธ์ซึ่งจะมีความสำคัญ และจะเป็นตัวทำให้เกิดพฤติกรรมได้นั้น ขึ้นอยู่กับความพึงพอใจต่อผลตอบแทน

พรพนี ซ.เจนจิต (2528, หน้า 288) กล่าวว่า ความพึงพอใจเป็นเรื่องของความรู้สึกรที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งมีอิทธิพลทำให้แต่ละคนสนองตอบต่อสิ่งเร้า แตกต่างกันไป บุคคลจะมีความพึงพอใจ ของบุคคลมีแนวโน้มที่จะขึ้นอยู่กับ ค่านิยมของคนรอบข้าง ความพึงพอใจมีแหล่งที่เกิด 4 ประการ คือ 1) การอบรมแต่เล็กๆ เป็นไปในลักษณะค่อยๆ ดูดซึมจากการเลียนแบบพ่อกับแม่ และคนเคียงข้าง ไม่ต้องมีใครมาสอน ดังนั้น ความพึงพอใจจึงเป็นเรื่องของการเรียนรู้ 2) ประสบการณ์ของบุคคล 3) การรับถ่ายทอด จากความพึงพอใจ ที่มีอยู่แล้ว และ 4) สื่อมวลชน

อรรถกิจ กรณ์ทอง (2535, หน้า 16) กล่าวว่าเมื่อเกิดความต้องการคนก็จะกำหนด เป้าหมาย (goal) หลายอย่างเพื่อสร้างความพึงพอใจ กำลังความต้องการของแต่ละบุคคลจะขึ้นอยู่กับปัจจัย ดังนี้ 1) วัฒนธรรมและค่านิยม 2) ความสามารถทางร่างกาย 3) ประสบการณ์ และ 4) สิ่งแวดล้อมและสภาพทางสังคม

สุรียา พุฒพวง (2537, หน้า 3) ได้ชี้ว่า การที่บุคคลมีความพึงพอใจต่อสิ่งใดนั้น จะมีผลทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรม ดังนี้

1. ความเอาใจใส่ต่องาน ขยันติดตามผลงานที่ได้รับมอบหมายอยู่เสมอ เมื่อพบข้อบกพร่องเสียหายก็จะพยายามแก้ไข หรือชี้แจงให้ผู้บังคับบัญชาทราบ
2. เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว ยอมเสียสละเวลาและความสุขส่วนตัวเพื่องาน โดยไม่ต้องชักชวนหรือขอร้อง
3. มีความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ไม่แตกแยกเป็นก๊ก เป็นเหล่า

4. ไม่ขาดหรือหยุดงานโดยไม่จำเป็น มีความสบายใจที่ได้ทำงานและอยู่ร่วมกับเพื่อนร่วมงาน

ประจักษ์ โพธิ์วัด (2548, หน้า 21) ได้กล่าวถึงความสำคัญของความพึงพอใจไว้ว่า ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน เป็นที่พึงปรารถนาของบุคคลทำงาน เพราะช่วยให้การทำงานเป็นไปอย่างราบรื่น และมีประสิทธิผลสูงสุด การสร้างความพึงพอใจนั้นจำเป็นต้องรู้เกี่ยวกับกระบวนการเทคนิค และวิธีการด้วยการอาศัยการจูงใจเป็นเครื่องมือสำคัญ การจูงใจบุคคลากรให้ได้ผลนั้น ต้องใช้สิ่งจูงใจที่เหมาะสมกับความต้องการ ของแต่ละบุคคล และมีความรู้พื้นฐานที่จะนำไปใช้ในการเสริมสร้างความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

กุดั่น ชมพอลมา (2547, หน้า 15) กล่าวถึงความสำคัญของความพึงพอใจไว้ว่า ความพึงพอใจ มีความสำคัญต่อบุคคล ต่องานและหน่วยงาน คือ ประการที่หนึ่ง ความสำคัญต่อบุคคล ได้แก่ ทำให้เป็นสุข เกิดแรงจูงใจและกำลังใจดี มีความเชื่อมั่นในตนเองและผู้อื่น รวมถึงให้บุคคลแสดงศักยภาพของตนอย่างเต็มที่ ประการที่สอง ความสำคัญต่องาน ได้แก่ ทำให้งานบังเกิดความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพทำให้เกิดความราบรื่นเรียบร้อย และ ประการที่สาม ความสำคัญต่อหน่วยงาน ได้แก่ ทำให้หน่วยงานมีบรรยากาศที่ดี มีภาพลักษณ์ที่ดี และทำให้หน่วยงานมีความรัก ความสามัคคี และเป็นพลังที่จะผลักดันให้หน่วยงานเจริญก้าวหน้า

จากการศึกษาความสำคัญของความพึงพอใจ สรุปได้ว่า ความพึงพอใจมีความสำคัญ คือ การที่บุคคลใดมีความพึงพอใจแล้วก่อให้เกิดความเอาใจใส่ต่องาน มีความขยันตั้งใจทำงานเป็นอย่างดี มีความสามัคคีในหมู่คณะ และก่อให้เกิดความเชื่อมั่น ทำให้ไม่เห็นแก่ตัว เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม

3. วิธีสร้างความพึงพอใจในการเรียน

สุเทพ เมฆ (2531, หน้า 39) กล่าวว่า ความพึงพอใจในบรรยากาศการเรียนการสอน หมายถึง ความรู้สึกพอใจการจัดองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน ซึ่งมีความสำคัญในการช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีชีวิตชีวา มีความกระตือรือร้น เพื่อจะเรียนให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง

บลูม (Bloom, 1976, p.72-74) มีความเห็นว่าถ้าสามารถจัดให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมตามที่ตนต้องการ ก็จะคาดหวังได้แน่นอนว่านักเรียนทุกคน ได้เตรียมใจสำหรับกิจกรรมที่ตนเองเลือกนั้นด้วยความกระตือรือร้น พร้อมทั้งความมั่นใจ เราสามารถสังเกตเห็นความแตกต่างของความพร้อมทางด้านจิตใจได้ชัดเจน จากการปฏิบัติของนักเรียน ต่องานที่เป็นวิชาบังคับกับวิชาเลือก หรือจากสิ่งนอกโรงเรียนที่นักเรียนอยากเรียน เช่น เกม ดนตรี บางชนิด การขับรถยนต์ หรืออะไรบางอย่างที่นักเรียนอาสาสมัคร และตัดสินใจโดยเสรี ในการเรียน มีความกระตือรือร้น มีความพึงพอใจ และมีความสนใจเมื่อเริ่มเรียน จะทำให้นักเรียนเรียน

ได้รวดเร็ว และประสบความสำเร็จสูง อย่างไรก็ตาม บลูมเห็นว่า วิธีนี้ค่อนข้าง เป็นอุดมคติที่จัดให้ลำบาก

สรุปได้ว่า การสร้างความพึงพอใจนั้น ถ้านักเรียน มีความต้องการที่จะทำกิจกรรมนั้น นักเรียนจะมีการทำได้ดี

4. การวัดความพึงพอใจ

ความพึงพอใจเป็นพฤติกรรมที่สามารถวัดได้ จากการศึกษาแนวคิดของนักวิชาการและนักการศึกษา สรุปได้ดังนี้

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2536, หน้า 165) กล่าวถึง การวัดเกี่ยวกับความพึงพอใจว่าสามารถวัดได้ 2 ลักษณะ คือ

1. การวัดแบบอัตนัย (subjective measurement) เป็นการทดสอบกลุ่มและความสัมพันธ์ภายในกลุ่มที่เรียกว่า สังคมมิติ (sociometry) เพื่อศึกษาถึงการยอมรับและไม่ยอมรับความชอบและไม่ชอบระหว่างสมาชิกในกลุ่ม

2. การวัดแบบปรนัย (objective measurement) โดยการใช้แบบสอบถาม ซึ่งวัดสังคมมิติ และแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า เจตคติรวมทั้งการสัมภาษณ์ ตัวบ่งชี้ถึงความพึงพอใจได้แก่ การหยุดงาน การลาออก การขาดงาน ความเบื่อนายในการทำงาน เป็นต้น

ศจี อนันต์นพคุณ (2542, หน้า 70-71) กล่าวถึงวิธีการวัดความพึงพอใจว่าสามารถใช้ วิธีการสำรวจเป็นเครื่องวัดก็ได้ ซึ่งมีวิธีการสำคัญอยู่ 4 วิธี คือ

1. การสังเกตการณ์ (observation) โดยผู้บริหารสังเกตการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมของผู้ปฏิบัติงาน จากการแสดงออก การฟังจากการพูด สังเกตจากการกระทำ แล้วนำข้อมูลที่ได้จากการสังเกตมาวิเคราะห์

2. การสัมภาษณ์ (interviewing) เป็นวิธีการวัดความพึงพอใจ โดยการสัมภาษณ์ จะต้องเผชิญหน้ากันเป็นส่วนตัวหรือสนทนากันโดยตรงแลกเปลี่ยนข่าวสารและความคิดเห็นต่าง ๆ ด้วยวาจา

3. การออกแบบสอบถาม (questionnaires) เป็นวิธีที่นิยมกันมากโดยให้ผู้ปฏิบัติงานแสดงความคิดเห็นเป็นความรู้สึกลงในแบบทดสอบ การสร้างคำถามต้องพิจารณาอย่างดี เพื่อที่จะตั้งคำถามให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ได้ทั้งหมด และลักษณะของคำถามจะต้องให้ได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจสมบูรณ์ครบถ้วน

4. การเก็บบันทึก (recording keeping) เป็นการเก็บประวัติเกี่ยวกับ การปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานแต่ละคนในเรื่องเกี่ยวกับผลงาน การร้องทุกข์ การขาดงาน การลางาน การฝ่าฝืนระเบียบวินัยและอื่นๆ

ล้วน สายยศ, และอังคณา สายยศ (2543, หน้า 66-122) เสนอแนะว่า เครื่องมือที่จะนำมาวัดความรู้สึกของบุคคลที่นิยมนำมาใช้วัด ซึ่งมีความเป็นปรนัย สะดวกในการสร้าง และการนำไปใช้วัด และได้รับการนิยามก็คือ แบบทดสอบ ซึ่งสามารถสร้างได้ในลักษณะต่างๆ ดังนี้

1. การสร้างแบบเทอร์สโตน (Thurstone's method) เป็นลักษณะมีข้อความให้อ่าน แล้วผู้ตอบแสดงความคิดเห็นว่า มีความคิดเห็นเชิงบวก กลาง หรือมีความเห็นเชิงลบโดยไม่มีตัวเลข

2. การสร้างแบบลิเกิต (Likert's method) มีลักษณะเป็นข้อความแสดงความรู้สึก ซึ่งมีลักษณะทางบวก ทางลบ หรือผสมกันก็ได้ โดยกำหนดค่าเป็นเชิงปริมาณ ในรูปของตัวเลข

3. การสร้างแบบออสกูต (Osgood's method) มีลักษณะเป็นข้อความ โดยพิจารณาร่วมกับคำตอบซึ่งเป็นคำคุณศัพท์ แล้วผู้ตอบพิจารณาว่าความรู้สึกของผู้ตอบ โน้มเอียงไปทางใด

กุดัน ชมพลมา (2547, หน้า 25) ได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับการวัดความพึงพอใจไว้ว่า ความพึงพอใจสามารถที่จะวัดได้โดยการแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก และเจตคติของบุคคลที่มีต่อตนเอง เพื่อนร่วมงานและองค์กร ผ่านลงยังเครื่องมือที่ใช้วัด

ประจักษ์ โพธิ์วัด (2548, หน้า 23) ได้กล่าวถึงการวัดความพึงพอใจในงานนั้น มีการแบ่งแบบลักษณะข้อความที่ถามได้แก่ แบบสำรวจปรนัย และแบบสำรวจเชิงพรรณนา และการแบ่งแบบวัดตามคุณลักษณะของงานได้แก่ แบบวัดความพึงพอใจในงานโดยทั่วไป และแบบวัดความพึงพอใจเฉพาะเกี่ยวกับงาน

จากการศึกษาการวัดความพึงพอใจ สรุปได้ว่า เครื่องมือที่ใช้วัดความรู้สึก วัดความคิดเห็น เจตคติ ของบุคคลที่นิยมนำมาใช้วัดซึ่งมีความเป็นปรนัย สะดวกในการสร้าง และการนำไปใช้วัด และที่ได้รับความนิยมมากก็คือ แบบสอบถาม ซึ่งสามารถสร้างได้ดังนี้

1. แบบเทอร์สโตน (Thurstone's method) เป็นข้อความให้อ่าน ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นเชิงบวก กลาง และเชิงลบโดยไม่มีตัวเลข

2. แบบลิเกิต (Likert's method) เป็นข้อความที่แสดงความรู้สึก ซึ่งมีลักษณะทางบวก ทางลบ หรือผสมกันก็ได้ กำหนดค่าเชิงปริมาณในรูปตัวเลข

3. แบบออสกูต (Osgood's method) เป็นข้อความโดยพิจารณาร่วมกับคำตอบซึ่งเป็นคำคุณศัพท์ แล้วผู้ตอบพิจารณาว่าความรู้สึกของผู้ตอบโน้มเอียงไปทางใด

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามวัดความพึงพอใจตามแบบลิเกิต (Likert's method) เป็นข้อความที่แสดงความรู้สึก ซึ่งมีลักษณะทางบวก ทางลบ หรือผสมกันก็ได้ กำหนดค่าเชิงปริมาณในรูปตัวเลข

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ

งานวิจัยในประเทศ

สุพรรณิ ศรีโพธิ์ (2546, หน้า 46) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาชุดกิจกรรมประเทืองปัญญาหนูน้อยวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในการปฏิบัติกิจกรรม เพราะกิจกรรมเน้นการมีส่วนร่วมและเน้นกระบวนการกลุ่มของนักเรียน ทำให้นักเรียนได้ใช้ความคิด ได้ปฏิบัติและค้นพบความรู้ด้วยตนเอง ทำให้นักเรียนมีความพึงพอใจในการปฏิบัติกิจกรรมผ่านเกณฑ์ที่กำหนด คือ ร้อยละ 96 ของนักเรียนที่มีผลการปฏิบัติกิจกรรมผ่านเกณฑ์ที่กำหนด

ชนิตรา ศรีลัมพ์ (2547, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาความพึงพอใจในการเรียนกลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในการเรียนอยู่ในระดับมาก และนักเรียนชายมีความพึงพอใจไม่แตกต่างกับนักเรียนหญิง

พัลลภ คงนุรัตน์ (2547, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจในวิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการสอนโดยบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย เรื่องโจทย์ปัญหาการบวก ลบ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดียมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์สูงกว่านักเรียนที่เรียนตามคู่มือครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนที่เรียนโดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดียมีความพึงพอใจในการเรียนคณิตศาสตร์สูงกว่านักเรียนที่เรียนตามคู่มือครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วิไล รัตนพลที (2548, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจในการเรียนรู้อิวยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบชิปปา ผลการทดลองพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาศาสตร์ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบชิปปาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

งานวิจัยต่างประเทศ

พาดิลลา, และคนอื่น ๆ (Padilla, et al., 1983, pp. 239-246) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ชั้นผสมผสาน และความสามารถในการคิดแบบนามธรรม ตามทฤษฎีของเพียเจต์ โดยทดลองกับนักเรียนเกรด 7 – 12 พบว่าความสามารถในการใช้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ชั้นผสมผสานสัมพันธ์กับการคิดอย่างมีเหตุผล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

โอเวนส์ (Owens, 1998, p. 3073) ได้ทำการศึกษาผลการสอนของนักวิทยาศาสตร์วิชาชีพต่อการได้มาซึ่งทักษะกระบวนการแบบบูรณาการและทัศนคติทางวิทยาศาสตร์โดยการ

ทดลองกับนักเรียนเกรด 8 ซึ่งจะมีกลุ่มทดลอง 2 กลุ่ม ได้รับการสอนหลักสูตรการแก้ปัญหาเป็นเวลา 6 สัปดาห์ โดยนักเคมีวิชาชีพระดับสูง กลุ่มทดลอง 1 มีการสอนเพิ่มเติมโดยวิศวกรอาชีพเป็นเวลา 6 สัปดาห์ กลุ่มควบคุม 2 มีการสอนวิทยาศาสตร์โดยครูประจำชั้น ผลการทดลองพบว่ากลุ่มทดลองที่สอนโดยนักเคมีมืออาชีพเป็นเวลา 6 สัปดาห์ ดัชนีแบบทดสอบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์สูงกว่า

ครอททิงเกอร์ (Kroettinger, 2006, หน้า 139) ได้ทำการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคนไข้ทางจิตวิทยากับความพึงพอใจในการได้รับการดูแลเอาใจใส่ ซึ่งได้ทำการทดลองกับคนไข้ในคลินิกทางตอนเหนือของแคลิฟอร์เนีย 84 คน ผลการวิจัยพบว่า คนไข้มีความสัมพันธ์ระหว่างอารมณ์กับความพึงพอใจ 8.4 % และยังพบว่า 12.7 % ที่อารมณ์กับความพึงพอใจของคนไข้มีความสัมพันธ์กันในทางบวก

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจดังกล่าว สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีต่าง ๆ ต้องนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน ต้องให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนในกระบวนการเรียนการสอน การใช้สื่อการเรียนการสอน จึงจะทำให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการเรียน และเกิดความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนนั้นด้วยดี

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

ประเสริฐศรี เอื้อนครินทร์ (2524, บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยเรื่อง การทดลองใช้เทคนิคแม่แบบ เพื่อพัฒนาจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการใช้ เทคนิคแม่แบบเพื่อพัฒนาจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์กลุ่มตัวอย่างในการทดลอง เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนเมืองเลย จังหวัดเลย จำนวน 40 แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 20 คน จากนั้นดำเนินการสอนโดยใช้เทคนิคแม่แบบ แก่กลุ่มทดลองจำนวน 5 ครั้ง ใช้เวลา 5 วันติดต่อกันวันละ 1 ชั่วโมง แล้วทำการทดสอบวัดผลหลังการทดลอง ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มทดลองเข้าได้รับเทคนิคแม่แบบมีจริยธรรม ด้านความซื่อสัตย์ สูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติระดับ .01

ประทีน ศรีเงิน (2534, หน้า 67) ได้ศึกษาเปรียบเทียบโดยใช้บทบาทสมมติกับการสอนปกติเพื่อพัฒนาทัศนคติเชิงจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผลการทดลองปรากฏว่านักเรียนกลุ่มที่ได้รับการสอนโดยใช้บทบาทสมมติ มีทัศนคติเชิงจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริตสูงกว่านักเรียนกลุ่มที่ได้รับการสอนปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01

พันธุ์ทิพ เขยชื่น (2540, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องการสร้างหนังสือการ์ตูนเพื่อส่งเสริมจริยธรรมจากพุทธศาสนสุภาษิตเรื่อง “ความภูมิใจของพลอย” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 30 คน ผลการวิจัยพบว่าหนังสือ การดูหนังมีประสิทธิภาพสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยของ นักเรียนได้

พระมหาสว่างไสว สุ่มมาตย์ (2542) ได้ทำการวิจัยเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 วิชาพระพุทธศาสนา เรื่องเบญจศีลและเบญจธรรมระหว่างการสอนด้วยภาพข่าวจากหนังสือพิมพ์และการสอนด้วยคู่มือครู. กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2541 โรงเรียนบูรพาพิทยาคาร จำนวน 2 ห้องเรียน ๆ ละ 20 คน รวม 40 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่สอนด้วยภาพข่าวจากหนังสือพิมพ์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนจากคู่มือครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

กัลยา ศรีปาน (2542) ได้ทำการศึกษาคูณธรรม จริยธรรม ของนักเรียนระดับประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่างได้แก่นักเรียนประถมศึกษา โรงเรียนบุญเลิศอนุสรณ์จำนวน 182 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่า ผลการวิจัยพบว่าระดับคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนบุญเลิศอนุสรณ์ โดยภาพรวม องค์ประกอบด้าน ความใฝ่รู้ ด้านความสามัคคี ด้านความเสียสละ ด้านความเมตตากรุณา ด้านการตรงต่อเวลา อยู่ในระดับปานกลาง องค์ประกอบด้านความขยัน ความมีระเบียบวินัย ด้านความกตัญญูอยู่ในระดับดี

ธนาวดี ท่าใหญ่ (2544, บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยเรื่องการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านความซื่อสัตย์สุจริตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยวิธีการตามแนว อริยสัจ และวิธีสอนตามคู่มือครู กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 25 คน โรงเรียนบ้านอำพร กิ่งอำเภอบ้านคาจังหวัดราชบุรี เป็นกลุ่มทดลองได้รับการสอนโดยวิธีการตามแนวอริยสัจ และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านคา กิ่งอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี เป็นกลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนตามวิธีสอนตามคู่มือครู ใช้เวลาในการทดลองกลุ่มละ 24 คาบ ๆ ละ 20 นาทีโดยใช้เนื้อหาเดียวกันโดยใช้เนื้อหาเดียวกัน ทั้ง 2 กลุ่มดำเนินการทดลองโดยใช้แบบแผนการวิจัยแบบ Randomized control-group pretest-posttest design เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง คือ 1) แผนการสอนโดยวิธีการตามแนว อริยสัจ 2) แผนการสอนตามคู่มือครู 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้านความซื่อสัตย์ สุจริต 4) แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการสอนโดยวิธีการสอนตามแนวอริยสัจ ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านความซื่อสัตย์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 โดยวิธีการสอนตามแนวอริยสัจ อยู่ในระดับดี และวิธีสอนตามคู่มือครู อยู่ในระดับดี 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านความซื่อสัตย์ สุจริตของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 โดยวิธีการสอนตามแนวอริยสัจ และวิธีสอนตามคู่มือครู แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านความซื่อสัตย์สุจริต ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา

ปีที่ 6 โดยวิธีการสอนตามแนวอริยสัจ สูงกว่าวิธีสอนตามคู่มือครู 3) ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ต่อการเรียนรู้ด้านความซื่อสัตย์สุจริต โดยวิธีการตามอริยสัจอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก

ปรีชา ต่อชีพ (2547, บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัย เรื่องการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องจริยศึกษา กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยกระบวนการกลุ่มร่วมมือการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านท่าหินโงมอำเภอเมืองชัยภูมิ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 1 ปีการศึกษา 2546 จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้มี 3 ชนิด คือแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบประเมินพฤติกรรมระหว่างเรียนของนักเรียน แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 70 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก ตั้งแต่ 0.20 ถึง 0.60 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.93 สถิติที่ใช้คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีประสิทธิผล ผลการศึกษาพบว่า แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องจริยธรรม วิชาจริยศึกษา กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพ 83.88/85.67 สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ และมีดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ .75 หมายถึง นักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้น ร้อยละ 75

ศกวรรณ ทักษะพยัคฆ์ (2546, บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัย เรื่องการปลูกฝังความรู้ และคุณธรรมทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา : ศึกษาเฉพาะกรณี กลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา ชั้นปีที่ 5-6 อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ กลุ่มนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 กลุ่มโรงเรียนอำเภอบางกรวย จำนวน 6 โรงเรียนจากการวิจัยพบว่า 1) ความรู้ ความเข้าใจ ว่าการปฏิบัติธรรม ทำให้จิตใจสงบ มีสมาธิดีและเห็นว่า การค้าขายเสพติดและการค้าประเวณีเป็นเรื่องผิดหลักธรรม 2) การนำคุณธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียน พบว่า นักเรียนนำคุณธรรมที่ศึกษาไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน เช่น การทำบุญใส่บาตร การนั่งสมาธิ เป็นต้น

พระมหานงมานิช พลราช (2548, หน้า 99 -101) ได้ทำวิจัยเรื่องการพัฒนาการปฏิบัติตนตามหลักศีล 5 ในฐานะพุทธศาสนิกชนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสุธีวิทยา อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสุธีวิทยา อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี ปีการศึกษา 2548 จำนวน 7 ห้องเรียน 280 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสุธีวิทยา มีการละเมิดศีล 5 ทุกข้อ โดยเฉพาะศีลข้อที่ 4 ทำผิดศีลมากที่สุด คือพูดเท็จกับ ผู้ปกครองเพื่อให้ผู้ปกครองสบายใจ ได้ทำการแก้ไขการพัฒนาให้นักเรียนปฏิบัติตนตามหลักศีล 5 ด้วยการ 1) การเข้าค่ายคุณธรรม 2) จัดทำป้ายคำขวัญสุภาภิมิตเกี่ยวกับศีล 5 3) ยกย่องให้รางวัลนักเรียนที่ปฏิบัติตนกระทำความดีตามหลักศีล 5 ผลการพัฒนาให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

ปีที่ 1 โรงเรียนสุวีวิทยา มีความรู้เกี่ยวกับการไม่กระทำผิดศีลเพิ่มขึ้นทุกข้อ เช่น ศีลข้อที่ 4 พุศฺเทจกับผู้ปกครองเพื่อให้ผู้ปกครองสบายใจ เพิ่มขึ้นร้อยละ 8

2. งานวิจัยต่างประเทศ

กิลฟอร์ด (Guilford, 1993, p. 59-A) ได้ทำการศึกษาโดยมีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับการให้เหตุผลทางจริยธรรมของผู้สอน สไตล์การสอนกับการรับรู้ของนักศึกษาผู้ใหญ่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในชั้นเรียน กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยคณะครูจำนวน 34 คน ที่สอนนักศึกษาผู้ใหญ่ในวิทยาลัยในเขตพื้นที่ 6 สถาบัน นักศึกษาผู้ใหญ่จำนวน 519 คน วิธีการศึกษาใช้แบบทดสอบการให้นิยามประเด็นปัญหาของ Rest วัดตัวแปรอิสระ ซึ่งเป็นระดับที่ให้หลักการ การพัฒนาความรู้ทางจริยธรรม สไตล์การสอนได้รับนิยามว่าเป็นวิธีการที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งวัดโดยใช้แบบวัดหลักการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ของ Conti การรับรู้ของนักเรียนเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในชั้นเรียนวัดโดยใช้ดรรชนีสภาพแวดล้อมในชั้นเรียนของ Stern และ Walker (ฟอร์ม 971) และได้ศึกษาอิทธิพลที่เป็นไปได้ของตัวแปรทางประชากร ได้แก่ เพศ ช่วงอายุ และระดับการศึกษาตามระดับการให้เหตุผลทางจริยธรรมที่เป็นหลักการ ผลการศึกษาพบว่า มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญในระดับปานกลาง ระหว่างระดับการให้เหตุผลทางจริยธรรมกับสไตล์การสอน จากแบบวัดสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน จากการวัดการถดถอยของสเต็ปไวส์ พบว่า คะแนนการใช้ในแบบทดสอบการให้นิยามประเด็นปัญหา เมื่อรวมเข้ากับคะแนนการให้เหตุผลทางจริยธรรมที่เป็นหลักการ แล้วทำให้ความแปรปรวนอยู่ในระดับปานกลาง ระหว่างระดับการให้เหตุผลทางจริยธรรมกับสไตล์การสอน ซึ่งเพิ่มขึ้น 12% ไม่มีสหสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญระหว่างสไตล์การสอนกับการรับรู้ของนักศึกษาผู้ใหญ่เกี่ยวกับพฤติกรรมสไตล์การสอน มีสหสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญระดับปานกลางระหว่างระดับการให้เหตุผลทางจริยธรรมที่เป็นหลักกรกับเพศ

รีออลล์ (Reall, 1993, p. 1860-A) ได้ทำการศึกษาพัฒนาจริยธรรมของนักศึกษาแผนกธุรกิจชั้นสูงในระหว่างขั้นตอนการคาดหวังล่วงหน้ากับการให้เหตุผลทางจริยธรรม ในระยะขั้นตอนการเข้าเกี่ยวข้อง และการประพฤติทางจริยธรรม ในระยะขั้นตอนพฤติกรรม กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาจากชั้นเรียนธุรกิจ 2 ชั้นเรียน มีจำนวน 118 คน ในมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของสหรัฐ ซึ่งมีความเข้าใจว่าคะแนนของแต่ละด้านจากแบบวัด The Commons Game จะใช้แทนแบบทดสอบในชั้นเรียนที่ต้องการได้ ผู้ถูกทดลองได้รับคำแนะนำว่า ผู้ร่วมวิจัยที่ได้คะแนนสูงกว่า 50 เปอร์เซ็นไทล์ จะได้รับเครดิตคะแนนเต็มในการสอบของผู้ร่วมวิจัยอื่น ๆ จะได้รับ 90 % ของคะแนนเต็ม วิจัยดำเนินการศึกษาให้ผู้ถูกทดลองตอบแบบทดสอบการให้นิยามประเด็นปัญหา ซึ่งคะแนนเฉลี่ยแบบทดสอบการให้นิยามประเด็นปัญหาและคะแนน p ทำการคำนวณผู้ถูกทดลองแต่ละคน คะแนนเหล่านี้ใช้แทนระดับการให้เหตุผลทางจริยธรรมของผู้ร่วมวิจัย ในระยะขั้นตอนการคาดหวังล่วงหน้าผู้ถูกทดลองตอบแบบวัดเหตุผลของผู้ร่วมวิจัยต่อรอบ ในขณะที่เข้ามามีส่วนร่วมในแบบวัด The Commons Game

แบบวัดผู้ร่วมวิจัยให้เหตุผลต่อรอบนั้นให้เครื่องมือตัวเลือกที่ถูกบังคับให้เลือกซึ่งอธิบายการเลือกสีของผู้ร่วมวิจัยในระยะที่ใช้ The Commons Game และได้รับคะแนนที่แทนการให้เหตุผลทางจริยธรรมของผู้ถูกทดลองแต่ละคนในระยะที่มีการแข่งขัน ทำการวิเคราะห์คะแนนจากแบบวัด The Commons Game และการแข่งขันการให้เหตุผลทางจริยธรรม ซึ่งมีปัจจัยทางประชากร (เพศ ค่าคะแนนเฉลี่ย ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง จำนวนเวลาพักผ่อนต่อวัน และระดับความเครียดที่รับรู้) และคะแนนแบบทดสอบการนิยามประเด็นปัญหา เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาจริยธรรม การให้เหตุผลทางจริยธรรมและพฤติกรรมทางจริยธรรม ในระหว่างกิจกรรมการแข่งขัน ผลการวิเคราะห์พบว่า กลุ่มตัวอย่างทำคะแนนได้ต่ำกว่านักเรียนในวิทยาลัยอย่างมีนัยสำคัญโดยรวมจากแบบทดสอบการให้นิยามประเด็นปัญหา นอกจากนี้ยังพบว่า ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างการพัฒนาจริยธรรม การให้เหตุผลทางจริยธรรม หรือความประพฤติทางจริยธรรมในด้านเพศหญิง ชาย ยิ่งกว่านั้นการศึกษาพบว่า ตัวแปรด้านประชากรไม่ได้มีอิทธิพลในระดับมากต่อความประพฤติทางจริยธรรมในระหว่างกระบวนการ The Commons Game ส่วนการให้เหตุผลทางจริยธรรมในระหว่างการแข่งขัน ได้รับผลกระทบจากการให้รางวัลเป็นคะแนน และจากการให้เหตุผลทางจริยธรรมที่ใช้ในระหว่างรอบก่อน ๆ

นาร์วาเอซ (Navaez, 1994, pp.4042-A) ได้ศึกษาปัญหาจริยธรรมโดยใช้คำถาม 2 ข้อ คือ ความแตกต่างในโครงสร้างทางความรู้ ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อการดำเนินการทำตำราหรือไม่เจาะจงลงไป คือ ความแตกต่างการให้เหตุผลทางจริยธรรม ส่งผลต่อการระลึกถึงตำราเกี่ยวกับเหตุการณ์เรื่องจริยธรรมหรือไม่ หลังจากการทำการศึกษาเชิงสำรวจแล้ว ได้ออกแบบการทดลองโดยใช้บรรยากาศเกี่ยวกับจริยธรรม โดยกำหนดให้นักศึกษามหาวิทยาลัยมีภาระงาน 3 ด้าน คือ ด้านแรก นักศึกษาอ่านนิทาน 4 เรื่อง ตามลำดับดังนี้ 1) นิทานที่ไม่เกี่ยวกับจริยธรรมหรือนิทานกลาง ๆ 2) นิทานจริยธรรมที่หลายขั้นตอน ซึ่งมีการให้เหตุผลทางจริยธรรมอยู่ภายในด้วยในขั้นตอนต่าง ๆ ตามแบบของโคลเบอร์ก 3) นิทานจริยธรรมขั้นตอนเดียว ซึ่งมีข้อโต้แย้งทางจริยธรรมจากขั้นตอนที่ 5 ของโคลเบอร์ก 4) นิทานที่มีเรื่องย่อย ๆ ซ้อนกันอยู่หรือนิทานนางฟ้า เมื่ออ่านนิทานทั้ง 4 เรื่องจบแล้ว นักศึกษาระลึกถึงนิทาน 3 เรื่องแรกในลำดับเดียวกัน หลังจากนั้นนักศึกษาทำแบบทดสอบการนิยามประเด็นปัญหา ซึ่งเป็นการวัดจุดประสงค์ของการให้เหตุผลทางจริยธรรม แบบทดสอบการให้นิยามประเด็นปัญหา จะให้คะแนน p ซึ่งเป็นการวัดความชอบการให้เหตุผลทางจริยธรรมที่มีหลักการ ใช้คะแนน p เป็นตัวแปรอิสระ นิทานกลาง ๆ ที่ไม่เกี่ยวกับจริยธรรมจะให้กรอบความเข้าใจการอ่านและทำหน้าที่เป็นความแปรปรวนร่วมในการวิเคราะห์ลำดับย่อย มีสมมติฐาน 2 ข้อ ข้อแรก คือ หลังควบคุมการอ่านเพื่อความเข้าใจแล้วนักศึกษาที่ได้คะแนนสูงในความชอบ การให้เหตุผลทางจริยธรรมควรจะได้คะแนนสูงในการระลึกได้ถึงจริยธรรมที่มีหลักการ ตัวแปรตามเป็นการระลึกได้สำหรับการให้เหตุผลทางจริยธรรมจากนิทานจริยธรรมทั้ง 2 เรื่อง สมมติฐานข้อที่ 2 คือ หลังจาก

ควบคุมการอ่านเพื่อความเข้าใจทั่ว ๆ ไปแล้ว ผู้ถูกทดลองที่ได้คะแนนการให้เหตุผลทางจริยธรรมสูงขึ้น ควรจะได้คะแนนสูงขึ้นในการระลึกได้ในเนื้อหาทั่ว ๆ ไป สำหรับนิทานที่มีหลายขั้นตอนนั้น เพราะว่าทุกขั้นตอนควรจะคุ้นเคยกับนักศึกษา และผลที่ตามมาคือ การรักษาสิ่งที่เกิดขึ้นพร้อมกันให้คงอยู่ควรจะยาก สมมติฐานข้อแรกไม่ได้รับการยืนยัน คะแนนการระลึกได้ที่มีหลักการเบื้องต้นขึ้นอยู่กับนิทานที่มีขั้นตอนเดียว ซึ่งอาจจะมีผลแตกต่างกว่านิทานที่มีหลายขั้นตอนในการที่จะมีความเข้าใจ สมมติฐานข้อที่ 2 ได้รับการยืนยัน ผู้ถูกทดลองที่มีคะแนน p สูงกว่าย่อมจะระลึกได้มากกว่าเกี่ยวกับเนื้อหาทั่ว ๆ ไป ซึ่งปรับเข้ากับการระลึกได้ที่มีหลักการมากกว่าผู้ที่มีคะแนนต่ำกว่า

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรม จริยธรรมจะเห็นได้ว่า ใน การที่จะพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนั้นมีการพัฒนาได้มากมายหลายวิธี เช่น การใช้วิธีสอนแบบ บทบาทสมมติ การเล่านิทานโดยใช้หุ่นมือ การเล่านิทานโดยแสดงบทบาทสมมติประกอบ การสอนตามแนวอริยสัจ แบบทดสอบวัดจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ การใช้กระบวนการกลุ่ม และ การใช้เทคนิคแม่แบบ ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ได้มีผู้วิจัยทำการทดลองแล้วสามารถพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมด้านต่าง ๆ ได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษาและนำรูปแบบการสอนของบลูม (Bloom) ซึ่งมี ขั้นตอนการพัฒนาจริยธรรม 5 ขั้น คือ 1) ขั้นการรับรู้ (receiving or attending) ซึ่งก็หมายถึง การที่ผู้เรียนได้รับรู้ค่านิยมที่ต้องการจะปลูกฝังในตัวผู้เรียน 2) ขั้นตอนตอบสนอง (responding) ได้แก่การที่ผู้เรียนได้รับรู้และเกิดความสนใจในค่านิยมนั้น แล้วมีโอกาสได้ ตอบสนองในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง 3) ขั้นการเห็นคุณค่า (valueing) เป็นขั้นที่ผู้เรียนได้รับ ประสบการณ์เกี่ยวกับค่านิยมนั้นแล้วเกิดเห็นคุณค่าของค่านิยมนั้น ทำให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อ ค่านิยมนั้น 4) ขั้นการจัดระบบ (organization) เป็นขั้นที่ผู้เรียนรับค่านิยมที่ตนเห็นคุณค่านั้น เข้ามาอยู่ในระบบค่านิยมของตน 5) ขั้นการสร้างลักษณะนิสัย (characterization) เป็นขั้นที่ ผู้เรียนปฏิบัติตนตามค่านิยม ที่ตนรับมาอย่างสม่ำเสมอและทำจนกระทั่งเป็นรูปแบบการเรียน การสอนทักษะ